

**ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И
ФИНАНСИ**

ДИЯНА БАНКОВА НЕДЕЛЧЕВА

**МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ НА ПУБЛИЧНИЯ
НАДЗОР НАД РЕГИСТРИРАНИТЕ ОДИТОРИ**

ДИСЕРТАЦИЯ

**ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА
СТЕПЕН „ДОКТОР“**

**ПО НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „СЧЕТОВОДНА
ОТЧЕТНОСТ, КОНТРОЛ И АНАЛИЗ НА СТОПАНСКАТА
ДЕЙНОСТ“**

**НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:
доц. д-р АЛИ ВЕЙСЕЛ**

**София
2018**

Анонс към читателите:

Искам да благодаря на всеки един, който ми помогна да създам този труд. Със сигурност бих пропуснала някого, ако ги изброявам поименно. Отправлям специални благодарности към – моя научен ръководител, семейството ми и приятелите, както и на всеки един, който ме е подкрепял през този период. Също така искам да благодаря на бившите си колеги от Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори за съдействието.

Както казва внучката на световно известния моден дизайнер **Mario Prada** – **Miuccia Prada**, доктор по политически науки: *„Аз наистина не се интересувам от изграждането на репутация за себе си. Но аз се интересувам от това, което компанията заслужава. Вярвам в работата свързана със света, в който живеем. Трябва да сте любопитни и да не спирате да учите. Трябва да се осмелите да мислите всеки ден, за да разберете и да реагирате на това, което се случва“.*

Съдържание:

<i>Анонс към читателите:</i>	2
Увод.....	4
ГЛАВА ПЪРВА. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ВЪЗНИКВАНЕТО НА ПУБЛИЧНИЯ НАДЗОР	7
1.1. Предпоставки, значение и необходимост от възникването на публичен надзор върху одиторската професия.....	7
1.2. Възникване на публичния надзор над регистрираните одитори	21
1.3. Нови предизвикателства пред одита, дължащи се на публичния надзор	54
ГЛАВА ВТОРА. ФУНКЦИОНИРАНЕ НА ПУБЛИЧНИЯ НАДЗОР НАД РЕГИСТРИРАНИТЕ ОДИТОРИ	60
2.1. Функциониране на публичния надзор над регистрираните одитори в САЩ	60
2.2. Функциониране на публичния надзор над регистрираните одитори във Великобритания.....	73
2.3. Функциониране на публичния надзор над регистрираните одитори в Германия	93
2.4. Функциониране на публичния надзор над регистрираните одитори във Франция.....	105
ГЛАВА ТРЕТА. ПРИЛАГАНИ И ПРИЛОЖИМИ МЕТОДИ И ПОДХОДИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПУБЛИЧЕН НАДЗОР НАД РЕГИСТРИРАНИТЕ ОДИТОРИ	115
3.1. Методи на контрол и надзор над регистрираните одитори в България.....	115
3.2. Възможности за усъвършенстване на организацията и методологията на публичния надзор	134
Заключение.....	154
Използвана литература.....	157

Увод

В резултат на редица дестабилизиращи икономически събития в Съединените американски щати (САЩ), сред които: фалити на големи корпорации, секюритизации между различни по дейност дружества, срив в цените на пазара на акции, през 2002 година влиза в сила **Законът Sarbanes-Oxley**. С тази регулация за първи път възниква публичният надзор над регистрираните одитори. Така се образуват нови предизвикателства пред одиторската професия.

Освен в САЩ, одиторската дейност се регулира в Европейския съюз (ЕС) въз основа на някои препоръки, директиви и регламенти: *Препоръка 2002/590/ЕС относно независимостта на регистрираните одитори и фундаменталните принципи на професията в Европейския съюз; Препоръка за регулирането на одиторите 2008/473/ЕО относно ограничението на гражданската отговорност на одиторите и одиторските дружества и Препоръка на Европейската комисия 2008/362/ЕС относно външно осигуряване на качеството на регистрираните одитори и одиторските дружества, извършващи одит на предприятия от публичен интерес. С Директива 2006/43/ЕО изменена с Директива 2014/56/ЕС се регламентират задължителните условия, на които трябва да отговарят регистрираните одитори, за да могат да одитират, както и се дефинира рамката за публичен надзор над тяхната дейност. Ключов за професията е и Регламент (ЕС) № 537/2014 на Европейския Парламент и на Съвета от 16 април 2014 година относно специфичните изисквания по отношение на задължителния одит на предприятия от обществен интерес и за отмяна на Решение 2005/909/ЕО на Комисията.*

В България публичният надзор върху одиторската професия е възложен на Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО). Комисията е създадена в съответствие с изискванията на *Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 17 май 2006 година относно задължителния одит на годишните счетоводни отчети и консолидираните счетоводни отчети*, както и с промените в *Закона за независимия финансов одит*, който се обнародва в Държавен вестник през месец юли 2008 година.

Целта на новите нормативни разпоредби е да се постига по-ефективен публичен надзор за повишаване на качеството на одиторското мнение, както и на наговата надеждност. През изминалото десетилетие, посредством създаването на КПНРО, се подобри качеството на одита. Но са явни и възможностите за подобрения чрез

използване опита, включително методологическите и организационни решения, на подобни структури в други страни. В този смисъл **актуалността** на темата се заключава в неизбежната необходимост да се оцени постигнатото в методологията и организацията на публичния надзор над регистрираните одитори и да се предложат възможности за усъвършенстване и обогатяване.

Изследването на прилаганата методология в България и други страни се **налага** и поради ускорените процеси на икономическо развитие, както и все по-сложните: финансови, стопански и корпоративни отношения. Както е известно, въпреки добрите намерения, свързани с успешните решения за контрол и надзор, те не успяха да възстановят общественото доверие в независимия финансов одит. Дори общественото недоверие се подсили с: фалита на Корпоративна търговска банка в България; разхищението на средства, отпуснати от Европейският съюз по различни оперативни програми, които не се усвояват целесъобразно; по-големите нарушения, насочени към финансовите престъпления и по-конкретно към застрахователния сектор; занижения контрол в държавните органи на реда и натрупването на увеличаващия се държавен дълг. Всичко това, а и много повече примери и обективни обстоятелства правят потребно настоящото изследване на методологическите проблеми на публичния надзор с акцентиране върху регистрираните одитори.

Обект на изследване на дисертацията са взаимоотношения между Комисията за публичен надзор над регистрираните одитори и одиторската общност в лицето на Института на дипломираните експерт-счетоводители при упражняване на процедурите за публичен надзор над регистрираните одитори.

Предмет на изследването са проблемите, които възникват от прилаганата методология за надзор и възможностите за нейното обогатяване и усъвършенстване.

Основната теза на настоящото изследване е, че публичният надзор над регистрираните одитори в България може да се усъвършенства чрез законодателни и организационни промени, за въвеждане на определени добри практики, прилагани в други страни.

Целта на разработката е да се изследват актуални практики за подобряване на надзора над регистрираните одитори, за да се повиши качеството на одита на финансовите отчети, включително чрез повишаване на ефективността и ефикасността, за по-добра защита на публичните интереси. Постигането на посочените цели изисква изпълнението на следните **задачи**:

1. Изследване на методологическите предпоставки за възникване на публичния надзор върху одита. Това изследване е необходимо, за да се установи защо възниква одитът и кога той може да постигне своите цели, макар и подвластен на финансовите кризи.
2. Изследване на практиката на надзора върху одита, за да се анализират добрите практики в световен мащаб. За тази цел са разгледани практиките на: САЩ, Англия, Франция и Германия.
3. Изследване на прилаганите и приложими методи и подходи за осъществяване на публичен надзор над регистрираните одитори в България и възможностите за тяхното подобряване.

Изследването има определени **ограничения**. Сравнително краткият период от създаването на публичния надзор върху одиторската професия и ограниченията в достъпа до въпросниците за инспекции и вътрешните правила на институциите, извършващи регулярни проверки за контрола по качеството на одитите, не дават възможности за изследване на конкретните прилагани методи и подходи. В тези рамки и с оглед на национални и международни особености се предлагат методологически и организационни подобрения.

За постигането на целта на изследването са използвани различни **методи**. **Анализирани** са изискванията на първата законова регулация относно надзора върху одиторската професия – *Sarbanes–Oxley Act*, както и други научни и професионални публикации. Направени са **сравнения** на различни методологически и организационни въпроси. Използван е **системният подход** за изучаване на органите за надзор над регистрираните одитори; **синтез**, при предложени за подобряването публичния надзор над регистрираните одитори в България; **моделиране** на определени аспекти на надзорната дейност и други.

ГЛАВА ПЪРВА. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ВЪЗНИКВАНЕТО НА ПУБЛИЧНИЯ НАДЗОР

1.1. Предпоставки, значение и необходимост от възникването на публичен надзор върху одиторската професия

Една от най-големите промени, които претърпява одиторската професия, е **публичният надзор над регистрираните одитори**. Интерес за изследването представлява проследяването на необходимостта от такъв *надзор*. До този момент в литературата се говори рядко за това понятие.

Основната предпоставка за появата на контролните функции е реализирането на финансови злоупотреби, за които се изисква разработването на специфични механизми. За пример в това отношение може да послужи настъпването на няколко дестабилизиращи финансови събития до **2002** година в икономическия сектор. Такива са фалитите на големи корпорации като *Enron*, *WorldCom* и други компании. Затова по-късно в САЩ се създават законодателни реформи във финансовия сектор, включително свързани с контрола, одита, надзора и други. Но се оказва, че това не е пречка за образуването на световна финансова криза през **2007** година. В тази връзка е необходимо да се представи ролята на понятията – *контрол, инспекция, одит и надзор*.

Думата „контрол“ трябва да се различава от другите свързани понятия. Тя често се употребявана като синоним на понятията – „надзор“ и „одит“, но това не е коректно. В тази връзка **проф. д-р ик. н. Михаил Динев** детайлно представя същността на **контрола**. Според него контролната функция представлява „технология от специално създадени институции“¹, които работят чрез специално изградени правила и процедури за всяка една организация. Те могат да бъдат локализирани в самото предприятие или извън него. Често контролът се определя като „практическа дейност, която научно се обуславя от различни области на човешкото знание в изграждащото се гражданско общество“², включително и в одиторската дейност. С цел повишаване на доверието в обществото се употребяват различни контролни функции, които не се разграничават добре.

Според речника на нормативните дефиниции в българското законодателство понятието „*контрол*“, икономически разгледано, представлява – „възможността да се

---

¹ Динев, М., Христова, Л., Одиторски контрол, София, Форком висулчев, 1992, с. 11.

² Иванов, Х., Контрол над специализираните служби за сигурност, „Военно издателство“ 2007, с. 7.

насочва (ръководи) финансово-оперативната дейност на предприятие поради притежаването пряко или косвено на повече от половината от акциите, от дяловите вноски от гласовете или от членовете на органите на управление“³.

Чуждестранните автори, като **Clive Emmanuel, David Otley** и **Kenneth Merchant Olive**, са на мнение, че „организациите използват различни типове контрол, за да координират своите различни дейности“⁴. По този начин се защитават обществените интереси.

За целите на контрола се изпитва и потребността от одиторски услуги. За разграничаването на контрола от одита може да се посочи, че контролите са дейности, предназначени да насочват процесите, за да се постигнат желаните резултати. В тази връзка „системата за вътрешен контрол обхваща политиките, процедурите, процесите, задачите, поведението и други аспекти на организацията, взети заедно“⁵. Поради възникващите слабости на контролите е значима и ролята на вътрешния и/или външния одит в предприятията. Основната задача на одита „е да се определи дали системите, процедурите и контролите, които ръководството внедрява, са спазени и са адекватни“⁶. В следствие на възникналите слабости в контролите и в одит, се достига и до използването на по-иновативни функции, включително надзорни.

Друг чуждестранен автор, който разглежда значението на контрола, е **Robert R. Miller**. В своята книга „*Съвременен вътрешен одит*“ той представя вътрешния контрол като способ, който „обхваща плана на организацията и всички нейни методи за координация и измерване, приети в даден вид бизнес за опазване на неговите активи, за проверка на точността и надеждността на неговите счетоводни данни, за оперативната му ефективност и за насърчаване на спазването на предписаните управленски политики“⁷.

Посочените определения показват широкообхватността на понятието контрол и

---

³ Маркова, Е., Речник на нормативните дефиниции в българското законодателство, София, Нова звезда, 2016 г., с. 210.

⁴ Emmanuel, C., Otley, D., Olive, K., Accounting for Management Control, Spring-Science+Business Media, B.V, Hong Kong, 1990 p.3. (*Преводът от английски в цялото изследване е мой.*)

⁵ Internal Audit and System of Internal Control,

<<https://www.ucc.ie/en/internalaudit/internalauditsystemofinternalcontrol/>>, last available on: 31.05.2018/11:10.

⁶ Ibid.

⁷ Милър, Р., Съвременен вътрешен одит, Аспро ЕООД, София, 2007, с.99.

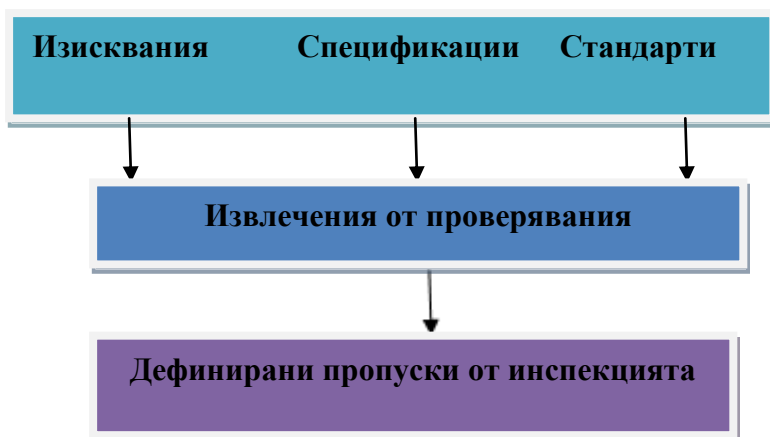
може да се обобщи, че „основните форми на контрола се осъществяват в различните условия по различен начин, различно е тяхното конкретно проявление“⁸.

За тази цел следващото понятие, което ще се представи, е „**инспекция**“. Инспекционната дейност също има контролни функции, но се отличава по някои признаци. **Д-р Нина Чилова** представя изцяло ролята и значението ѝ във „**Финансова инспекция**“⁹. Съгласно нейния анализ този вид дейност „може да се разгледа и като система от правоотношения, които нормативно са определени в конкретни граници, а именно: от заповедта за възлагане на инспекцията до съставянето и връчването на инспекционните актове“¹⁰.

Освен това „финансово-инспекционните правоотношения са отношения на власт и подчинение и са вид контролни правоотношения“¹¹. Това са вид норми и те служат, за да регулират обществените отношения чрез утвърдени от законодателството конкретни критерии. За спазването на тези норми са оторизирани длъжностни лица със съответните компетенции, които да упражняват контрол чрез инспекциите. Като пример за подобен орган в България може да бъде посочена **Агенция за държавна финансова инспекция**¹² (АДФИ).

В САЩ също използват инспекцията като метод за откоригиране на пропуските в различните индустрии. В своето изследване „*Inspection and Gaging*“, **Clifford W. Kennedy, Edward G. Hoffman** и **Steven D. Bond** представят схематично процеса на провеждане на една инспекция (виж Фигура № 1).

Фигура № 1. Функцията на инспекцията

⁸ Динев, М., Контрол в социалното управление, Тракия-М, София, 1999, с.73.

⁹ Чилова, Н., Финансова инспекция, Издателски комплекс – УНСС, София, 2017.

¹⁰ пак там, с. 48.

¹¹ пак там.

¹² Орган, който служи в защита на публичните интереси.

Според авторите за извършването на една инспекция са необходими ясно определени – изисквания, специфики, стандарти, чрез които да се съпоставят представените документи от лицето, подлежащо на инспекция, т.е. изграждането на ясна методология, по която да се извършват инспекциите. Авторите обобщават, че извършването на 100 % инспекция не представлява 100 % резултат. Затова има и други начини за осъществяване на контрол – „*финансов одит*“ . Това понятие е важно и за изследване ролята на публичния надзор над одита.

Според *The Economic Times* “одитът е проверка на различни счетоводни книги от одитор, последвана от физическа проверка на инвентара, за да се гарантира, че всички отдели следват документирана система за регистриране на транзакциите. Това се прави, за да се установи точността на финансовите отчети, предоставени от организацията”¹⁴.

Одиторската дейност по подобие на контролната, обхваща всеки един сектор. Извършва се одит на човешките ресурси, социален одит, медицински одит, финансов одит, маркетингов одит, одит на съответствието и други видове. По този начин се следи за прозрачността и надеждността на информацията във всяка една област. За целите на изследването трябва да се анализира значението на финансовия одит.

Една от дефинициите за него е, че „се отнася за счетоводен процес, прилаган в бизнеса”¹⁵. Този процес служи за оценяването на финансовото състояние на конкретния бизнес. Целта на одита съгласно тази дефиниция е да запознае обществеността с финансовата част на дадената компания. Информацията от финансовия одит е полезна за всеки, който проявява интерес към определената компания.

Друго определение за финансовия одит спрямо българската нормативна уредба се представя от *Закона за независимия финансов одит (ЗНФО)*¹⁶. Според него,

---

¹³ Kennedy, C., Hoffman, E., Bond, S., *Inspection and Gaging*, Industrial Press Inc, 200 Madison Avenue, New York, 1987, p.6.

¹⁴ Definition of Audit, < <https://economictimes.indiatimes.com/definition/Audit>>, last available on: 06.04.2018/ 8.20 p.m.

¹⁵ Financial Audit, <https://www.readyratios.com/reference/audit/financial_audit.html> last available on: 06.04.2018/ 9.20 p.m.

¹⁶ Закон за независимия финансов одит, обн. в „Държавен вестник“, приет от XLIII Народно събрание на 15 ноември 2016 г.

финансовият одит представлява „изпълнение на съвкупност от необходими и взаимосвързани процедури, определени от приложимите одиторски стандарти, въз основа на които се формира одиторското мнение“¹⁷.

Друго базисно определение за одита е на **Американската асоциация на счетоводителите** (*American Accounting Association*) и гласи следното: „одитът е систематически процес на обективно събиране и оценяване на доказателства за икономически действия и събития, за да се определи степента на съответствие на тези твърдения с установените критерии и представяне на резултата от проверката на заинтересованите потребители“¹⁸.

Сходно е становището и на **Alvin Arens** и **James Loebbecke** - „одитът е натрупването и оценката на доказателства за количествено измерима информация на даден икономически субект, за да се определи и докладва за степента на съответствие между информацията и установените критерии. Одитът трябва да бъде направен от компетентен независим човек“¹⁹.

Интерес представляват дефинициите за одит и на българските автори. Определението на **проф. д-р ик. н. Михаил Динев** е следното: „одитът е процес, съвкупност от процедури, който има за цел да се изрази мнение за достоверността на определено твърдение“.²⁰ Според **доц. д-р Али Вейсел** „одитът е процес на обективното събиране и оценяване на доказателствата, за да се установи дали предметът съответства на критерия, с цел увеличаване на доверието на предвидените потребители“²¹.

Изследването на мнения може да продължи, но изводът е, че одитът е дейност, която следи за прозрачността във всяка една индустрия и се грижи обществото да получа достоверна информация. Във финансовия одит се изследва счетоводната информация.

За подобряване на качеството на одита служи упражняващата се **надзорна функция**. Тя се отличава с това, че се извършва от лица със специфични компетенции и оторизирани от държавата. Този механизъм е допълнителен способ за увеличаване на

---

¹⁷ пак там, чл. 3 (1), с.1.

¹⁸ Auditing, Tuesday, April 12, 2011, <<http://audit-reporting.blogspot.bg/2011/04/definition-of-auditing.html>>, last available on: 07.04.2018/8:20.

¹⁹ пак там.

²⁰ Динев, М. Контрол в социалното управление. София, Тракия-М, 1999, с. 158.

²¹ Вейсел, А., Одитинг, София, Сиела, 2017, с. 13.

доверието на обществото.

Доц. д-р Красимир Йорданов проучва тази различна по рода си дейност – **надзорната**. В неговия дисертационен труд „Сметната палата в системата на финансовия контрол на Република България”²² са представени изцяло функциите на надзора над финансите в държавата. В своето изследване авторът представя дейността и функциите на Сметна палата, които служат за „осъществяване на преглед и надзор за гарантиране добро качество на одитната дейност и избягване повторението на слабостите”²³. В Сметната палата са разработени правила за проверка на качеството на публичните одити. Съгласно тях работят и всички останали надзорни органи.

Освен извършването на надзор над държавните финанси Сметната палата има и специфични регулаторни органи. За да се изясни значението на надзора е необходимо да се представят и други области, в които се упражнява тази функция.

Банките и банковите институции са пример, над които се упражнява контрол и надзор. Това е нормално, защото те разполагат с голяма част от финансовия ресурс на обществото. Банковият надзор обикновено се прилага от Централната банка в една държава. Тази банка „е ангажирана със защитата на финансовите потребители, както и с надзора на пазара, предназначен да премахне неоторизираните доставчици на финансови услуги”²⁴. В България той се осъществява от **Българска народна банка (БНБ)**. Функциите на БНБ са да „упражнява надзор върху дейността на банките и на клоновете на чуждестранните банки”²⁵. На база на установения регламент **БНБ** има право да изисква от търговските банки да ѝ бъдат предоставени всички необходими финансови и други документи. В наредбите на **БНБ** е описан и определен размерът на задължителните минимални резерви, които банките са длъжни да поддържат при нея, за да запазят своята ликвидност. За да функционират коректно търговските банки, „надзорът може да бъде предварителен, текущ и последващ”²⁶ върху тяхната дейност.

---

²² Йорданов, К. „Сметната палата в системата на финансовия контрол на Република България, Свищов, 2000, Дисертация.

²³ Йорданов, К., Съгласно Контрол на качеството във външния одит в публичния сектор, с.17., <[http://ebox.nbu.bg/pa2012/17_K.Yordanov-02\[1\].pdf](http://ebox.nbu.bg/pa2012/17_K.Yordanov-02[1].pdf)>, последно влизане на: 30.07.2017/12:17.

²⁴ Supervision, <<https://www.mnb.hu/en/supervision>>, last available on: 30.07.2017/12:19 p.m.

²⁵ По какъв начин БНБ осъществява надзор върху банковата система в България?, <http://www.bnb.bg/AboutUs/AUFAQ/CONTR_BANK_SUPERVISION_FAQ>, последно влизане на: 30.07.2017/12:20.

²⁶ Банко право – банков надзор, <<http://www.lawsbg.com/lectures/68-finansovopravo/336-bankovo-pravo.html?start=2>>.

БНБ може да налага: санкции, наказателни постановления по реда на *Закона за административните нарушения и наказания*²⁷, като най-тежката е отнемането на лиценз.

Освен надзора върху банките се прилагат надзорни функции и върху застрахователните дружества. Процесът по сключването на застрахователния договор се осъществява доброволно между потребителя и съответното застрахователно дружество. Към реквизитите на документацията по договорите е необходимо да се упражнява надзор със съответните контролиращи правомощия от компетентен орган. Този орган в България е **Комисията за финансов надзор (КФН)**. Тя е „специализиран държавен орган, който обединява регулирането и надзора на различни сегменти на финансовата система – капиталовия, застрахователния, пазара на допълнителното пенсионно осигуряване и пазара на доброволното здравно осигуряване”²⁸. Създадена е през 2003 година и е независима от изпълнителната власт институция и за своята дейност се отчита пред Народното събрание на Република България. Целта ѝ е да осигурява стабилност, прозрачност и доверие на потребителите на тези услуги в застрахователния пазар. **КФН** следи за промените в регулаторната рамка, както и надзорната дейност трябва да бъде съобразена с европейските изисквания и особеностите на националния пазар, също и до каква степен е достоверна информацията, касаеща инвеститорите и потребителите. По подобие на модела на методика на **БНБ**, **КФН** извършва: предварителен, текущ и последващ надзор. Комисията издава наказателни постановления и принудително административни мерки. **КФН** следи застрахователните дружества дали запазват достатъчно резерви в задължителните фондове. Регулаторната рамка включва - *Кодекса за застраховане, Закона за експортното застраховане, Закона за здравното осигуряване, различни наредби и правилници*. Тази рамка „в светлината на неотдавнашната финансова криза и глобализацията на застрахователните бизнес модели, регулаторите на застрахователните компании в САЩ започнаха да променят рамката си за групов надзор и все повече се ангажираха с разработването на международна рамка за надзор

последно влизане на: 30.07.2017/12:21.

²⁷ Закона за административните нарушения и наказания, Обн. ДВ. бр.92 от 28 Ноември 1969г., последно изм. в ДВ. бр.101 от 19 Декември 2017.

²⁸ Създаване, <<http://www.fsc.bg/za-komisiyata/sazdavane/>>, последно влизане на: 30.07.2017/12:21.

на групите”²⁹. Този пазар спазва и международните регулаторни изисквания в лицето на – *Solvency I* и *Solvency II*.

Направените анализи за същността на основните понятия, които се включват в обхвата на изследването, могат да се синтезират чрез позоваване на обобщението на понятията, свързани с контрола, предложено от доц. д-р Али Вейсел:

- ✓ „*Контрол* - процес, който включва измерване, оценяване и регулиране на изследвания обект, чрез използване на комуникационна мрежа;
- ✓ *Инспекция и надзор* - изпълняват се от външни за организацията лица, за да се установи законосъобразността на определени дейности и да се регулира поведението;
- ✓ *Ревизия и одит* - процеси, при които се установява дали предметът съответства на критерия. Включват елементите „детектор”, „оценител” и „комуникационна мрежа” на контролния процес.“³⁰

Всички изброени понятия се различават едно спрямо друго. Всяка една от тези дейности има своя специфика и е съобразена със законодателството и необходимостта на обществото. В съответствие с извършените анализи на понятията във връзка с публичния надзор над регистрираните одитори може да се направи следното обобщение: *контролът е общо понятие и е присъща функция на управление. Присъства в ежедневието и може да се упражнява от всеки и от всички. Одитът, както и надзора са видове контрол. Те са функция на конкретен орган, на личности със специални правомощия, които не могат да бъдат изпълнявани от всеки един. Надзора е контролна функция с дистанционен характер и се изпълнява по определени изпълняеми признаци. За да бъде изцяло изяснена функцията на надзорната дейност ще се представи по-задълбочено ролята ѝ.*

Интересен пример за получаване на пълна власт над управлението е „формалният критерий за наличието на контрол с придобиването на над 50 % от правата на глас в придобитото предприятие“³¹. В много държави, като „в САЩ и редица европейски страни публично-частният подход е водещ при изграждането на

---

²⁹ Group Supervision, 11.07.2017, <http://www.naic.org/cipr_topics/topic_group_supervision.htm>, last available on: 30.07.2017, 12:26 p.m.

³⁰ За същността на контрола, Вейсел, А., <<http://publications.vuzf.bg/>>, последно влизане на: 30.07.2017/12:16.

³¹ Брезоева, Б., Райчев, В., Дурина, Д., Енциклопедия по счетоводство, Делова седмица Консулт, София, 2009, с. 211.

превантивна стратегия и особено при изграждането на национални обществени съвети за превенция на престъпността, включващи представителите на правителството, местната власт и гражданското общество”³².

Пример, който може да послужи за тази разработка, е надзорната дейност, която се извършва от инспекторите на **КПНРО**. За целите на настоящото изследване този орган ще бъде детайлно разгледан и анализиран. Защото инспекционната функция на този орган не се изразява само в надзорна дейност, но и в упражняването на контролни функции – извършва се преглед на конкретни одиторски процедури изпълнявани от одитора, което реално представлява последващ контрол. Целта на тази дейност е да се установят: нередности, пропуски и неправилности при вече извършения одит. Този вид контрол има и профилактичен характер. Тези изводи създават и нови въпроси по отношение на това да се извършват и текущи надзорни процедури. Това ще бъде изяснено с методите и подходите, които се прилагат от чуждестранните колегиални органи за публичен надзор.

Един от въпросите, който се повдига, е разгледан от личности като **Николо Макиавели, Робърт Грийн, Маурицио Вироли** и други. Но този въпрос засяга към днешна дата и България и се разглежда от **проф. д-р на ик. н. Михаил Динев** в неговата студия *„Власт, управление и контролна среда“*³³. Авторът отбелязва, че прекалената власт и контрол не довеждат до нищо ползотворно, както и прекаленият надзор. Приоритет е да бъде ефективен и ефикасен упражняваният надзор, а не просто да бъде имплементирана поредната европейска Директива. Надзорната функция също е и управленска функция, която се нуждае от ясно изразена методология, подходяща за българския пазар на одиторски услуги.

Друг пример за разграничаване на понятията, според чуждестранни източници, е, че не е задача на одиторите единствено да идентифицират рисковете, нито само да конкретизират контролите, които са необходими в една организация. Одитът се грижи да направи оценка дали процесът, водещ до идентифициране на рисковете, работи добре, проверява дали вече съществуващите контроли, работещи според начина, по който са предназначени, оценява системата и процеса на управление на организацията.

---

³² Николов, Н., Полицията в близост до обществото” (Методологически и организационни проблеми), Академия на МВР, София, 2010, с. 11.

³³ Динев, М., Годишник на ИДЕС, 2016, <<http://ides.bg/media/1429/ides-g-2016-m-dinev.pdf>>, последно влизане на 07.04.2018/13:07.

От друга страна, ролята на надзора притежава друга задача. Упражнява се от външни длъжностни независими лица с цел проверка на контрола на качеството, чрез инспекция съгласно регулаторната рамка.

Тук могат да се посочат по-конкретни примери, които имат отношение към одиторската професия. По отношение на надзорната функция в допълнение към повишаването на качеството ѝ, се изисква изготвянето на *студен, текущ и горещ преглед на одиторските досиета*. Много често се бъркат моментите на изготвянето на тези прегледи. Затова е необходимо да се представят по-подробно.

Спрямо изискванията на параграф 48 от *Международен стандарт за контрол върху качеството (МСКК 1) „текущо наблюдение“* е това, което се извършва по време на самия одит. В допълнение към повишаване на качеството на одита се извършва и преглед на вече приключили досиета, или т.нар. „студен преглед“. Броят на проверяваните досиета се определя на база на заложените критерии в Системата за контрол на качество (СКК) на регистрирания одитор. Освен това се извършва и горещ преглед, който се изпълнява непосредство преди приключването на одиторския ангажимент и преди издаването на одиторския доклад.

Тази дейност се извършва от други одитори, съгласно *МСКК 1*, но действията могат да породят конфликт на интереси и е необходимо прилагането на надзор от независими лица за гарантиране на качеството. Задължително е да се обърне внимание на това, че е неправомерно регистриран одитор да предоставя услугите си на компания, в която е заемал длъжност като: главен изпълнителен директор, главен финансов директор, счетоводител, контролор или всяко лице, обслужващо в еквивалентна позиция клиента си. Одиторите биха могли да нарушат правилата и да извършат нарушение, „но те трябва да защитават публичните интереси и да спазват стандартите“³⁴.

Освен това документът (меморандум), който се издава за преглед от друг регистриран одитор, не трябва да бъде формално представен. Той служи, за да докаже, че водещият одитор на ангажимента допълнително се е уверил в своята преценка чрез извършения преглед от негов колега, притежаващ подходящите компетенции, разписани в неговата СКК.

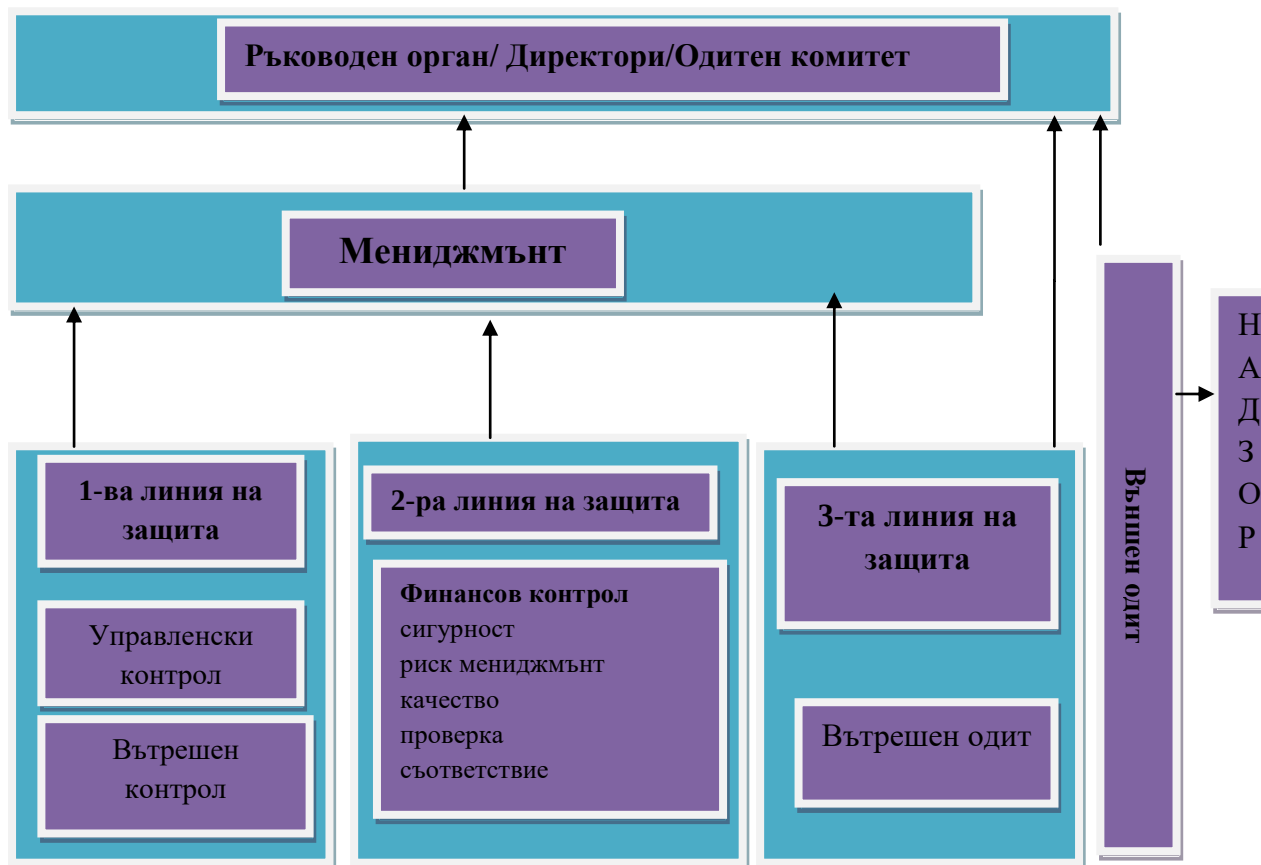
За да бъде по-добре представено разграничаването на функциите между

---

³⁴ Singleton, T., Singleton, A., Bologna, J., *Fraud Auditing and Forensic Accounting*, Third edition, John Wiley & Sons Inc., New Jersey, Canada, 2006, p. 76.

контрол, надзор и одит в одиторската професия, те са представени по-долу схематично на следващата фигура.

Фигура № 2. Модел на трите линии на управление

Източник: <https://enablon.com>³⁵

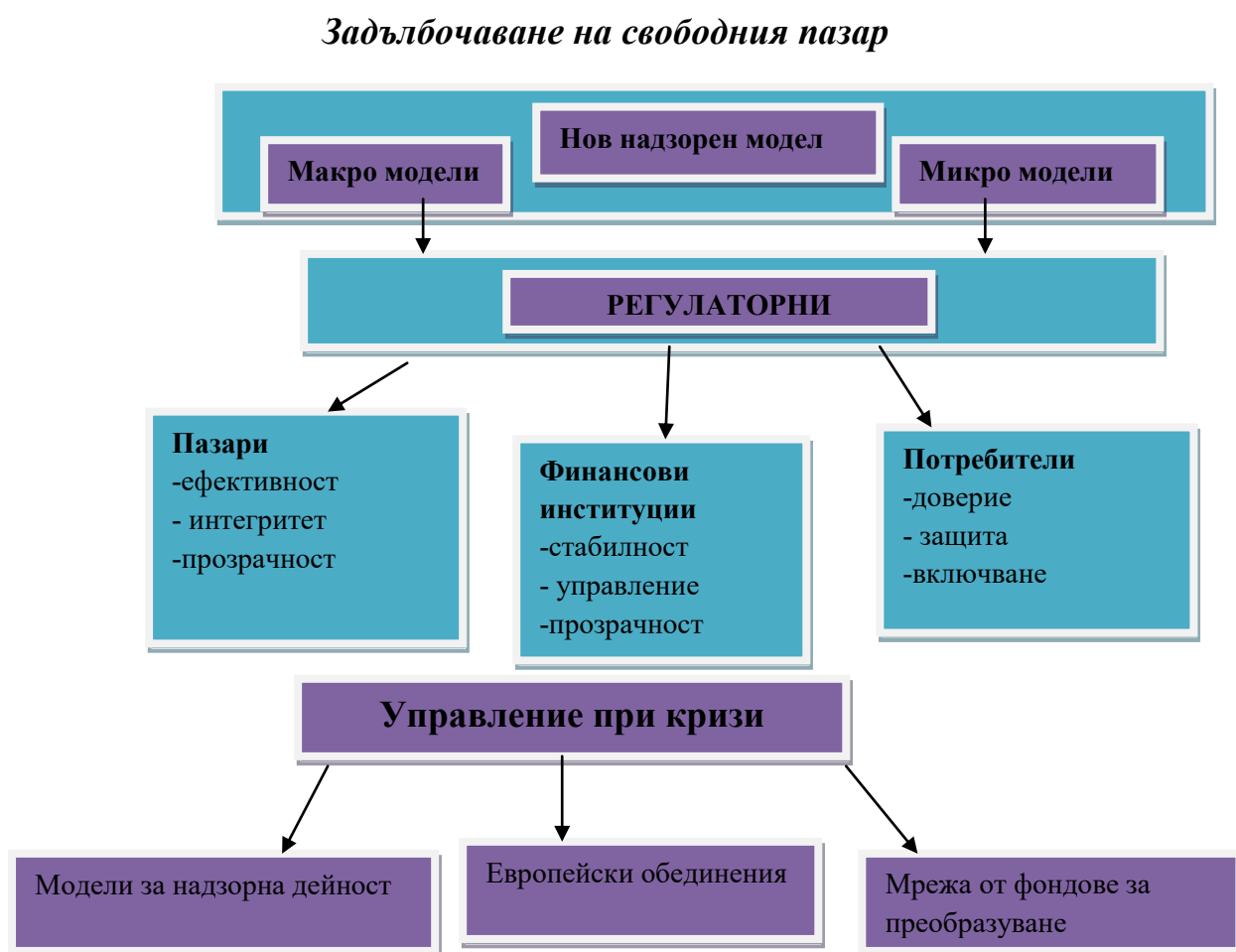
Схемата представя линиите на управление в една организация. На върха на всяка една компания стои ръководството, включващо – директорите, одитния комитет и мениджърите. Това са личностите, които взимат решенията за една компания, но тези решения се базират на работата на 3-те линии на управление. Първата линия включва управленските дейности – управленски контрол и вътрешен контрол. Втората линия подsigурява финансовата сигурност – финансов контрол, риск мениджмънт, поддържане на качеството. Третата линия на управление е изградена върху вътрешния одит. Дотук моделът е изцяло познат. Развитието на икономиката задължава някои

³⁵What's the Difference Between Internal Audit & Internal Control?, Manoukian, J., May 5, 2016, <<https://enablon.com/blog/2016/05/05/whats-the-difference-between-internal-audit-internal-control>>, last available on: 08.08.2017/8:16 p.m.

компании да извършват задължителен финансов одит, който се явява външен за организацията. Отличаващ се е следващият прозорец на схемата – „надзор“, който се сформира в допълнение над външния одит за допринасяне на качеството му.

Надзорната дейност над регистрираните одитори е нова и специфична. В българската литература не е разкрит пълният потенциал и „за да съществуват развитите институции на публичната власт“³⁶, е необходимо да бъдат внедрявани и непрестанно актуализирани надзорните модели. Надзорната дейност се извършва от независимо лице. В одиторската професия тези лица са служителите на **КПНРО**. На следващата схема по-долу е представен моделът, който внедрява нови методи и политики от страна на **ЕК**.

Фигура № 3. Схематично представяне на политическите инициативи на Европейската комисия

³⁶ Иванов, Х., Проект Полицията в гражданската общност, Толерантност в гражданското общество, Асоциация за превенция на противообществените прояви и престъпността, Академия на Министерство на вътрешните работи, „Фабер“, 2002, В. Търново, с. 55.

Всички държави от ЕС осъзнават нуждата от промяна. Затова се внедряват и нови подходи спрямо: пазарите, финансовите институции и потребителите. Намирането на нови направления след финансовите провали е важно за стабилността и подобряването на качеството на бизнеса на международно ниво.

От схемата се изясни значението на подобрените методики за политиката на риск мениджмънта. Схемата включва и надзорната дейност. За да бъде по-добре регулиран одиторският пазар, както и за да се повиши качеството на услугите, да се запази независимостта над одиторската организация, той се нуждае и от **надзорен орган, упражняващ инспекции**.

Като пример за добро регулиране на одиторските услуги могат да се отбележат надзорните функции в САЩ. В своята научна разработка „*Intelligent oversight: National Security Hanging in Balance of Legislative Incentives and Public Opinion*“³⁸ **Amanda Hoang** представя **интелигентния надзор**. Представени са 17 на брой различни субекта в рамките на изпълнителната власт, които упражняват надзор. Те са: „разузнаване на военновъздушните сили, армейско разузнаване, централно разузнавателно управление, разузнаване на бреговата охрана, агенция за разузнаване на отбраната, министерство на енергетиката, министерство на вътрешната сигурност, държавен департамент, министерство на финансите, администрация по наркотичните вещества, федерално бюро за разследване, Разузнаването на морските корпуси, Националната агенция за геопространствено разузнаване, Националната разузнавателна служба, Агенцията за национална сигурност, военноморското разузнаване и кабинета на директора на националното разузнаване“³⁹.

Конгресният надзор включва и регулаторен надзор над всички ведомства на САЩ. Методологията за надзор включва различни дейности като: одобрение на бюджет, приемане на законодателни реформи, заседания на комисии и брифинги на различни теми. Тези модели служат като законодателна проверка. Този процес осигурява правилното използване на ресурсите. Моделът се различава по това, че ако

---

³⁷Financial Supervision in the EU, A Consumer Perspective, February 2011, p.68.

<<http://www.beuc.eu/publications/2011-00396-01-e.pdf>>, last available on: 30.07.2017/12:30 p.m.

³⁸ Hoang, A., *Intelligent oversight: National Security Hanging in Balance of Legislative Incentives and Public Opinion*“, Johns Hopkins University, Baltimore, Maryland, 2014.

³⁹Ibid.p.16.

злоупотребата с власт бъде открита на база на регулаторния надзор, Конгресът може да предприеме необходимите действия за справяне с възникналите проблеми на надзорните функции.

Външният контрол на качеството е друг основен елемент за поддържането и усъвършенстването на качеството на одита още от **60-те** години на **XX** век⁴⁰. „Одитирането се саморегулира, като този предмет на сила се делегира от федералните власти”⁴¹ в щатите. Погромът на големи корпорации в САЩ образува значителни загуби за своите инвеститори и така се повишава вниманието върху тях от страна на медиите. Тези събития поставят въпроса, дали вече не е крайно време професията да престане да бъде саморегулираща се. Отговорът на този въпрос се изразява във факта, че „в крайна сметка, през **1976** година официално е инициирана доброволна програма за партньорска проверка от *American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)*”⁴².

През **80-те** години на миналия век конкуренцията между одиторските компании непрестанно нараства, като по този начин се получава пренасищане на пазара. Това довежда до много финансови престъпления, което индикира за потребността от повишаване на надзорните функции.

The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) стартира действия против финансовите измами през **1985** година. Комитетът е създаден в САЩ от пет организации от частния сектор, предназначени да осъществяват ръководството на изпълнителната власт и ръководните органи, по съответните аспекти на организационното управление: бизнес етиката, вътрешния контрол, управлението на риска в предприятието, измамите и финансовото отчитане⁴³. COSO създава общ модел за вътрешен контрол, по който компаниите и организациите могат да оценяват своите системи за контрол. COSO се подпомага от – “*Института за управленските счетоводители (ИМА), Американската счетоводна асоциация (ААА), Американския институт на дипломираните експерт-счетоводители (AICPA), Института за*

---

⁴⁰ Pay Differentials Between Federal Government and Private Sector Workers, Smith, S., 1 January, 1976, <<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/001979397602900201>>, last available on: 30.07.2017/12:33 p.m.

⁴¹ Michael, D, The Use of Audited Self-Regulation as a Regulatory Technique, University of Kentucky College of Law, Law Faculty Scholarly Articles, 1995, p.176.

⁴² LÖHLEIN, L., Guarding the Guardians Essays on Audit Regulation, Dissertation, 2016, p. 176.

⁴³ Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission

<https://en.wikipedia.org/wiki/Committee_of_Sponsoring_Organizations_of_the_Treadway_Commission>. last available on: 30.07.2017/12:36 p.m.

вътрешни одитори (FEI) и Института на вътрешните одитори (IIA) ”⁴⁴.

През 1992 година COSO създава **Internal Control Integrated Framework**, но с течение на времето се осъзнава необходимостта от подобряване и усъвършенстване на тази рамка в съответствие със съществено изменилите се операционна и бизнес среда. През 2013 година COSO извършва усъвършенстване и преформатиране на модела, като в резултат на развитието на концепциите, разработени в оригиналния вариант, се предлага актуализирана рамка, съдържаща 17 принципа, разпределени в петте компонента на вътрешния контрол. Това засяга съществено одита и надзора върху одита.

Следващата промяна в одиторската професия е през 1988 годината, когато SEC гласува предложение за въвежда на задължителна партньорска проверка между одиторите. По-специално, разследванията на две подкомисии на Конгреса поставят професията под съмнение относно нейното качество. *The Subcommittee on Oversight and Investigation* критикува саморегулиращата се рамка на Американския институт на AICPA за недостатъчно обслужване на обществения интерес и **предлага нов независим орган, който да регулира професията**. Фактът, че професията се регулира от други одитори, довежда до множество конфликти. Като например нарушаване на: принципите в *Етичния кодекс*⁴⁵, независимостта и конфиденциалността.

Въз основа на направеното изследване за значението на публичния надзор, и за предпоставките за неговото възникване, може да се обобщи, че за предотвратяване на финансовите злоупотреби е необходимо да се прилагат контрол, инспекция, одит и надзор. Още през 60-те години на XX век се усеща потребността от надзор, за подобряване качеството на одита. Затова в различните периоди от време са въвеждани изисквания в това отношение. Но за възникване на съвременния публичен надзор над регистрираните одитори може да се говори след 2001 г., когато се приема *Sarbanes Oxley Act* в САЩ.

1.2. Възникване на публичния надзор над регистрираните одитори

Настъпилите аномалии в бизнеса през 2001 година в САЩ костват на инвеститорите милиарди долари, както и цените на акциите на засегнатите компании

---

⁴⁴ Sponsoring Organizations, <<https://www.coso.org/Pages/erm.aspx>> Last available on: 08.04.2018/3:10 p.m.

⁴⁵ Ръководство по етичен кодекс на професионалните счетоводители, 2016.

имат сериозни изменения. Отделно се губи и общественото доверие в пазарите на ценни книжа в САЩ. Всички тези събития повлияха на икономиката във всяка една държава, включително и на одиторската професия. Създаде се публичният надзор над регистрираните одитори чрез първата законова регулация в тази сфера – *Sarbanes Oxley Act (SOA)*. Името ѝ е дадено от неговите съставители – **Paul Sarbanes** и **Michael G. Oxley**⁴⁶.

Благодарение на приемането на *SOA* се увеличава ролята на надзорната дейност във вътрешната политика на компаниите, както и в работата на външните одитори, които проверяват компаниите дали са представили коректно своите отчети.

До 2002 година няма орган, който да регулира изцяло работата на одиторите. В САЩ се прилага „*Securities Act of 1933 and 1934*”⁴⁷, в която само определена част е посветена на одиторската професия. Законът *SOA*, който е приет на 30 юли 2002 година, включва в надзорната дейност над регистрираните одитори независимо надзорно тяло (Комисия) – **Public Company Accounting Oversight Board**. По-конкретно Комисията защитава публичните интереси. Инспекционната дейност на инспекторите от този орган е свързана с проверка на документите на одитора в одиторското досие. Тази институция осъществява надзор над:

- „одобренето и регистрирането на одиторите и одиторските дружества;
- приемането на стандарти (за професионална етика, за вътрешен контрол на качеството на одиторските фирми и одит);
- продължаващото обучение, системата за осигуряване на качеството за разследване и административните дисциплинарни системи.”⁴⁸

Тези надзорни мерки са полезни за обществото и затова се изискват от широката аудитория, която използва рейтингови агенции, свързани с цените на ценни книжи. Поради значителния брой на заинтересованите лица, които използват финансовата информация, се поражда публичния надзор над регистрираните одитори. На следващата фигура са систематизирани групите от потребители на докладите на одиторите на финансовите отчети.

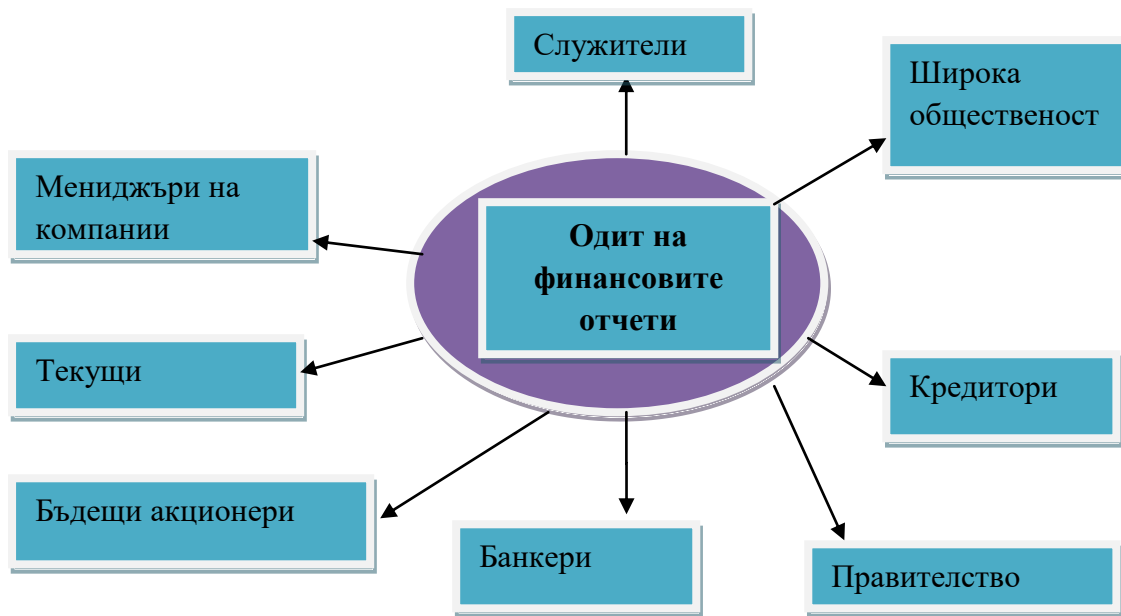
---

⁴⁶ Sarbanes – Oxley Act, <https://en.wikipedia.org/wiki/Sarbanes%E2%80%93Oxley_Act>, last available on: 30.07.2017/12:37 p.m.

⁴⁷ Jin., Y, The Sarbanes-Oxley Act: Effect on Public Accounting Firms, Theses and Dissertation, The University of Toledo, 2012, p.9.

⁴⁸ Новини от FEE, сп. Счетоводна политика, 7-8/2014, с.62.

Фигура № 4. Потребители на одиторските доклади

Източник: Modern Auditing and Assurances Services, p.21⁴⁹.

Целта на Комисията е да контролира и оценява работата на регистрираните одитори, както и на одиторските дружества, за да бъдат защитени интересите на всички потребители, изброени по-горе. Този вид институции се създават с някои законодателни реформи.

Без съмнение „държавната служба е секторът от политико-административната система на държавите-членки на ЕС, която в най-голяма степен е била повлияна от националните традиции и история, и най-дълго остана най-малко засегната от европейската интеграция.“⁵⁰ Привилегии „пред националното законодателство имат международноправните норми, които са реципирани от нашия законодател”⁵¹ и въвеждат публичния надзор над регистрираните одитори в Европа.

SOA определя обхвата на независимостта на одитора, отговорностите на одитираните компании, конфликти на интереси, методология за представяне на

⁴⁹ Leung, P., Modern Auditing and Assurances Services, 5th Edition ,John Wiley & Sons, Australia Ltd, 2011,p. 21.

⁵⁰ Босарт, Д., Демке, К., Номдън, К., Робер, П., Държавните служби в Европа на петнадесетте: тенденции и развитие, Европейски институт за публична администрация Маастрихт, Холандия, 2001, с.1.

⁵¹ Борисова, В., Опазване на общественя ред (втора част), Контрол върху дейностите, свързани с общоопасни средства, осъществяван от органите на полицията Академия на МВР, София, 2014, с.11.

доклади, санкции относно корпоративни и криминални счетоводни измами, както и размерите на глобите. Този Закон трябва да се изследва подборно поради следните причини:

1. Промените, направени чрез него се отразяват съществено на методологията и организацията на одита;
2. До този момент в България Законът не е изследван изцяло и е важно лицата, занимаващи се с одит, да бъдат запознати с него;
3. Необходимо е да се анализират добрите практики в Закона, за да се подобри качеството на одита в България.

Законът се състои от три раздела и съдържа единадесет глави, които са следните:
Глава I. Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори (Public Company Accounting Oversight Board); Глава II. Независимост на одитора (Auditor Independence); Глава III. Корпоративна отговорност (Corporate Responsibility); Глава IV. Подобряване на финансовите оповестявания (Enhanced Financial Disclosures); Глава V. Конфликт на интереси (Analyst Conflicts Of Interest); Глава VI. Ресурси и управление на Комисията (Commission Resources and Authority); Глава VII. Изследвания и доклади (Studies And Reports); Глава VIII. Корпоративни и криминални измами (Corporate and Criminal Fraud Accountability); Глава IX. Подобрения в наказанията „белите якички“ (White-Collar Crime Penalty Enhancements); Глава X. Корпоративни данъчни декларации (Corporate Tax Returns); Глава XI. Корпоративни измами и отговорности (Corporate Fraud and Accountability).

В **първа глава** от Закона са разгледани въвеждащи понятия. Някои от тях, като „надзорен орган“, „одитен комитет“ и „одитен доклад“ заслужават внимание.

Фундаменталното определение за **надзорен орган** е представено в *Раздел (1) „а“* от първа глава и представлява следното: подходящ регулаторен орган, държавна агенция или друг лицензиран регулаторен орган, който отговаря за извършваната дейност на практикуващите счетоводители, регистрираните одиторски предприятия или регистрираните одитори.

Според **доц. д-р Христо Христов** и неговия труд *„Управление на публичния сектор“*⁵², управлението в тази област изисква прилагането на много подходи, които да бъдат актуални и приложими. Такива подходи в областта на одита се въвеждат с институциите за публичен надзор.

---

⁵² Христов., Х., Управление на публичния сектор, Стопанство, София, 2004, с.15.

Joseph Bower е на мнение, че “политически ръководители, законодатели, преподаватели, ръководители на бизнеса, адвокати, потребители - практически всеки, понякога, призовава за по-добро публично управление”⁵³. За бизнеса и държавата това е особено важно. Изграденото доверие на обществото е желателно да се усъвършенства и чрез увеличаването на доверието в одита.

Следващият важен термин, представен в Раздел (3), е „**одитен комитет**“ – орган, свързан с борда на директорите с цел да упражнява надзор върху одита на финансовите отчети на предприятията.

Този комитет е важен, защото „отговаря за назначаването, компенсирането и надзора на работата на одитора”⁵⁴. В своята разработка “*The practice of risk oversight since the global financial crisis: closing the stable door*” **Maria Zhivitskay** прави подробен анализ на ролята на одитните комитети. Тя достига до извода, че одитните комитети филтрират информацията, която достига до ръководството на предприятията. Акцентът тук е поставен върху връзката между ръководството и одитния комитет. Тя може да се изследва чрез *теория на агентите*, която може да се счете за основата за създаването на всички контролни механизми (одит, надзор върху одита).

Доц. д-р Али Вейсел твърди, че „необходимостта от одита се обяснява и с *теория на агентите*”⁵⁵, според която управителите не са съвършени агенти на собствениците. По този начин възниква *асиметричната информация* и се изисква извършването на одит, както и надзор върху финансовия одит. Лицата, злоупотребили с позицията си и знанията, които притежават, се стремят да максимизират своята собствена печалба, дори това да се окаже за сметка на собствениците. Хипотетично погледнато всяко едно лице може да бъде “несъвършен агент” за компанията, в която работи. Доминиращи са три важни категории разходи, насочени към ръководството за превенция от несъвършени агенти:

- „разходи за осъществяване контрол на дейността на мениджърите, например разходи на проведените одиторски проверки;

---

⁵³ Bower, J., Effective Public Management, <<https://hbr.org/1977/03/effective-public-management>>, last available on: 13.08.2017/ 5:06 p.m.

⁵⁴ Audit Committees: The Roles and Responsibilities, <<http://www.grfcpa.com/resources/publications/audit-committee-responsibilities/>>, last available on: 30.07.2017/ 12:39 p.m.

⁵⁵ Вейсел, А., Одитинг (финансов одит), София, 2017, Сиела, с. 16.

- разходи за създадените организационни структури, ограничаващи възможностите за нежелателно поведение на мениджъра;
- алтернативни разходи – възникват при смяна на ръководството.

Срещано е неведнъж „възникването на потенциален агентски конфликт, когато мениджърът на фирмата владее правото на глас на 100 % от акциите”⁵⁶. По този начин хипотетично собственикът би могъл да злоупотреби, като умишлено завиши и/или понижи конкретни финансови показатели на дружеството.

Друг начин за злоупотреба в организациите е чрез използването на „асиметрична информация”. В икономикса това е ненадеждната или изкривената информация, когато „част от икономическите субекти знаят за определени стопански процеси повече от други”⁵⁷. Асиметричната информация е вид пазарен провал, защото при нея цената на крайния резултат не отразява действителните разходи - ползи. Твърди се, че „информацията, представена във финансовите отчети, трябва да е разбираема, уместна, надеждна и сравнима.”⁵⁸ Тя се използва за вземането на икономически решения. Информацията „може да окаже значително влияние и на финансовия риск и на решенията, които вземат мениджърите”⁵⁹. Но поради асиметричността „директорите нямат основания да се доверяват на своите агенти”⁶⁰. Затова те използват услугите на одитори. Те обаче също могат да се разглеждат като агенти, които могат да не защитават интересите на собствениците. Поради тази причина възниква потребността от надзор върху одиторската професия, който допълнително да контролира качеството на информацията. Това се осъществява и от одитния комитет в предприятието.

Когато и инвеститорите употребяват *асиметрична информация*, ефектът в повечето случаи е пагубен за интересите им. Така се поражда много несигурности за *продължаването на дейността*. Те се проявяват чрез „развитието, влиянието или

---

⁵⁶ Бригхем, Ю., Гапенски, Л., Финансовый менеджмент, Санкт-Петербургский университет экономики и финансов, Высшая школа экономики, Санкт-Петербург, 2000, с. 21.

⁵⁷ Спасов, Т., Микроикономика, „Стопанство”, София., 2004, с. 512.

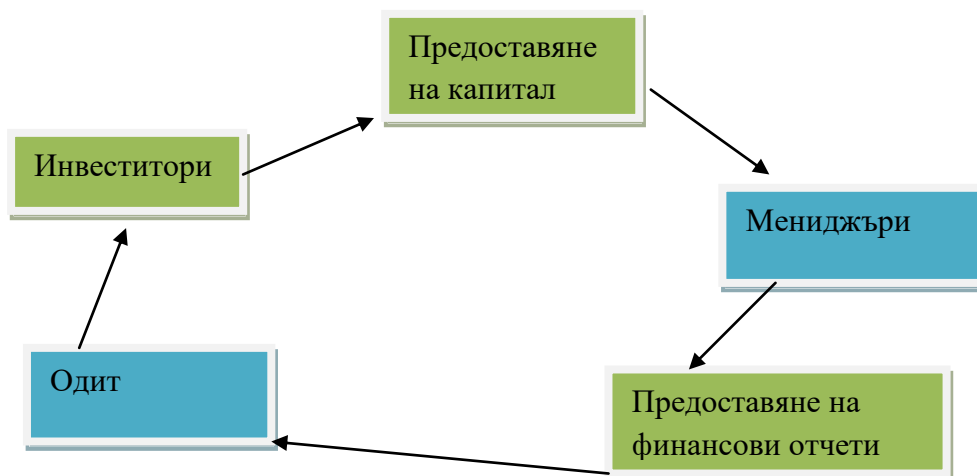
⁵⁸ Костов, Б., Филипов, В., Свраков, А., Национални счетоводни стандарти, ИК „Труд и право“, София, 2016, с. 27.

⁵⁹ Бригхем, Ю., Гапенски, Л., Финансовый менеджмент, Санкт-Петербургский университет экономики и финансов, Высшая школа экономики, Санкт-Петербург, 2000, с. 28.

⁶⁰ AuditQuality Agency theory and the role of audit, December 2005, Institute of Chartered Accountants in England & Wales, p.6.

сбъждането на непредвидими промени, явления или събития”⁶¹. Този верижен процес, изразен с „Теория на агентите” и „асиметрична информация“, е представен схематично на затворената верига по-долу (виж Фиг. № 5)

Фигура № 5. Взаимоотношенията между агентите

Източник: Modern Auditing and Assurances Services⁶²

Поради „загубата на доверие във финансовата отчетност, породена от множество фактори в периода на преход към пазарна икономика, се изисква многостранно решаване, в това отношение от решаващо значение е независимият финансов одит“⁶³. Макар и с упражняване на финансов одит, не се достига до 100 % гаранция за качеството на информацията. Поради тази причина се въвежда и публичният надзор над регистрираните одитори.

Прилагането на контрол на качеството над дейността на регистрираните одитори и одитините комитети е от фундаментално значение. Те „играят важна роля в надзора върху качеството на одита и в подобряването на качеството на одита в световен

⁶¹ Димитров, Ст., Корпоративни финанси, ВУЗФ, София, 2010, с. 127.

⁶² Leung, P., et. Al. Modern Auditing and Assurances Services, 5th Edition, John Wiley & Sons, Australia Ltd, 2011, p. 10.

⁶³ Йонкова, Б. Юбилейна научна конференция 30 години катедра финансов контрол 2 част, Стопанство, София, 2006, с. 73.

машаб⁶⁴ (фиг. № 6). Целта на надзорната дейност е практиката на одиторите да бъде подоборена и ако има някакви пропуски, те да бъдат отстранени и откоригирани. Но трябва да се има предвид, че липсата на единна методология на одиторската практика утежнява инспекционната дейност, затова е необходимо инспекторите да бъдат гъвкави по време на проверките.

Фигура № 6. Как допринасят одитните комитети за качеството на одита

Източник: IFIAR⁶⁵

Не всеки участник на одитния комитет на компанията може да бъде член на управителния съвет на директорите на компанията и да подлежи на надзор, както и да

⁶⁴ Trends and Possible Areas for Further Consideration,
[https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20\(London\)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf](https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20(London)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf) ,
 last available on: 20.06.2017/ 3:20p.m.

⁶⁵ Trends and Possible Areas for Further Consideration,
[https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20\(London\)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf](https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20(London)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf) ,
 last available on: 20.06.2017/ 3:03p.m.

запази своята независимост. Правилата, свързани с независимостта⁶⁶, са изключително важни за функционирането на одитния комитет.

Следващият раздел в SOA разглежда понятието „одиторски доклад“. Одиторският доклад е „писмено становище на регистриран одитор относно финансовите отчети на предприятието“⁶⁷. В параграфите по-долу се пояснява, че за извършването на одит се спазват законовите регулации. Преди въвеждането на този закон не се е извършвал съществен контрол върху структурата на одиторските доклади.

Важен източник в тази връзка е *CFA Insitute*⁶⁸, защото извършват проучвания⁶⁹, свързани с методологическите проблеми на одиторските доклади. Чрез тези проучвания се информират отговорните органи.

Сигурността на представените данни в одиторските доклади е изключително важна за потребителите им. Тази сигурност се следи от *Комисията (РСАОВ)*, която отговаря за правилното издаване на одиторски доклади на предприятията от обществен интерес. Изразяването на сигурността имало значение и съгласно Раздел 3 от *The Securities Exchange Act* още от 1934 година (15U.S.C. 78c(a)). Вече обаче е необходимо да се повиши сигурността за обществото, което може да се осъществи чрез създаването на нов независим орган, който притежава ясно дефинирана методология.

Сигурността в одита се постига с нормативната база, включваща: одиторските стандарти, които регулират етичните изисквания, компетенциите на одиторите, както и независимостта на одитора и методологията за издаване на одиторски доклад. Нейната цел е да обнародват подходящи правила и регламенти, които да защитават интересите на инвеститорите и обществото. Надзорът над одиторските доклади осигуряват реална сигурност, затова надзорните органи “се фокусират върху професионалната грижа”⁷⁰.

---

⁶⁶ Principles of Auditor Independence and the Role of Corporate Governance in Monitoring an Auditor's Independence, <<https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD133.pdf>>, last available on: 20.06.2017/ 3:10p.m.

⁶⁷ Audit report, 07 May 2017, <<https://www.accountingtools.com/articles/2017/5/5/audit-report>>, last available on: 30.07.2017/ 12:35 p.m.

⁶⁸ Mission & Vision, <<https://www.cfainstitute.org/about/vision/Pages/index.aspx>>, last available on: 30.07.2017/ 2:35 p.m.

⁶⁹ Usefulness of the Independent Auditor's Report, Survey to the CFA Institute Financial Reporting Survey Pool, <https://www.cfainstitute.org/Survey/usefulness_of_independent_auditors_report_survey_results_march_2011.pdf>, last available on: 20.07.2017/12:44 p.m.

⁷⁰ Senft, S., Gallegos, F., Davis, A., Information Technology Control and Audit, 4th edition, Taylor & Francis Group, 2013, USA, p.28.

За целите на дисертационния труд се разглежда *РКАОВ*, която поставя под надзор одиторите, одитиращи предприятия от обществен интерес. Задачата на Комисията е да регулира одиторската практика, включително докладването, със съответните нормативните изисквания, изброени по-горе. Затова е необходимо органите да обменят информация помежду си.

Взаимодействието с други регулатори е типичен пример за друга стратегия на надзорните органи. **Christopher Humphrey** е представил схематично тази връзка, която може да се види на фигурата по-долу.

Фигура № 7. Взаимодействащи взаимоотношения в глобалния одит

Източник: ScienceDirect⁷¹

Тази връзка е изключително важна и за бизнеса. Ако големите одиторски компании не спазват стандартите, **кой би ги санкционирал и как биха коригирали своята практика?**

В своята научна разработка *“When Should Secrets Stay Secret? Accountability, Democratic Governance, and Intelligence”* **Genevieve Allison Lester** прави проучване, свързано с *бюрократичния процес на работа*. Според автора този процес би трябвало да води до: организиран, институционализиран и справедлив начин за санкциониране. „Поведение, което не отговаря на изискванията за вътрешна отчетност, както вътрешни Регламенти и общите цели на организацията“⁷², не следва да се толерират. Важна е

⁷¹ Humphrey, C., Loft, A., Woods, M., The global audit profession and the international financial architecture: Understanding regulatory relationships at a time of financial crisis, ScienceDirect, 34 (2009) 810–825, p.813.

⁷² Lester, G., When Should Secrets Stay Secret? Accountability, Democratic Governance, and Intelligence, University of California, Berkeley, 2012, p.25.

достоверността и безпристрастното отношение при налагането на дисциплинарни, контролни и надзорни мерки. Авторът излиза извън теорията и представя интересен пример за бюрократичен процес, свързан с *държавната американска разузнавателна агенция „Централно разузнавателно управление“ (ЦРУ)*.

Примерът се свързва с бюрократичния процес в **ЦРУ**. Проблемът е, че някои техни служители са съдени от съдилища на САЩ за професионалните си дейности, които са извършили по нареждане на **ЦРУ**. Методът, по който агентите решават този проблем, е чрез **застраховка**.

Този бюрократичен модел утежнява всяка една дейност. Затова е наложително да се избягва и от надзорните органи. Комисията може да предприеме правни, административни или дисциплинарни наказания спрямо извършилия нарушение, но това не е нейната основна цел. Тя е да извършва надзор върху одита на предприятията от обществен интерес и да защитава интересите на инвеститорите, а не да използва бюрократични модели.

За да няма подобен модел на поведение от страна на Комисията, в закона ясно е разписано каква документация се изисква по време на проверка. Интерес представлява разписаната методология. Изискуемите документи, които се предоставят на инспекторите по време на проверка от одиторите, включват:

- имената на всички клиенти, за които компанията издава одитни доклади за дадения период от време и за които фирмата очаква да подготви или издава одиторски доклади по време на текущата календарна година;
- годишните такси, получени от фирмата, от всеки клиент за одиторски услуги, други счетоводни услуги и услуги, несвързани с одита;
- друга финансова информация, която може да бъде необходима на Комисията;
- декларация на политиките и процедурите за контрол на качеството на фирмата, за своите счетоводни и одиторски практики;
- списък на всички счетоводители, свързани лица, които участват в одита и изготвянето на одиторския доклад, като се посочва номерът на лиценза или сертификационният номер на всяко едно от лицата;
- информация, свързана с наказателни, граждански или административни наказания, или дисциплинарни срещу фирмата и всяко свързано лице на фирмата във връзка с всеки одитен доклад;
- копия на всеки периодичен или годишен доклад между одитора и компанията по възникнали въпроси;

- допълнителна информация, ако се изисква.

От професионалната литература се установява, „че одитите на правителствените звена често не отговарят на общоприетите одиторски стандарти и това се обяснява като несъответствие от професионалните регулатори”⁷³. Следователно, ако правителствата допускат сериозни пропуски, е необходимо това да бъде регулирано и взето предвид и за частните одиторски компании. Поради тези причини е важно да се имат предвид и изискванията за контрол на качеството на одиторските услуги.

Според **J. Dijk и Paul Williams** „контролът на качеството е втората стъпка в осигуряването на качеството на одита”⁷⁴. Първият етап се състои в дефинирането и определянето на тези процедури.

В това отношение мнение споделят **Elmarie Sadler и Andre Hamel**. Според тях „одиторът трябва да имплементира тези процедури за контрол на качеството, които са в контекста на разписаните процедури, и правилата на одиторската компания или на индивидуалната практика”⁷⁵.

Извършените процедури се проверяват от инспекторите на Комисията. Те не извършват одит на одита, а надзор, който включва и част от контролните функции. „Обученията са една от областите, които могат да допринесат”⁷⁶ за повишване на качеството на инспекциите. Всеки казус е различен и не винаги е лесно да бъде взето уместно решение, както и да се използва един и същи подход.

При наличието на някакъв проблем, възникнал по време на проверките, членовете на Комисията могат да свикват експертна консултативна група, която да включва практикуващи одитори и други експерти, чрез които Бордът на Комисията може да предотврати възникнали конфликти и/или да отправи съответните препоръки.

Любопитно е как попада на проверка един упражняващ професията одитор?
”Публичният надзор над одиторската професия представлява внедрен механизъм, който

---

⁷³ Audit fees, industry specialization, and compliance with GAAS reporting standards, O Keefe, Terrence B; King, Raymond D; Gaver, Kenneth M. Auditing; Sarasota 13.2 (Fall 1994),
<<https://search.proquest.com/openview/291201c3d39926e729b3c6bea3f0b555/1?pqorigsite=gscholar&cbl=31718>>, last available on: 30.07.2017/12:52 p.m.

⁷⁴ Dijk, J., Williams, P., Auditing is an Application Area of Expert Systems, Mstockton press, 1990, Canada, p.124.

⁷⁵ Sadler, E., Hamel, A., Staden, M., Auditing, a final approach, Juta & Co, LTD, 2000, p. 34.

⁷⁶ Report to Congressional Requesters, Inspectors General, Information of Operational and Staffing Issue, 1999, p.22.

служи, за да осигури по-високо качество на одита”⁷⁷ чрез инспекциите. За да се включи един регистриран одитор в проверка, са разписани следните критерии:

- извършва се проверка на всеки одитор, който одитира над 100 ангажимента;
- всеки регистриран одитор, който одитира предприятие от обществен интерес, подлежи веднъж на всеки 3 години на проверка.

Тези критерии доказват, че се обръща съществено внимание при избора на извадка. **РСАОВ** изготвя план-график за проверките, който може да бъде променян по решение на Комисията.

Преди започване на проверка е необходима предварителна подготовка от страна инспекторите, която включва дейности, свързани с:

- подбор на ангажиментите за проверка от инспекторите;
- оценка на системата за контрол на качеството на фирмата, както и начина на документация, и комуникацията на тази система във фирмата;
- надзор върху одиторската работа и процедури за контрол на качеството на фирмата.

Правилата на Комисията позволяват задържането на документация от страна на проверяващите екипи, от регистрираните одитори, за целите на проверката. Документирането е от фундаментално значение за инспекторите, затова се акцентира върху този процес, „като носителите на информация са разнообразни както по вид и характер, така и по отношение на тяхното съставяне”⁷⁸. Освен това е важно да се внимава и с: преправените документи, документите с невярно съдържание, както и с чужди документи.

Резултатът от една инспекция се обобщава в доклад, който се съставя от ръководителя на проверяващия екип и се предава в подходящ вид пред Комисията и/или всеки, изискващ го, подходящ държавен регулаторен орган.

Процедурата след приемането на доклада на Комисията е, ако регистрираният одитор има явни нарушения, в срок от 12 месеца да откоригира своите пропуски, констатирани от проверяващите. В тази връзка има и друга опция - междинно преразглеждане. Комисията може да извърши преразглеждане на доклада от проверката и да се извършат допълнителни процедури.

Още една специфика в това е воденето на разследвания и достигането до дисциплинарно производство. В съответствие с правилата на Комисията може да се

---

⁷⁷ Routledges Companions of Auditing, Offermanns, M., Vanstraelen, A., Oversight and Inspections of Auditing, New York, 2014.

⁷⁸ Велински, И., Вътрешен финансов контрол на предприятието, София, Апис, 2002, с.85.

проведе разследване на всяко действие или практика, или бездействие, от регистриран одитор, както и всяко свързано лице на такава фирма, което може да наруши някоя от разпоредбите.

Според **Tracy Coenen**: „процедурите по воденето на разследване са съвсем различни”⁷⁹. Затова е важно да се съобразим с тяхната изградена методология и да отразим едно разграничение спрямо плановите инспекции.

Leonard Vona е на мнение, че „разследванията на измами се извършват въз основа на наказателните или гражданските стандарти, приложими към юрисдикциите, а одитът на измамите има за цел да идентифицира транзакциите, които дават основание за разследване”⁸⁰.

Разследванията за измами, одитът и разследванията, които води Комисията, са напълно различни и е необходимо да се разграничат. Целта на всяко едно разследване е да се достигне до истината, а не някой да бъде просто глобен.

Бюрократичният проблем ни съпътства от много дълго време. Още през **1974** година **William Bacchus** изследва подробно този проблем в *“Foreign Policy and the Bureaucratic Process”*.

Част от процедурата по водене на разследване се състои и в свидетелстването и документирането на процедурите, съдържащи:

- показанията на компанията или на всяко лице, свързана с регистрирания одитор;
- предоставяне на одиторските работни документи и всеки друг документ или информация, с която разполага регистрирания одитор, която би била от полза при разследването и би послужила като доказателство.;
- достатъчни и уместни доказателства от разследването;
- оказване на съдействие при разследването.

При установяване на отказ от съдействие и свидетелстване, Комисията може да:

- преустанови правата на регистрирания одитор или изиска да се спрат правата за упражняване на дейността;
- спре или отмени дейността на регистрирания одитор;
- налага санкции.

При наличието на разследване е задължително всички служители и инспектори

---

⁷⁹ Coenen, T., Expert Fraud Investigation, A step-by Step Guide, John Wiley & Sons, Inc, New Jersey, 2009, p.17.

⁸⁰ Vona, L., The Fraud Audit, John Wiley & Sons, Inc, New Jersey, 2011, p.7.

да спазват конфиденциалност по време на проверката. “Обхватът на одита се основава на стандартите за одит, но обхватът на разследването се основава на условията на ангажимента”⁸¹, което усложнява процеса. За постигане на целите на воденото разследване е необходимо, Комисията на първо място да предпазва интересите на инвеститорите и да запази в тайна информацията от конфиденциален характер. Във връзка с информацията от този тип съществуват редица трудове, като някои от най-значимите са: на **Tanya Aplin Lionel Bently** и **Phillip Johnson** – „*Gurry on Breach of Confidence : The Protection of Confidential Information*”⁸²; **John Carroll** “*Confidential Information Sources: Public and Private*”⁸³; **Kate Brearley** и **Selwyn Bloch** “*Employment Covenants and Confidential Information: Law, Practice and Technique*”⁸⁴ и други.

Съвместната работа между различните институции е приоритет за Комисията. Информацията, с която тя разполага, е поверителна и трябва да бъде пазена в тайна и да се разпространява по подходящи начини.

След приключването на разследването и установяването на резултатите от него, разследваното лице получава известие. Този процес включва:

- конкретни обвинения по отношение на посредник или свързано лице;
- уведомяване на свързаните лица;
- водене на документация по процеса.

Резултатите не е задължително да бъдат публично оповестявани, по преценка на надзорния орган се дава гласност на случая. От инспекторите на Комисията е задължително спазването на принципите за конфиденциалност и независимост.

Ако изтече подобна информация с поверителен характер, силата на социалните медии и комуникации имат огромно влияние върху широката аудитория. Това може да повлияе на решенията на много инвеститори, ако се изнесе информация с подобно съдържание. Поради злоупотребите с информация от този характер би могло да се достигне до намаляването на потреблението на услугите на дадена компания и/или до фалит.

---

⁸¹ Difference Between Auditing and Investigation, June 6, 2015,
<<http://keydifferences.com/difference-between-auditing-and-investigation.html>>,
last available on:10.07.2017/12:53 p.m.

⁸² Oxford University Press,2012.

⁸³ Butterworth-Heinemann,1991.

⁸⁴Butterworths ,1991.

По отношение на неспазването на разпоредбите от одиторите, следващият раздел от Закона е посветен на **налагането на санкции**. В своя труд *“The Limits of the Criminal Sanction”* **Herbert Packer** изразява мнение, че наказанието има двузначен характер. Защото „от една страна, чрез наказанието получаваме морална удовлетвореност, но от друга страна, само правилната цел на наказателния процес е предотвратяването на антисоциално поведение”⁸⁵.

Мнението на **Gary Clyde Hufbauer** по този въпрос е значимо, защото той разглежда икономическия аспект на наказанията в *“Economic Sanction Reconsidered”*⁸⁶. Страната, която налага санкции, „се опитва да нанесе разходи по три основни начина: като ограничи износа, като ограничи вноса и по този начин възпрепятства потока на финансиране, включително чрез замразяване или конфискация на активи”⁸⁷ с дисциплинарна цел.

Налагат се следните санкции при нарушаването на Закона, касаещи одиторите:

- временно спиране или постоянно отнемане на правата за упражняване на одиторската професия;
- временно или постоянно ограничение за участието на одитора в одиторско дружество;
- временно спиране или постоянно отнемане на правата за упражняване на одиторската професия; (допълнително обучение);
- наказание на физическите лица чрез парични глоби;
- не повече от 100,000 \$ за физическо лице или 2,0 милиона \$ за всяко друго лице; и
- не повече от 750.000 \$ за физическо лице или 1,5 милиона \$ за всяко друго лице.

Изисква се всеки регистриран одитор да носи отговорност за действията си, както и за последиците от тях. “Одиторът е отговорен да планира и извърши одита, за да получи разумна гаранция за това дали финансовите отчети не съдържат съществени неточности, причинени от грешка или измама”⁸⁸, съгласно одиторските стандарти.

Установени са правила и процедури при поставяне на наказание на нарушителите. Лице с отнети права и документи да упражнява професията, трябва да подаде своите документи пред Комисията за прекратяване на дейността си. По този начин се

---

⁸⁵ Packer, H., *The Limits of the Criminal Sanction*, Stanford University Press, Stanford, California 1968, p.9.

⁸⁶ Hufbauer, G., *“Economic Sanction Reconsidered”*, Peter G. Peterson Institute for International Economics, Washington, 2007.

⁸⁷ Ibid, p.45.

⁸⁸ Responsibilities and Functions of the Independent Auditor,

<<https://pcaobus.org/Standards/Auditing/Pages/AU110.aspx>> , last available on: 03.07.2017/12:53 p.m.

предпазват интересите на инвеститорите, както и на обществото.

За да се признае информацията за доказателствена, са задължителни следните реквизити: името на санкционираното лице; описание на санкцията и основа за налагането; всяка друга информация, сметена за необходима и подходяща, както и други.

Всеки един одитор, който е претърпял санкция, може да я обжалва в съда. Това се осъществява чрез заявление до Комисията за преразглеждане. Всичко гореописано важи и се отнася с еднаква сила включително и за международните одиторски компании. Те също са задължени да спазват професионалните принципи за етично поведение.

За достоверността на информацията “инспекцията или надзорът са от съществено значение за успеха във всички организации, включително федерални, държавни и местни служби, както и независими и частни субекти, включително корпорации”⁸⁹. Затова основен принцип е спазването на **независимостта от одиторите, съгласно изискванията на Комисията в глава II от SOA**. При нарушаване на независимостта съдържанието в одиторския доклад не може да бъде вярно.

Пример за нарушаване на одиторската независимост са значителният брой фалирали банки в САЩ в края на 90-те години на миналия век. Направено е и изследване „*The Emperical Analysis of Auditor Independence in the Banking Industry*”⁹⁰. Резултатите от изследването гласят, че неочакваните одиторски такси от съвместните одити не оказват сериозно влияние на разходите на банките.

В България също може да се посочи пример за компрометирана независимост⁹¹, свързана със случая на фалиралата **Корпоративна търговска банка (КТБ)**. Поради възникването на поредица от подобни конфликти, се създава и тази разпоредба в САЩ, чрез **SOA**. За да се засили контролът над банките, който явно не е достатъчен, през 2010 година се създава и още една разпоредба в допълнение **Dodd-Frank Act**⁹².

За да се предпазят нациите, е необходимо да се използва превенцията в лицето

---

⁸⁹ The Field of Inspection and Oversight, <<http://www.jjay.cuny.edu/field-inspection-and-oversight-0>>, last available on:30.07.2017/12:46 p.m.

⁹⁰ Kanagaretnam, K., Krishnan, G., Lobo, G., The Emperical Analysis of Auditor Independence in the Banking Industry, The Accounting Review: November 2010, Vol. 85, No. 6, p. 2011-2046.

⁹¹ Синдромът „компрометирана независимост“ „Или какво се случва в държава, в която всички сови не са това, което са, Иван Бедров, 14.01.2015, 16:02 ч. последна редакция 15.03, 18:17 ч., <https://clubz.bg/13159-sindromyt_%E2%80%9Ekomprometirana_nezavisimost%E2%80%9C>, последно влизане на: 19.08.2017/13:20.

⁹² Enacted by the 111th United States Congress, July 21, 2010, Pub.L. 111–203.

на законодателството. **SOA** и **Dodd-Frank Act** въвеждат началото.

В **глава III** от Закона в **Section 302** се споменава и за *“Корпоративна отговорност”*. **Bernhard Kuschnik** оценява нейната значимост в *„Adequate Measures of Corporate Governance Regulation”*⁹³. Неговото становище е, че тя представлява форма на корпоративно саморегулиране, интегрирана в бизнес модел. Политиката за корпоративна социална отговорност функционира като механизъм за саморегулиране, при който един бизнес следи за съответствието със законодателната уредба.

„Съвременната икономика се развива под мотото „целта оправдава средствата”⁹⁴. Икономическите и институционалните предпоставки изискват реформи чрез въвеждането на нови методологии, органи, стандарти, надзор и контрол. Тези изисквания не се налагат единствено от държавата, а и в самите корпорации. Институционалната среда трябва да бъде в синхрон с бизнессредата, за да задоволят потребностите на социалната среда. „Корпоративната социална отговорност е обществено значима дейност”⁹⁵, затова е необходимо да бъдем социално отговорни и към одита чрез съдействието от страна на ръководството. По този начин ще се защитят публичните интереси, както и тези на инвеститорите.

В тази връзка може да се направи препратка към някои глави, които са разписани по-напред в Закона – *глави: Глава VIII, Глава IX, Глава X, Глава XI*.

Свързана със защита на интересите на обществото, друга дейност на Комисията е да извършва разследвания и дисциплинарни наказания и да налага санкции с цел подобряване качеството на одиторските услуги. Законът засилва и вътрешните контроли в дружествата, както и определя строги наказателни санкции. Една от най-радикалните ѝ „разпоредби изисква корпоративните собственици да удостоверяват точността на финансовите отчети и при неспазване на това, да подлежат на наказание лишаване от свобода в срокове до 20 години за умишлени нарушения”⁹⁶.

---

⁹³ Kuschnik, B., Adequate Measures of Corporate Governance Regulation? 5 Rutgers Business Law Journal 2008, p. 64–95.

⁹⁴ Пейчева, М., Социален одит и одит на човешките ресурси, ИК АТЛ-50, София, 2015, с. 5.

⁹⁵ Пейчева М., Вейсел А., Динева В., Корпоративна социална отговорност – теория, отчетност и одит, ИК АТЛ – 50, София, 2016, с. 179.

⁹⁶ Analysis: A decade on, is Sarbanes-Oxley working?, Kevin Drawbaugh and Dena Aubin, July 29, 2012 / 6:52 PM, <<http://www.reuters.com/article/us-financial-sarbox-idUSBRE86Q1BY20120729>>, last available on: 19.08.2017/06:20 p.m.

Друга специфика на Закона се свързва с т. нар. **„бели якички“** (*White-Collar Crime Penalty Enhancements*) в глава IX. Съгласно изследването „*Knowing Fraud is in Favour of Managers and Human Resources Auditors*” на доц. д-р Мирослава Пейчева, този тип измами се извършват от хора и компании с добра репутация. Престъплението „се счита за специално по род в системата на наказателното правораздаване“⁹⁷. Не е задължително да се извършват насилствени действия, основната цел се корени във финансово облагодетелстване. Според **FBI**⁹⁸ това деяние включва – корупцията, фалшифицирането на документи, търговията с вътрешна информация. Други примери от този род са – „измамите с ценни книжа, приходите от злоупотреби, корпоративните измами и изпирането на пари“⁹⁹. Освен това, този вид измами могат да се упражняват по други начини¹⁰⁰: с кредитни карти, компютри, телефони, застрахователни измами, инвестиционни схеми, телемаркетингови измами, измами със социални помощи и много други.

Глава IX е посветена на всеки, който се опитва или заговорничи да извърши **престъпление**, като горепосочените. Подлежи на наказания, съгласно SEC. 904. Там се определят дължимите наказателни санкции от *INCOME SECURITY ACT OF 1974*. Определените законово санкциите са в колосални размери, което допринася за превенцията срещу подобни престъпления.

В глава X се споменава и за **корпоративни данъчни декларации** (*Corporate Tax Returns*), които служат за изплащане на данъци и други такси.

Глава XI е посветена на **Корпоративните измами и отговорности** (*Corporate Fraud and Accountability*). Както в глава IX, така и в тези две е посочено, че може да бъде злоупотребено с финансовата информация. Данъчната политика често се променя и във всяка една държава е специфична. Тази особеност индикира за редица злоупотреби. Слабостите в законодателството и „криминогенните фактори са

---

⁹⁷ White-Collar Crime Punishment Too Much or Not Enough?, By Frank S. Perri, J.D., CFE, CPA, January/February, 2011.

<<http://www.fraud-magazine.com/article.aspx?id=4294968845>>, last available on: 18.08.2017/06:20 p.m.

⁹⁸ White-Collar Crime, <<https://www.fbi.gov/investigate/white-collar-crime>>, last available on: 13.08.2017/06:20 p.m.

⁹⁹ White-Collar Crime, <<http://www.investopedia.com/terms/w/white-collar-crime.asp>>, last available on: 15.08.2017/06:20 p.m.

¹⁰⁰ National Check Fraud Center Types and Schemes of White Collar Crime, <<http://www.ckfraud.org/whitecollar.html>>, last available on: 10.08.2017/06:20 p.m.

съществен елемент на оперативната обстановка”¹⁰¹ за тези измами. Тези злоупотреби представляват: промяна, разрушаване, осакатявала или прикриване на документ или друг обект или опити да се направи това.

Тук намира генерално приложение на независимия финансов одит, чиято роля се изяснява в това да защитава интересите на инвеститорите. В специализираната литература са налични редица трудове, свързани с корпоративните измами. Развити са различни “n” на брой измами от този род. Като за най-съществените се споменава в „*An Analysis of Fraud: Causes, Prevention, and Notable Cases*” на **Kristin Kennedy** – “*Enron and Bernie Madoff, WorldCom, Tyco International Ltd., Adelphia Communications Corporation*”¹⁰² и *Bernie Madoff Ponzi Scheme*. Тези измами струват милиарди долари на обществото.

Затова риск мениджмънтът ни насочва да бъдем по-внимателни спрямо:

- ✓ „Кражби на парични средства, физически активи или поверителна информация;
- ✓ Злоупотреби със сметки;
- ✓ Злоупотреби с поръчки;
- ✓ Измама със заплати;
- ✓ Измами с финансово-счетоводни декларации;
- ✓ Измамни претенции за разходи;
- ✓ Фалшиви пълномощия за наемане на работа;
- ✓ Подкуп и корупция”¹⁰³.

Точно поради всички изброени по-горе престъпления, от *РСАОВ* се изисква да:

- гарантира наказанието и да отразява характера на престъплението – пенсионни измами, счетоводни измами, и да се вземат подходящи мерки за предотвратяването на престъпления от този род;
- осигури разумни становища с други съответни директиви;
- отчита всички утежняващи или смекчаващи обстоятелства, които биха могли да оправдаят виновника;

---

¹⁰¹ Янев, Р., Противоположение на изпирането на пари, Министерство на Вътрешните работи Академия, София, 2011, с. 56.

¹⁰² Kennedy, K., *An Analysis of Fraud: Causes, Prevention, and Notable Cases*, University of New Hampshire, 2012, p.10.

¹⁰³ Corporate fraud Topic Gateway Series No. 57, Chartered Institute of Management Accountants, <http://www.cimaglobal.com/Documents/ImportedDocuments/cid_tg_corporate_fraud_may09.pdf>, last available on: 20.08.2017/2:00 p.m.

- представи престъпленията за възпрепятстване на правосъдието в случаите, когато документи или други веществени доказателства са умишлено унищожени или бракувани;
- действа, когато има голям брой засегнати жертви;
- извърши необходимите промени, съответстващи на присъдата;
- гарантира, че насоките адекватно отговарят на целите;

По отношение на криминалните проявления се налагат отново съществени парични санкции, съгласно *Securities Exchange Act om 1934*.

Тези мерки звучат плашещи и крайно радикални, но нарушения с подобен характер засегнаха огромен кръг от потребители. *Глава VIII* е свързана с корпоративни и криминални измами. Това означава, че всеки, който съзнателно променя, разрушава, подменя, прикрива, фалшифицира или прави фалшив запис на документ, подлежи на наказание под юрисдикцията на службите на САЩ под формата на глоба или затвор до 20 години или и двете.

Според **Антон Маринов**, „терминът разкрито престъпление в специализираната литература се разглежда от две гледни точки - полицейска и юридическа”¹⁰⁴. Тези криминални престъпления вече са по-различни, „защото и средата се отличава с компютърни технологии”¹⁰⁵.

По отношение на същността и съдържанието на криминалистическата характеристика в литературата няма единно мнение по този въпрос, защото на теория и/или на практика винаги схемите са различни. Например „престъпленията в сферата на електронните банкови услуги притежават редица особености, които ги определят като специфичен, а в някои отношения – и качествено различен вид деяния във финансовата”¹⁰⁶ област.

Всеки дипломиран експерт-счетоводител съхранява досието на своите клиенти до 5 години поради причините, изброени по-горе. Документацията може да бъде под формата на меморандуми, кореспонденция, комуникации, записи, включително и

---

¹⁰⁴ Маринов, А., Противодействие на престъпления, свързани с данък върху добавена стойност, Министерство на вътрешните работи Академия, София, 2011, с.102.

¹⁰⁵ Singleton, T., Singleton A., Bologna J., *Fraud Auditing and and Forensic Accounting*, John Wiley & Sons, Inc, Canada, 2006, p.238.

¹⁰⁶ Бояджиева, Ю., Трайкова, Е., Престъпност в сферата на електронните платежни инструменти, МВР, Научноизследователски институт по криминалистика и криминология, Център за полицейски изследвания, София, 2010, с.32.

електронни записи, които са: създадени, изпратени или получени във връзка с одит или преглед. Те съдържат: заключения, мнения, анализи или финансови данни, свързани с одит или преглед на финансова информация.

За да бъдат намалени тези престъпления, е важна политиката на управление на този регулатор. Според **The RT. Hon. Sir. Harry Woolf**: “процедурата за осигуряване на нашата лична свобода е ефективна, но нашата процедура за предотвратяване на злоупотреба с власт не е такава”¹⁰⁷, затова са важни управленските функции на този орган. За тази цел ще бъдат представени правомощията, с които разполагат членовете на Комисията.

Съветът на PCAOB, съгласно *глава VI*, се състои от петима членове, които са изявени личности с добра репутация в обществото. Тази сравнително млада институция се нуждае от добър мениджмънт. Ръководителите в тази организация имат ангажираност и отговорност към защитата на интересите на инвеститорите. Притежават знания в областта на счетоводството и издаването на одиторските доклади. По-важно е „колко добре се справят с работата си и как се отразява извършеното от тях”¹⁰⁸. Тяхната надзорна роля е най-значима за общество, защото регулира крайния процес (проверяват се вече издадени одиторски доклади).

По отношение на състава на Комисията една от особеностите е, че само двама от членовете не могат да бъдат дипломирани експерт - счетоводители, изключение прави председателят, който не трябва да е работил като регистриран дипломиран експерт - счетоводител през последните 5 години през нейния/неговия период на управление.

Всеки един от членовете на Комисията се изисква да бъде независим и да не е обвързан с други организации, както и с бизнеси. Това е важно, за да не се образуват конфликти на интереси, както е дефинирано в *Закона в глава V* по отношение на бизнес средата.

Мандатът на управление на Борда на директорите трае 5 години. Никои от членовете на Съвета на Комисията няма право на повече от два последователни мандата.

Друго гласувано правило е издаването на Годишен доклад на Комисията. Бордът представя годишния доклад (включително неговите одитирани финансови отчети). Комисията има задължението да представи копие от този доклад на всички

---

¹⁰⁷ Woolf, H., Protection of the Public – a New Challenge, London, Stevens & Sons Ltd., 1990, p.1.

¹⁰⁸ Forsyth, P., Successful Rime Management, London, KoganPage, 2016, p.2.

заинтересовани правителствени институции. Прозрачността е интелектуален начин за превенция.

Andrea Bianchi и **Anne Peters** представят темата за прозрачността и ролята ѝ в международното право. Авторите разглеждат прозрачността на документацията и по-конкретно за тази с конфиденциален характер, каквато използва и Комисията. Те дават за пример сличай, в който външа информация, която се разглежда от Световната банка, изчезва.

Този пример за лоша практика може да мотивира ръководството на организации с подобен характер да работят по-прозрачно. Ако това условие не бъде изпълнено, то ще се наблюдава негативен и унищожителен ефект за организацията. Това потвърждава необходимостта от спазването на всяка една разпоредба и стандарт.

Съгласно SEC, счетоводните стандарти влизат в сила през 1934 година. Те са един от основните регулатори на одиторската и счетоводната практика. Според *точка (IV) от тази секция* е приета процедура за промяната на счетоводните стандарти, във връзка с конвергенцията. Затова е необходимо да се обърне внимание и на нея.

Също така, Комисията има ангажимент да изготви доклад за своята дейност, който се базира на счетоводните принципи и се представя пред заинтересованите страни. Всяка една институция в публичния сектор се задължава да прави това. Разпределянето на тези средства е изключително трудно, а „процесът на бюджетния контрол е една от главните форми за мениджърски контрол“¹⁰⁹.

Това изследват **Aman Khan** и **W. Hildreth** в *“Budget Theory in the Public Sector”*. Изследването е важно, защото „националното бюджетиране в САЩ се подлага на драматични промени“¹¹⁰.

По-конкретно, Комисията разполага с бюджет за извършване на своите дейности. Бюджетът на Комисията бива преразглеждан и преразпределян за всяка година. Одобрява се чрез съответните вътрешни процедури, но не по-малко от 1 месец преди началото на новата фискална година.

По отношение на финансиранятия е упоменато в SEC. 306. за т. нар. **“black out periods”**, в който може да изпадне едно дружество. Мнението на **Jeffrey Mamorsky** е посочено в *„Employee Benefits Law Erisa and Beyond”* и гласи, че настъпват различни **blackout periods** в зависимост от регулатора.

---

¹⁰⁹ The International Behavioural and Social Sciences Library, The Game of Budget Control, Tavistock Press, New York, 2011, p.8.

¹¹⁰ Khan, A., Hildreth, W., Budget Theory in the Public Sector, Greenwood Publishing Group, USA, 2002, p.1.

Louis P. Crosier разглежда значението на този тип периоди. Той е на мнение, че „**blackout periods** са създадени за превенция на акционерите от съдебни дела и наказателни постановления за служители, които имат достъп до съществена непублична информация”¹¹¹.

Незаконно е за собствениците на една компания, пряко или косвено, да купуват, продават или по друг начин да придобият или прехвърлят дивиденди по време на този период. През това време „по-голямата част от служителите на дадено дружество не могат да правят промени в пенсионните или инвестиционните си планове”¹¹². По това време се предприемат следните действия:

- компанията не може да купува, продава или по друг начин да придобива или да прехвърля части от собствения капитал;
- включване на специален счетоводен план;
- своевременно оповестяване на служителите преди промените в плана;

По време на този период е необходимо да се уведомят собствениците на компанията, както и Комисията. Изготвя се специален план, който съдържа:

- причините за този период;
- идентификация на инвестициите и на засегнатите права;
- датата и продължителността на очаквания период.

При случай на засегнати инвестиции, бенефициентът се задължава да направи оценка на текущите инвестиции и на възможностите си за покриване на задълженията. Този период трае най-малко 30 дни. Друга норма гласи налагането на обявление, че компанията е изпаднала в този период, което може да се направи под електронна или друга форма за запознаване на заинтересованите лица.

Глава IV акцентира върху подобряване на финансовите оповестявания (*Enhanced Financial Disclosures*), за да бъдат превантивно предотвратени настъпването на „**blackout periods**”.

T. Sheeppey и **R. McGill** смятат, че „централна роля при финансовото оповестяване заемат доверието и прозрачността за потребителите на публичните

---

¹¹¹ Crosier, L., *Selling Your Business: The Transition from Entrepreneur to Investor*, John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2004, p.27.

¹¹² What is blackout period?, Bob Schneider, <<http://www.investopedia.com/ask/answers/08/blackout-period.asp>>, last available on: 20.06.2017/ 3:50 p.m.

компаний”¹¹³.

В тази връзка финансовите отчети е необходимо да бъдат в съответствие с общоприетите счетоводни принципи, одиторските стандарти, както и с принципите на Комисията. Вече „исканията на потребителите на финансовите отчети за повече информация по-своевременно са накарали създателите на стандартите да разработят повече изисквания за оповестяване, за да осигурят допълнителна прозрачност”¹¹⁴.

Но освен положителни страни това има и негативни аспекти. **Д-р Бисер Райнов** изследва тенденцията към усложняването на стандартите в детайли, като по-конкретно в *МСФО 15 Приходи от договори* в своята студия „*Може ли бизнесът да бъде видян „на длан“ чрез финансовата информация*”¹¹⁵.

За да бъдат по-достоверни отчетите, е необходимо да се извършва надзор и над работата на одиторите. Мотивите са – да се повиши прозрачността и доверието на потребителите им, както и да бъдат вземани най-добрите решения за компаниите.

Например, “изследователи от **Bentley College Kallman** и **Grillo** са разработили модел за етично вземане на решения”¹¹⁶ във финансовия сектор. Раздел 406 е ориентиран към *Етичния кодекс*, който представлява стандарти, допринасящи за:

- честно и етично поведение, предпазване от конфликт на интереси;
- дава пълна, ясна и точна представа за финансовите отчети.

В *SEC. 408.* са разписани кои компании попадат на проверка от инспекторите. Те са:

- предприятия, на които са направени материални преизчисления на финансовите резултати;
- предприятия, които имат сериозни изменения в цените в сравнение с други конкуренти;
- предприятия с най-голяма капитализация;

---

¹¹³ Sheppey, T., McGill, R., Sarbanes-Oxley: Building Working Strategies for Compliance, Palgrave macmillan, New York, 2007 p. 46.

¹¹⁴ Will simpler also be better?, Murphy, April 13, 2015,
<<http://www.journalofaccountancy.com/issues/2015/apr/financial-reporting-auditing-complexity.html>>,
last available on: 20.06.2017/ 4:50 p.m.

¹¹⁵ Райнов, Б., Може ли бизнесът да бъде видян „на длан“ чрез финансовата информация“, бр.01/2017, година XXI,<<http://ides.bg/media/1414/01-2017-biser-raynov.pdf>>, последно влизане на: 16.01.2018/15:27.

¹¹⁶ Rihma, M., Ethics Audit: A Management Tool for Assessing of Corporate Social Responsibility and Preventing Ethical Risks, Disertation, TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY, TUT Press,Estonia,2014 p.25.

- компании с несъответстващи суми в крайните резултати;
- предприятия, чиито операции оказват съществено влияние върху всеки един сектор в икономиката.

Тези критерии не са случайно избрани. Прилага се рисково-базиран подход, който отсява най-рисковата група от подобни предприятия. Подобно мнение, свързано с добрата методология, се подкрепя в *„Measuring Organised Crime in Belgium: A risk - based Methodology”*¹¹⁷. Любопитно е, че дори организираната престъпност може да бъде намалена с правилната методология на действие. За авторите на изследването методологията е ключът към противопоставянето на феномена организирана престъпност. Ключово е да се балансира между сложност и простота. Внедряването на правилните методологии, разиграването на хибридни модели - осигурява простотата за осъществяване на коректна политика.

Друг пример, който може да послужи в тази обосновка, е даден от **доц. д-р Десислава Йосифова** в нейното изследване *„Формиране на финансови политики в отбранителния сектор – актуални перспективи за реализиране на иновации, изследователска и развойна дейност”*¹¹⁸. Прилагането на правилните иновации във финансовите политики в държавния сектор, като в Министерството на отбраната, е сигурен източник за подобряването на управлението в една държава. Тези добри практики могат да се следват от всяка една държавна администрация (включително и от тези, които отговарят за надзора), която има мотивацията да се грижи за своето общество.

Това обяснение ни насочва към значимостта на подобрената методология в държавната администрация. **Lawrence D. Cluff** твърди в *„Risk-Based Capital: Regulatory and Industry Approaches to Capital and Risk”*, че различията в регулирането на капиталите на банките се отразяват и на регулаторните органи. Наложително е да се прегледат исторически различията на рисковете във всяка една бизнес индустрия, за да се изгради най-добрият механизъм на работа.

За да имаме добра методология при избор на извадка на дружества, които ще

---

¹¹⁷ Black, Ch., Beken, T., Ruyver, W., Measuring Organised Crime in Belgium: A risk- based Methodology, Maklu, Antwerpen/Apeldoorn, 2000, p.14.

¹¹⁸ Йосифова, Д., *Формиране на финансови политики в отбранителния сектор – актуални перспективи за реализиране на иновации, изследователска и развойна дейност*, Тринадесета международна научна конференция на младите учени на тема „Икономиката на България и Европейския съюз в глобалния свят“, сборник с доклади, 2017, УНСС, София.

подлежат на проверка, се налага да си зададем няколко въпроса. **Richard B. Jones** ни дава отговор - „със способността да измерваме толкова много, е по-важно да дефинираме точно какво да измерваме и какво ще направим с резултатите от измерването”

119

Изборът на дружества е изключително отговорна задача, която трябва да допринесе за благото на обществото. От гореизложеното се изисква добра методология в помощ за тези избори.

Възможно е при избор на няколко дружества, които са свързани по някакъв начин от инспекторите на Комисията, да бъдат открити и разкрити потенциални конфликти на интереси. Затова в *глава V* се разрешава този проблем.

Темата, свързана с конфликти на интереси, буди много дебати в социалната среда. **Andrew Stark** представя този нашумял казус в своята книга “*Conflict of Interest In American Public Life*”, където разглежда изцяло законодателството в тази област в САЩ и предлага редица решения.

B. Bartholomew и **J. Henderson** също взимат отношение по тази тема. Разглеждат изцяло проблема с фалиралите компании, дължащи се на настъпилите конфликти на интереси. В “*A Conflict of Interest: Fraud and the Collapse of Titans*” авторите си служат с реални примери от живота в Америка. Представени са някои фалирала компании и са анализирани причините, които са довели до това състояние. Освен това представят и резултатите след тези преобразувания в икономиката - въвеждането на **SOA** и необходимостта от подобряване на банковия надзор.

Преди 2002 година е имало множество подобни конфликти, които довеждат икономиката до това състояние. По отношение на злоупотребите с високоспекулативни акции, вече има разписан регламент и в *глава VII*. Тя е посветена на защитата на потребителите на тези акции, които довеждат обществото до тотален фалит преди това.

Според **доц. д-р Яким Китанов** „всяка търговска фирма в дейността си трябва да отчита възможността за появата на инвестиционен риск и да предвиди мерки за намаляването му или недопускането му въобще”¹²⁰.

---

¹¹⁹ Jones, R., Risk-Based Management A Reliability- Centered Approach, Taylor & Francis, 1995. New York, p.69.

¹²⁰ Китанов, Як., Инвестиционен риск – същност и елементи, Дванадесета международна научна конференция на младите учени, „Икономиката на България и Европейския съюз: наука и бизнес”, София, 2016, с.26.

Затова се дава „ основание да се твърди, че банковата дейност не само се отчита, но в известна степен се и осъществява посредством системата на счетоводството”¹²¹. Доброто управление на инвестиционния риск изисква и алтернативни методи, като одит например, за правилното продължаване на инвестиционната дейност на дружествата. Освен че дружеството ще бъде застраховано, по този начин са под протекция и обществените интереси. Проблемът възниква, когато и одиторите нарушат правилата.

Консолидацията на различни по видове институции, като – банки, застрахователни компании и рейтингови агенции, крие други рискове, свързани с:

- по-високи разходи;
- по-ниско качество на услугите;
- нарушение на независимостта на одитора;
- липса на избор.

Тези проблеми се групират под формата на понятието „токсични активи”. **Jerome R. Corsi** докладва за това, че токсичните активи в банките ги довеждат до огромни загуби в *”America for Sale: Fighting the New World Order, Surviving a Global Depression, and Preserving USA Sovereignty”*.

Тази промяна се случва и в публичния сектор, където „всички държавни сметки (WGA) са консолидирани във финансовите отчети за целия публичен сектор в Обединеното кралство. **HM Treasury** публикува за първи път WGA през 2009-2011 година”¹²².

Консолидацията на финансовите отчети е сложен процес. **Paul Taylor** отразява това - “съвременните групови финансови отчети формират изключително сложен пакет, от който в някои случаи се изготвя база данни, включващи много дъщерни дружества и десетки видове валути”¹²³.

Преобразуването и усложняването във финансовите отчети крие много съществени рискове. Всяка една промяна в тях, от страна на одиторите, трябва да се емплементира в тяхната методология на работа.

Чрез **SOA** започва нов етап в икономиката за всяка една държава. За да бъде

---

¹²¹ Стоянов, С., Пожаревска, Р., Ранелова, Л., Счетоводство на банките (втора част), ФорКом, 2006, с.17.

¹²² Fact Sheet, <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2012/07/WGA_Fact_Sheet.pdf>, last available on: 20.06.2017/ 5:50 p.m.

¹²³ Taylor, P., Consolidated Financial Reporting, The Management School, Lancaster University, Paul Chapman Publishing, LTD, Canada, 1996, p.14.

защитено обществото от измами, са необходими подобен тип регулации и превантивни мерки. Например в България **КПНРО** допринася за спокойствието във финансовия сектор до този момент. Законът е въведен с промените в Закона за независимия финансов одит¹²⁴, но за да бъде представителна България, като държава членка пред ЕС, се нуждае от актуализация и допълнителни разпоредби в тази насока, защото одитът се развива непрестанно.

Това ще бъде разгледано и анализарано по-долу в разработката, защото “европейската група на одиторите за публичен надзор се състои от представители на националните органи за публичен надзор на”¹²⁵ държавите-членки, като всяка една от тези комисии работи по различен начин и има различни правила.

Правните източници, регулиращи одита, бяха променени изцяло съгласно **SOA**. Тези изменения могат да се видят от следващата таблица по-долу, в която са представени редица държави от ЕС, както и извън неговите законови регулации, уреждащи одита преди и след приемането на **SOA**.

Табл. № 1. Правни източници

<i>Държави и правните им източници, уреждащи одита.</i>
Австрия
_ Abschlussprüfungs-Qualitätssicherungsgesetz (A-QSG)
_ Abschlussprüfungs-Qualitätssicherungsrichtlinie (A-QRL)
Белгия
_ Royal Decree of 21 April 2007 transposing provisions of Directive 2006/43/EC
_ Royal Decree of 25 April 2007 amending Belgium’s Company Law with a view to the transposition of provisions of
Directive 2006/43/EC
_ Law of 8 June 2008
България
_ Independent Financial Audit Act

¹²⁴ Приети от Народното събрание през м. юли 2008 година (ДВ, бр. 67 от 29 юли 2008 година).

¹²⁵ Report of the European Group of Auditors` Oversight Bodies (EAOB) 2006-2008, European Commission
p.3

_ Regulation for the Activity of the Commission for Public Oversight of Statutory Auditors
<i>Хърватия</i>
_ Audit Act Amendments (enacted by the Croatian parliament at its session of 21 November 2008)
<i>Чехия</i>
_ Collection of Laws No. 93/2009 ACT, dated 26 March 2009, on auditors, and amending certain other legislation (the
Auditors' Act)
<i>Дания</i>
_ Section 32 of the Danish Act on Approved Auditors and Audit Firms
<i>Естония</i>
_ Auditors Activities Act (passed 27 January 2010)
<i>Финландия</i>
_ Auditing Act (459/2007)
_ Chamber of Commerce Act (878/2002)
<i>Франция</i>
_ Code de commerce
_ Code de déontologie
_ Ordonnance du 8 décembre 2008 transposant la huitième directive européenne relative aux commissaires aux
comptes
<i>Германия</i>
_ Wirtschaftsprüferordnung (zuletzt geändert 31.08.2013)
_ Geschäftsordnung der APAK (Fassung vom 9.11.2009)
_ Abschlussprüferaufsichtsgesetz (APAG)
_ Berufsaufsichtsreformgesetz (BARefG)
<i>Гърция</i>
_ Law 3148/2003
_ Law 3693/2008
<i>Унгария</i>

_ Act LXXV of 2007 on the Chamber of Hungarian Auditors, the Activities of Auditors, and on the Public Oversight of Auditors
<i>Ирландия</i>
_ Companies (Auditing And Accounting) Act 2003
<i>Италия</i>
_ Legislative Decree no. 58 of 24 February 1998: Consolidated Law on Financial Intermediation, pursuant to Articles 8
and 21 of Law 52 of 6 February 1996 (as amended by Italian Legislative Decrees No. 44 and No. 53 of 4 March 2014)
_ Legislative Decree No. 39 of 27 January 2010: implementation of Directive 2006/43/EC on statutory audits of
annual accounts and consolidated accounts, amending Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC and repealing
Directive 84/253/EEC1
_ Consob Regulation no. 11971 of 14 May 1999: implementing the provisions on issuers of
Legislative Decree 58 of 24
February 1998 (as amended by Consob resolution No. 18671 of 8 October 2013)
<i>Латвия</i>
_ Law on Sworn Auditors
_ Regulation Law on Sworn Auditors Regulation of the Cabinet of Ministers No 525 of June 8, 2004 on procedures by which applications and other documents for the taking of Sworn Auditor Qualification Examination and for Receipt of Commercial Company of Sworn Auditors' Licence shall be submitted
_ Regulation of the Cabinet of Ministers No 547 of December 27, 2001 on the minimum liability amount of civil liability insurance for a sworn auditor—a self-employed person or an individual merchant—and for a commercial company of sworn auditors
_ Regulation of the Cabinet of Ministers No 536 of June 17, 2009 on regulations regarding an inspection of compliance with the quality control requirements of audit services
Regulations of the Cabinet of Ministers No 537 of June 17, 2009 on regulations regarding the sample form of the registration application for a third country auditor or third country commercial company of auditors, and the sample form for an opinion regarding the

compliance of a third country auditor or third country commercial company of auditors to registration conditions, and procedures for preparation and sending of an opinion
<i>Литва</i>
_ Law of the Republic of Lithuania on Audit
<i>Люксембург</i>
_ Loi du 18 décembre 2009 relative à la profession de l'audit
_ Règlement grand-ducal du 18 décembre 2009 déterminant les conditions de reconnaissance de prestataires d'autres Etats membres prévues à l'article 7 de la loi du 18 décembre 2009 relative à la profession de l'audit
_ Règlement grand-ducal du 15 février 2010 portant organisation de la formation continue des réviseurs d'entreprises et réviseurs d'entreprises agréés
_ Règlement grand-ducal du 9 juillet 2013 déterminant les conditions de qualification professionnelle des réviseurs d'entreprises en exécution de la loi du 18 décembre 2009 relative à la profession de l'audit
_ Règlement grand-ducal du 28 octobre 2013 relatif aux taxes à percevoir par la Commission de surveillance du secteur financier
<i>Малта</i>
_ Accountancy Profession Act, CAP281
_ Accountancy Profession Regulations, 2010
_ Accountancy Profession (Provision of Accountancy Services on a Temporary and Occasional Basis) Regulations, 2010
_ Accountancy Profession (Accounting and Auditing Standards) Regulations, 2009
_ Directive 4, Quality Assurance, 2009
_ Companies Act, CAP386
<i>Ирландия</i>
_ Audit Firms Supervision Act
_ Decree on the supervision of audit firms
<i>Португалия</i>
_ Regulamento do CNSA relativo à supervisão do Controlo de qualidade da Ordem dos Revisores Oficiais de Contas

_ Decreto-Lei 225/2008, de 20 de Novembro Criação do Conselho Nacional de Supervisão de Auditoria
_ Decreto-Lei 224/2008, de 20 de Novembro Alteração ao Estatuto da Ordem dos Revisores Oficiais de Contas
_ Regulamento da CMVM n.º 6/2000
<i>Полша</i>
_ Act of 07 May 2009 on statutory auditors and their self-government, entities authorised to audit financial statements and public oversight
_ Government emergency ordinance regarding the statutory audit of annual financial statements and consolidated financial statements
<i>Словакия</i>
_ Act No. 540/2007
_ Act No. 504/2009
_ Act No. 136/2010
<i>Словения</i>
_ Auditing Act (Official Gazette RS No. 65/08, ZRev-2)
<i>Испания</i>
_ Royal Decree 302/1989, of 17 March
_ Royal Decree 1517/2011, of 31 October
_ Royal Legislative Decree 1/2011, of 1 July
<i>Швеция</i>
_ Revisorslagen (2001:883)
_ Revisorsföordningen (1995:665)
_ Revisorsnämndens föreskrifter
<i>Великобритания</i>
_ Companies Act 2006
<i>Съединени американски щати</i>
_ The Sarbanes-Oxley Act 2002

Източник: LÖHLEIN, L., Guarding the Guardians Essays on Audit Regulation, Dissertation, 2016, p. 84-86.

Може да се обобщи от направените анализи, че надзор върху одиторската професия е необходим, за да има ефективното функциониране на одиторската професия. Одиторите също представляват несъвършени агенти за бизнеса, затова се наблюдава потребността от приложения надзор. Развитието на законодателството, свързано с одита, се въвежда през различен времеви период, но със **SOA** изискванията са коренно променени, което води до редица предизвикателства пред одиторите, насочени към внедряването и имплементирането на публичния надзор.

1.3. Нови предизвикателства пред одита, дължащи се на публичния надзор

Дълго време одиторската професия е саморегулираща се. Това е така от приемането на първите закони за одита във Великобритания през 1844 година до приемането на **SOA**. Вече повече от 15 години се осъществява публичен надзор върху одита. Това води и до нови предизвикателства.

Макар и одобрен и функциониращ, **SOA** е подложен на много съмнения от обществото. Като всяка нова разпоредба и тази подлежи на значителни критики. Освен одиторите, ръководствата на компаниите се съобразяват с този Закон.

Мнението на **Robert R. Moeller** припокрива тези изводи: „въведе се общо променен процес на издаване на външни одиторски стандарти, преглед на изпълнението на външните одитори и се предоставят нови отговорности за управлението на висши ръководни кадри и членове на борда на управление”¹²⁶ по отношение на настъпилите промени в одита.

Една от критиките е насочена към предприятията, които подлежат на задължителен финансов одит. Защото, освен че компаниите заплащат услугите на вътрешните одитори, собствениците се задължават да заплащат и на външни одитори.

Тази тема бе нашумяла изключително силно в медийното пространство. Списание **Forbes**¹²⁷ също не споделя по-различно мнение в това отношение.

---

¹²⁶ Moeller, R., Sarbanes-Oxley Internal Controls, Effective Auditing with AS5, COBIT, AND ITIL, John Wiley & Sons, Inc., 2008, New Jersey, p.14.

¹²⁷ The Costs And Benefits Of Sarbanes-Oxley, Julia Hanna, Mar 10, 2014, 11:15 AM, <<https://www.forbes.com/sites/hbsworkingknowledge/2014/03/10/the-costs-and-benefits-of-sarbanes-oxley/#52ff2f8c478c>>, last available on: 20.08.2017/4:00 p.m.

Друго предизвикателство, последващо от горепосоченото, е във връзка с регулирането на пазара на одиторските услуги. Тенденцията е, че много от малките одиторски компании нямат достатъчно клиенти, защото всички големи одиторски компании са по-предпочитани. **PhD Alexey Lyubimov** е изследвал този проблем, свързан с пазара на одиторските услуги в своята дисертация *“Regulation and the Auditing Profession”*¹²⁸. Без определянето на конкретна минимална часова ставка винаги би имало разминаване в цените на одиторските услуги.

Определянето на вложеното време за одит е не-добре дефиниран процес. Налични са редици специфики, като: вид индустрия; необходимост от външни специалисти – ИТ специалисти, актюери, оценители, правни и данъчни консултанти и други. Всички изброени видове външни организации допълнително увеличават времето и цената на одита.

Промените от законовите регулации водят и до нови методологически предизвикателства пред одита. Това е така, защото се извършиха и редица изменения в електронните одиторски досиета. **Christian Lahti** и **Roderick Peterson** посветиха анализ за всички изменения в ИТ сферата в *“Sarbanes-Oxley IT Compliance Using Open Source Tools”*. Всяка една от тези промени се съобразява със **SOA**.

В България започна да се обръща внимание и на проблематиката, свързана с киберпрестъпленията, чрез проведената първа научно-практическа конференция *„Дигитални измами и киберсигурност” в УНСС през 2017 година*. **Комисар Явор Колев**¹²⁹ е на мнение, че: „през последните няколко години редица правителства, неправителствени и частни организации определят финансовите щети от компютърната престъпност и атаките спрямо критичните им инфраструктури в транснационален и световен мащаб, като най-опасни”¹³⁰. Тази констатация касае пряко и одиторите, защото цялата база данни, с която разполага всеки един одитор, се намира на онлайн платформа.

В тази връзка **доц. д-р Димитър Динев** представя отражението на оценката на риска от дигиталните измами, като представя следния пример: „Например, използвайки компютърна програма за осчетоводяване, счетоводителят въвежда стойност, която се различава от посочената във фактурата, и вследствие на това представяното финансово

---

¹²⁸ Luybimov, A., Regulation and the Auditing Proffession, University of Central Florida, 2013.

¹²⁹ Началник на отдел „Трансгранична организирана престъпност” при ГДБОП-МВР.

¹³⁰ Колев, Я., Дигитални измами и киберсигурност, Противодействие на финансовите киберпрестъпления в България, Издателски комплекс-УНСС, София, 2018, с.5.

състояние на фирмата се оказва невярно”¹³¹. Този пример е подходящ за разграничаването на действието - измама или грешка. Ако следваме тази логика, това означава, че и един одитор също е способен да допусне грешка или да извърши измама. От друга страна, това означава, че вече одиторите се нуждаят от допълнителни компетенции и софтуери, както и финансови средства, за да се предпазят от дигиталните измами, както и други алтернативни методи, за да се минимизира рискът от дигитални измами.

За да се снижи броят на измамите, се налага и друга промяна. По изискване на регулаторите се практикуват и „**съвместните одити**” между няколко одитора, което е нов метод за повишаване на доверието на заинтересованите потребители. Съгласно статията¹³² на **проф. д-р Снежана Башева**, тези изисквания ще доведат до промени, касаещи същността на одиторския доклад и отчетите.

Одитът е непрекъсваем процес, чието развитие се променя и модернизира с всяка изминала година. Чрез „интегрирането на възприетите в европейските страни счетоводни концепции и методология”¹³³ за надзор върху одита настъпват значителни промени. В банковата сфера например настъпват бизнес промени, които довеждат до още много нови рискове – кибер риск, геополитически риск, регулаторен риск, стратегически риск, но „всеки един от тези видове рискове си взаимодейства с останалите и в същото време притежава своя собствена значимост”¹³⁴.

Д-р Атанаска Филипова-Сланчева представя същата теза по отношение на различните рискове, които обхващат банковия сектор, и се отнасят до необходимостта от надзор обвързан с платежоспособността на банките в *„Нови моменти в Базел III при управление, анализ и надзор на ликвидността и капиталовите изисквания в банките”*¹³⁵

---

¹³¹ Динев, Д., Дигитални измами и киберсигурност, Противодействие на финансовите киберпрестъпления в България, Издателски комплекс-УНСС, София, 2018, с.45.

¹³² Башева, С. и Радулов, А., „Новият Закон за счетоводството – съдържателни аспекти и проблемни тези”, Дванадесета международна научна конференция на младите учени, „Икономиката на България и Европейския съюз: наука и бизнес”, София, 2016, с.254.

¹³³ Орешаров, Н., Счетоводно-информационни проблеми при осъществяване на бизнескомбинации между еднонационални стопански предприятия, Дисертация, София, 2005, с.6.

¹³⁴ Kitanov, Y., Are risk free government bonds risk free indeed, Journal of International Scientific Publications/ Economy and business, ISSN 1314-7242, Volume 9, 2015, p. 525.

¹³⁵ Филипова-Сланчева, А., Нови моменти в Базел III при управление, анализ и надзор на ликвидността и капиталовите изисквания в банките, издателски комплекс - УНСС, София, 2017.

Освен че рисковата среда се променя, човешкият капацитет също подлежи на промени с налагането на автоматизирани процеси или използването на т.нар. „умни технологии“. За одиторите това също е иновация и те трябва да предприемат своевременни действия. Относно стрес-тестовете, „риск мениджърите използват мощни специализирани софтуери, способни да обработват огромни бази от данни и да извършват симулации при различни сценарии“¹³⁶.

При всеки един процес настъпва автоматизиране и нуждата от човешки ресурси намалява, но при одиторската професия работата се увеличава значително. Новото поколение на мислене на ръководството в банките след въвеждането на **SOA** е насочено и към одиторските услуги, чието „стратегическо предизвикателство е преодоляването на скептицизма на топ мениджмънта“¹³⁷. Освен външният одит за борбата с измамите служат и системите за вътрешен контрол в корпорациите. Значима е корпоративната социална отговорност и формирането на „диагностични оценки за миналото и настоящето на корпорацията“¹³⁸ като превантивна мярка.

Регулаторните промени в одиторската професия, свързани с надзора, се отразяват огледално и в бизнес средата, както и промените в бизнес средата задължително рефлектират и върху одита. Тези събития се случиха и в застрахователната дейност.

Поради разнообразната бизнес индустрия законодателството вече налага и санкции на одиторите при неспазването на установения регламент. Вече има орган, който издава наказателни постановления, оценява практиката на одиторите с оценки, спрямо прилаганите методологии, както и би могло да бъде отнет лицензът на всеки упражняващ професията, който проявява небрежност.

Според *чл. 260. от Наказателния кодекс (НК) (Отм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., нов - ДВ, бр. 62 от 1997 г.)* “(1) Лицензиран оценител, който даде невярна оценка или заключение за стойността на оценявано имущество и от това произтече щета в немаловажни случаи, се наказва с лишаване от свобода до три години и лишаване от права по чл. 37, ал. 1, точки 6 и 7. (2) (Изм. - ДВ, бр. 67 от 2008 г.) Регистриран

---

¹³⁶ Георгиев, Г., Измерване на пазарния риск чрез Монте Карло симулация, сп. Ново знание, бр. 4 октомври – декември 2012, с. 87.

¹³⁷ Zhelyazkova V., Kitanov Yakim, Green banking – definition, scope and proposed business model, Journal of International Scientific Publications/ Ecology & safety, 1314-7234, Volume 9, 2015, p. 314

¹³⁸ Златарева, К., Счетоводна политика и бизнес стратегия на корпорацията, издателски комплекс – УНСС, София, 2014, с. 9.

одитор, който завери неверен годишен счетоводен отчет на търговец, като знае това, се наказва с лишаване от свобода до една година и глоба до петстотин лева, както и с лишаване от права по чл. 37, ал. 1, точки 6 и 7.¹³⁹

Съгласно *НК* регистрираните одитори подлежат на наказание при извършването на деяние за периода до една години и глоба в размер до петстотин лева, както и лишаване от свобода и/или лишаване от правото да упражняват професията. В това отношение **проф. Румен Владимиров и Ралица Костадинова** изследват „основните принципи, произтичащи от Конституцията, със специфично проявление в българското наказателно право: Принцип на законността, Принцип на демократизма, Принцип на хуманизма, Принцип на интернационализма“¹⁴⁰. Необходимо е надзорните органи да обърнат внимание и на тези принципи, за да се повиши качеството на извършваната дейност от одиторите. Чрез прилагането на тези принципи ще се избегне свръхрегулирането от страна на надзорния орган.

Важно е да се отбележи, че прекаленото документиране не е гаранция за качеството на одита. Съществено е съдържанието на информацията в документите на одиторите, а не техният брой. При липсвата на конкретика в документацията, разписана в методологията за публичен надзор, е нерелевантна преценката и оценката на поставените актове.

Одиторските дружества са юридически лица и темата, свързана с нарушенията по *НК* не засяга и тях. **Д-р Живко Велчев** анализира наказателната отговорност, която не носят юридическите лица в своя труд „*Наказателна отговорност на юридическите лица*“¹⁴¹. Целта на нормативната уредба не е в свръх регулирането и прекаленото документиране, нито в ограничаването на техните права и увеличаването на задълженията им. За да сработи ефективно и ефикасно надзорът над одиторите, е необходима единна методология, по която да се извършват финансовите одити.

Следващата стъпка от надзорната дейност се свежда до издаването на писмен доклад за констатациите от проведената инспекция. „Резултатите от инспекциите се комуникират преди това с обекта, подлежащ на проверка, след което се написва

---

¹³⁹ Наказателен кодекс, <<https://www.lex.bg/laws/ldoc/1589654529>>, в сила от 01.05.1968 г., последно изм. и доп. ДВ. бр. 101 от 19 Декември 2017 г. последно влизане на: 13.04.2018/09:37.

¹⁴⁰ Владимиров, Р., Костадинова, Р., Наказателно право в схеми и определения, София, Сиела, 2017, с.10.

¹⁴¹ Велчев, Ж., Научни трудове на Института за държавата и правото, БАН, София, Том VII, 2012, 45-56.

доклад”¹⁴², към който има строги и конкретни изисквания.

Направеното изследване позволява да се обобщи, че основните предизвикателства, свързани с публичния надзор, са: създаването на орган, който да упражнява контролни и надзорни функции над професията, промяна в одиторската методология, спазване на допълнителни стандарти, закони, директиви, нови подходи, като съвместен одит, използване на данни от актюери и други външни източници, придобиване на компетенции в областта на ИТ сектора за съхраняването на документацията от одиторите, по-подробни анализи и съобразяване със спецификите на всяка една бизнес индустрия, както и санкциониране при допускането на пропуски и по-сериозни нередности. Необходимо е да се търсят възможности за подобряване на одита на база на тези предизвикателства чрез проследяването на добрите практики, свързани с надзорната функция над одиторите в другите държави.

---

¹⁴² Proceedings of the 15th Eurasia Business and Economics Society Conference, Zager, L., Sever, S., Brozovic, M., Inspection Result of the Quality of Auditing, p.62.

ГЛАВА ВТОРА. ФУНКЦИОНИРАНЕ НА ПУБЛИЧНИЯ НАДЗОР НАД РЕГИСТРИРАНИТЕ ОДИТОРИ

2.1. Функциониране на публичния надзор над регистрираните одитори в САЩ

Изборът за представяне на функциониращия надзор над регистрираните одитори на тази държава не е случаен. Това е страната, която въвежда надзорния орган над регистрираните одитори официално за първи път в историята на одиторската практика. Името на съответния орган е *Борд за надзор върху счетоводството на публичните компании* (**Public Company Accounting Oversight Board**). Затова първо се проследява структурата на управление, както и надзорната функция върху одита в САЩ.

The American Institute Of Certified Public Accountants (AICPA) е професионалната организация, която сертифицира експерт-счетоводителите в САЩ. Създадена е през 1887 година. Първоначално се сформира като *American Association of Public Accountants (AAPA)*. През 1916 година към Асоциацията се присъединяват и *The American Institute of Accountants*. До 1957 година името на тази администрация е Американски институт на счетоводителите, а след това се променя с настоящото му име. Към момента **AICPA** „предоставя на повече от 370 000 членове”¹⁴³ необходимите ресурси и информация за поддържане на тяхната квалификация. Представителствата на тази организация се намират в: *New York City; Washington, D.C.; Durham, N.C.; Ewing, N.J.; and Lewisville, Texas*. Основната цел на **AICPA** е да защитава обществените интереси. За да се осъществи тази цел, се създава и **PCAOB**. Комисията представлява корпорация с нестопанска цел, основана въз основа на **SOA**. Главната ѝ мисия е да извършва надзор над одиторите, които предоставят независими одиторски услуги на публично търгувани компании. При създаването на Комисията Конгресът упълномощава **SEC** да контролира операциите, които се извършват от **PCAOB**.

Съгласно оповестените данни на сайта на Комисията, „повече от 2000 публични счетоводни фирми, включително компании от САЩ и извън, са регистрирани в **PCAOB**”¹⁴⁴. Тази институция извършва редовни и/или периодични проверки на

---

¹⁴³ American Institute Of Certified Public Accountants – AICPA,

<<https://www.investopedia.com/terms/a/american-institute-of-certified-public-accountants.asp>>,
last available on: 25.10.2017/5:43 p.m.

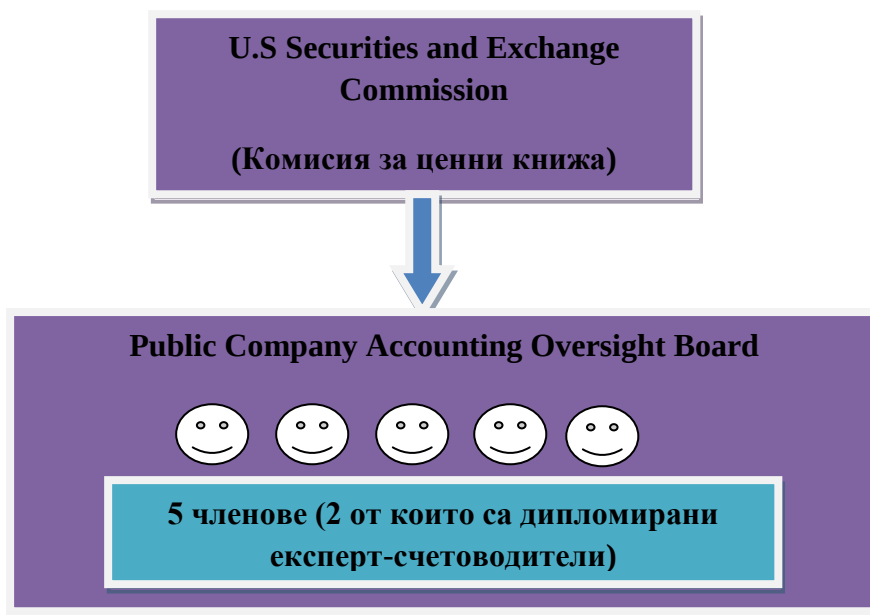
¹⁴⁴ Inspected Firm, <<https://pcaobus.org/Inspections/pages/inspectedfirms.aspx>>,
last available on: 17.12.2017/11:54 p.m.

стотици компании, които издават одиторски доклади. **РСАОВ** проверява ежегодно всяка одиторска компания, която има над триста клиенти, а под 100 ангажимента се извършва инспекция на три години.

Комисията се управлява от „петима членове в Управителния съвет, включително и Председателят, които се назначават за петгодишен период от **SEC** след консултации с председателя на Управителния съвет на *Federal Reserve System* и с Министъра на финансите”¹⁴⁵.

Съгласно изискванията на **SOA**, двама от членовете са дипломирани експерт – счетоводители. Изключение прави Председателят, който трябва да не е извършвал дейност като одитор през последните 5 години. На следващата фигурата е представена структурата на **РСАОВ**.

Фигура № 8. Структура на РСАОВ

Източник: Grama, J., Legal Issues in Information Security (Information Systems Security & Assurance Series), Jones & Bartlett Learning, USA, 2015, p. 198.

Освен отговорниците за управлението на тази структура е важно да се проследи възникването на публичния надзор над регистрираните одитори. Например **Martijn van Orijnen** посвещава дисертационния си труд “*Audit Quality in a Regulatory Context* –

¹⁴⁵ The Board, <<https://pcaobus.org/About/Board/Pages/default.aspx>>, last available on: 25.10.2017/2:43 p.m.

Empirical Studies on Public Oversight, Auditor Independence and Audit Quality Indicators” на публичния надзор над регистрираните одитори. Неговото становище е, че „една от най-фундаменталните промени в историята на одиторската професия е разрастването на независими публични надзорни органи в много страни през първото десетилетие на XXI век”¹⁴⁶, които заменят саморегулиращата се система. Според автора на това изследване, този вид орган се създава в САЩ поради нарастването на проблеми в одиторската и счетоводната дейност на някои от следните компании: *Enron, WorldCom, Xerox, Ahold, и Parmalat*. Важно е да се отбележи, че тази тенденция не се наблюдава само в САЩ, но и в Европа. Авторът отбелязва, че независимите проверки в САЩ започват още през 2004 година, а в ЕС започват през 2006 година с *8th E.U. Directive (2006)*, като на всяка държава членка са дадени 2 години за внедряването на този механизъм за инспектиране на одиторите.

С въвеждането на *Sarbanes-Oxley Act* в политиката на САЩ, вече цялата регулаторна рамка на одита се променя. По-горе бе представен анализ на този закон, затова ще разгледаме по-детайлно изискванията за контрол на качеството от Комисията в *Таблица № 2 и № 3*.

Таблица № 2. Описание на изисквания за контрол на качеството на Комисията над

дипломираните експерт-счетоводители

На ниво предприятие:

Общи политики и процедури	От одиторските дружества се изисква да разработят система за контрол на качеството, която да осигури разумна гаранция, че фирмата и нейният персонал отговарят на професионалните стандарти и регулаторните и правни изисквания. Системата за контрол на качеството (СКК) обикновено се определя от ръководството, което отговаря за нейното поддържане. Тя се състои от: политики, процедури, описания (приложения) и

¹⁴⁶ Opijnen, M.,dissertation, Audit Quality in a Regulatory Context – Empirical Studies on Public Oversight, Auditor Independence and Audit Quality Indicators, Maastricht University, May 18,2016, p.11.

	стандарти.
Контрол (структура)	Мнозинството от правото на глас в одиторското дружество се притежава от мажоритарния собственик на одиторската фирма. Собствениците могат да бъдат лица, които отговарят на изискванията (да притежават компетенциите на одиторите).
Репутация	Всички членове на административния и/или управителния орган на одиторската компания се нуждаят от добра репутация. Тъй като се извършват предварителни анализи преди инспекцията от Комисията.
Интегритет	Одиторската фирма следва да създаде политики и процедури за почтеност. Тяхното предназначение служи за предотвратяване на практики одиторите да: участват в престъпления и нарушения на закона, както и във взаимоотношения с клиенти, които биха могли да бъдат в ущърб на доверието в одиторска фирма или на финансовите пазари.
Независимост	Ако одиторска фирма или друга част от мрежата поддържат взаимоотношения с клиент за одит или трета страна, свързана с този одитор, представляват заплаха за независимостта на одитора. Одиторското дружество може да гарантира своята независимост, като елиминира или намали този вид заплаха. Ако такива предпазни мерки не са изпълними, одиторското предприятие не може да приеме съответния ангажимент или ако се установи тази задача по време на одита, е наложително да се прекрати ангажиментът.
Профил на клиента	От одиторската компания се изисква да поддържа систематичен, достъпен и актуализиран набор от

	записи за клиентски профили, които включват: име на клиент за одит, бизнес адрес за кореспонденция, дали клиентът за одит е листнат на борсата (публичен интерес) или не, името на отговорния одитор и получените възнаграждения, начислявани за него, както и дали са извършвани допълнителни услуги на дадения клиент.
Приемане и продължаване на одит ангажмента	Преди да приеме или да продължи ангажмента, одиторска фирма е необходимо да определи фирмата и нейните одитори да отговарят на всички приложими изисквания, както и дали разполага със специализирани служители, време и ресурси, необходими за извършване на одита по подходящ начин.
Човешки и времеви ресурси	Одиторското предприятие предоставя на одиторите необходимото: време, ресурси и персонал, които да изпълнят задачата си своевременно и по подходящ начин.
Консултация	Одиторската фирма гарантира, че когато е необходимо, отговорният одитор се консултира със специалисти, като например – актюер, ИТ специалист, юрист и други. Също така отговорният одитор е длъжен да документира заключенията от тези консултации.
Преглед	Фирмата има установени политики и процедури в своята СКК. Едно от специфичните изисквания за одити, които отговарят на критериите, определени от фирмата, се свързва с преглед за качеството на ангажмента. Управлението на качеството на ангажмента чрез преглед се извършва от сертифициран одитор и задължително се прави преди издаването на одиторския доклад.
Мониторинг и вътрешни	Одиторското дружество осигурява спазването на

проверки	разписаните правила в своята <i>СКК</i>. Изисква се да извърши годишна оценка на <i>СКК</i>, в това число периодична проверка на селекция от приключили ангажименти. Одиторската фирма, която извършва одити на <i>предприятия от обществен интерес</i>, определя подходящо лице за извършването на „студен преглед”.
Задължение за грижа (Duty of care)	Одиторското дружество гарантира, че неговите одитори отговарят на изискванията по отношение на тяхната: компетентност, независимост, обективност, почтеност и отчитането при наличие на измами и грешки.

Източник: Opijnen, M.,dissertation, Audit Quality in a Regulatory Context – Empirical Studies on Public Oversight, Auditor Independence and Audit Quality Indicators, Maastricht University, May 18, 2016, p. 2.

Съгласно първото изискване за контрол върху качеството на регистрираните одитори се обръща внимание от страна на **РСАОВ** на *СКК на ниво предприятие*. Това е фундаментална процедура за едно одиторско дружество, защото, ако в системата има допуснати пропуски, това означава, че и при изпълнението на самия одит те отново ще се проявят.

AICPA заявяват, че „целите на *СКК* са да осигури разумна гаранция, че фирмата и нейният персонал спазват професионалните стандарти и приложимите регулаторни и правни норми и изисквания, както и че фирмите или партньорите по ангажимента издават отчети, които са подходящи за обстоятелствата“¹⁴⁷.

В книгата „*Establishing A CGMP Laboratory Audit System: A Practical Guide*“¹⁴⁸ **David M. Bliesner** също изследва одиторските *СКК*. В допълнение авторът разглежда и

¹⁴⁷ Establishing and Maintaining a System of Quality Control for a CPA Firm’s Accounting and Auditing Practice – Firm with a Single Office, AICPA, A Resource of the Enhancing Audit Quality Initiative, New York, 2015, p.1.

¹⁴⁸ Bliesner, D., John Wiley & Sons, Inc, 2006, New Jersey.

нейното внедряване, защото дори и системата да бъде добре разписана, ако не е правилно приложена, нейното функциониране няма да бъде коректно.

Освен това инспекторите изследват - как функционира контролът в одиторските компании, кой контролира процеса и кой е натоварен с крайната отговорност. Това е важно по отношение на разпределението на задачите и вложеното време в работа. Преди започването на инспекцията инспекторите разглеждат репутацията на одитора, който подлежи на проверка. Те прилагат професионален скептицизъм при наличието на медийни скандали и проверяват дали в тези слухове има истина.

В приложенията към *СКК* се прилагат и декларации за интегритет, независимост и почтенност, конфиденциалност от членовете на екипа. Тези основни качества са разгледани изцяло в *Етичния кодекс*¹⁴⁹.

За да не бъдат нарушени етичните принципи от Комисията, също се следят дали одиторските предприятия водят регистър със своите клиенти – заплащане на хонорари, както и дали се извършват някакви допълнителни услуги и планираното и вложеното време за одит, от колко години се извършва одит на този клиент, за да бъде спазен принципът за ротация на одитора.

При одитирането на специфични клиенти, като – банки, застрахователни дружества и пенсионни фондове, се изискват допълнителни процедури, като например консултация или интервю с актюер, данъчен специалист или ИТ специалист в зависимост от нуждите на предприятието. Изпълнението и документирането на тези процедури от одиторите също подлежи на надзор. Важно е дали специалистите достигат до едни и същи заключения и до каква степен одиторът може да разчита на тези преценки.

Друга процедура, за която следят инспекторите, е свързана с контрола на качеството - текущото наблюдение. Тя се изисква и от международните стандарти. Съгласно *параграф 48 от МСКК 1* този процес на текущо наблюдение включва постоянно разглеждане, оценка и актуализиране при необходимост на системата на фирмата за контрол върху качеството. Извършват се периодична фактическа проверка на досиета, които са приключили, като броят им е разписан в системата.

При наличието на причинена небрежност към клиента, одиторите са длъжни да обезщетят своите клиенти. Това регламентира и Комисията в САЩ. ACCA и ICAEW също изследват това специфично изискване “*Duty of Care*” към трети страни.

---

¹⁴⁹ The International Ethics Standards Board for Accountants.

Както бе отбелязано по-горе, системата служи и за правилното изпълнение на ангажиментите за одит. На следващата таблица са обобщени най-важните изисквания за контрол върху качеството на регистрираните одитори на *СКК на ниво изпълнение на ангажимент за одит*.

Таблица № 3. Описание на изисквания за контрол на качеството на Комисията над дипломираните експерт-счетоводители

На ниво ангажимент за одит

Професионален скептицизъм	Одиторът планира и извършва одита с професионално отношение на скептицизъм.
Достатъчно подходящи одитни доказателства	От одитора се изисква да получи достатъчни и подходящи одиторски доказателства, за да може да изготви разумни заключения, върху които да се базира изразеното одиторско мнение в доклада.
Одитна пътека	Одитните досиета следва да осигурят точно и последователно възпроизвеждане на различните етапи от одитния процес: приемане на ангажимента или продължение, одитния подход, одитния план, анализа на риска, извършването на одиторски процедури, констатациите, заключенията и одиторското мнение.
Измама	Одиторът е необходимо да обмисли рисковете от съществени отклонения във финансовите отчети още при планиране на ангажимента, дължащи се на измама. Одитор, на когото по време на изпълнението на одита му не е предоставен достъп до данни или информация, която има съществено значение по отношение на финансовите сметки на клиента за одит, е необходимо да докладва това предположение към съответните органи.

Източник: Opijnen, M.,dissertation, Audit Quality in a Regulatory Context – Empirical Studies on Public Oversight, Auditor Independence and Audit Quality Indicators, Maastricht University, May 18 ,2016, p. 22.

За да достигне до правилни одиторски заключения, одиторът е наложително да подхожда с професионален скептицизъм по време на изпълнение на одита. Този критичен подход трябва да бъде подкрепен с достатъчни и уместни одиторски доказателства по време на преминаването на цялата одиторска пътека (на етап – планиране, изпълнение и приключване на одита). Приоритетно е да бъдат определени ключовите рискови области, както и при наличието на измами и грешки да бъдат отразени в: одиторската документация, да се класифицират правилно, както и при сериозни нарушения одиторите да се обърнат към компетентните органи.

Затова чрез изискуемите критерии, изброени по-горе, публичният надзор се използва като алтернативен начин за регулиране на одиторската професия, за да се избегнат злоупотреби. Освен това, тази функция се стреми да предпази обществото и бизнеса.

По отношение на рисковите профили на клиентите, изразеното мнение в “*Continuous Risk Monitoring and Assessment: CRMA*¹⁵⁰” на **Daehyun Moon** е, че повсеместният достъп до интернет, глобализацията, сложните финансови инструменти и операции, взаимосвързаните икономически системи правят бизнес риска на организацията по-сложен и непредсказуем. В резултат на това бизнесът вече е изправен пред повече несигурности. Динамичният характер на модерните бизнес рискове усложнява и одита.

С цел превенция в това начинание, „**РСАОВ** също така изпълнява **BRA процес**¹⁵¹, като е приела тази нова оценка на риска, базиран по стандартите”¹⁵². Публичните надзорни системи имат кардинална функция за подобряването на практиките на одиторите. Този процес се оторизира чрез прилагането на рисково-базиран подход, който служи да попаднат на инспекция по-рискови одиторски ангажименти. Целта им е да не се допускат конфликти и нарушения в одиторската

---

¹⁵⁰ Moon, D., dissertation, Continuous Risk Monitoring and Assessment: CRMA, The State University of New Jersey, New Jersey, 2016.

¹⁵¹ Повторение на процеса, Binary Risk Analysis (BRA).

¹⁵² Moon, D., dissertation, Continuous Risk Monitoring and Assessment: CRMA, The State University of New Jersey, 2016, p. 2.

професия, както и обществото да не бъде засегнато. Действащите правила могат да бъдат непрекъснато усъвършенствани с оглед постигането на пълна независимост от публичните надзорни системи във всички държави.

Отличаващо се е мнението, посочено в „*Effects or Risk-Based Inspections on Auditors Behavior*“¹⁵³ на **Lori B. Shefchik** във връзка с прилагания рисков подход. Изследвани са предимствата и недостатъците от този процес. Според направено изследване провеждането на инспекции влияе и на поведението на одиторите. Съответно всеки одитор, който знае, че подлежи на проверка, проявява по-голямо старание в изпълнението на по-рисковите ангажименти, които биха попаднали на проверка.

При режим на инспекция одиторите могат да занижат качеството си на работа към по-нискорисковите си клиенти. Анализирани са и въпросът по отношение на ресурсите на одиторите. Когато възможностите на одиторите са ограничени, те може да не са в състояние да увеличат усилията си до желаното ниво. При по-високи нива на ограничения на времето за одит одиторите са склонни да правят компромиси. Могат да се направят изводи, че с намаляването на свободните ресурси одиторите увеличават усилията си само за някои клиенти. Авторът споменава, че „изследователите започнаха да обсъждат въпроси, свързани с одиторите, управляващи *"инспекционния риск"*“¹⁵⁴. Този нов термин, все още не е изследван в детайли, но се обръща внимание, че одиторите влагат повече старание към ангажиментите си, когато подлежат на инспекция.

Друго сходно мнение, свързано с рисков-базиран подход, е от **Jared Eutsler** в изследването „*An Assessment of the PCAOB's Risk-Based Inspection Program: Are Inspection Findings Generalizable and do They Improve Audit Quality ?*“. Неговата теза е, че „процесът на инспекция, основаващ се на рисков-базиран подход, е част от регулирането на риска, което се опитва да управлява обществените или институционалните риск чрез стратегическо разпределение на регулаторните ресурси“¹⁵⁵. Авторът също отбелязва някои от недостатъците на инспекциите, свързани

---

¹⁵³ Shefchik, L., *Effects or Risk-Based Inspections on Auditors Behavior*, dissertation, Georgia Institute of Technology, 2014.

¹⁵⁴ Ibid, p. 96.

¹⁵⁵ Eutsler, J., *An Assessment of the PCAOB's Risk-Based Inspection Program: Are Inspection Findings Generalizable and do They Improve Audit Quality ?*, University of North Texas, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2972224>., last available on: 15.11.2017/11:54 p.m.

с влошаване на качеството на изпълняваните към момента одиторски ангажименти.

Затова се стига до изводите за необходимостта от независим орган, който да упражнява надзор над одиторите и да повиши качеството на одита. До 2002 година проверките са били саморегулиращи се под управлението на *American Institute of Certified Public Accountants*, но със създаването на **PCAOB**, *Комисията* избира най-рисковите фирми да се проверяват от независими инспектори.

Обосновават се някои принципи за функциониране на Комисията:

- ✓ легитимността на регулаторния режим, който да бъде подкрепен от законодателен мандат;
- ✓ отчетността на регулаторния режим;
- ✓ целесъобразни, достъпни и прозрачни процедури по отношение на вътрешноорганизационните процесите;
- ✓ достатъчно ниво на експертен опит и технически познания, които трябва да бъдат включени в регулаторен режим;
- ✓ ефективни резултати от дейността на Комисията.

Мисията на PCAOB е да надзирава одита на публични дружества, за да защити интересите на инвеститорите и обществото. Тези ресурси подчертават дейностите на PCAOB, които представляват съществен интерес за цялото общество.

Законът *SOA* упълномощава **PCAOB** да проверява регистрираните одитори за спазването на определени закони, правила и професионални стандарти във връзка с одиторската работа на публични компании. Признак за прозрачност е публикуването на част от докладите, на резултатите от проверките на всяка една фирма. Там са селектирани по: фирма, дата и град, което многократно улеснява потребителите, както и инспекторите. Надзорът, както и прозрачността в този бизнес е на високо ниво с тази иновация. Отбелязани са дори и критики и нередности в докладите. Това го потвърждава и **LUKAS LÖHLEIN** в своя дисертационен труд „*Guarding the Guardians Essays on Audit Regulation*”.

Според политиката на **PCAOB**¹⁵⁶ всяка една регистрирана одиторска фирма подлежи на всички редовни и специални проверки, каквито могат да се извършат, за да се оцени степента на съответствие на всяка регистрирана публична фирма със Закона,

---

¹⁵⁶ Ефективен съгласно издание SEC No. 34-49787, File No. PCAOB-2003-08 (June 1, 2004); И SEC извлечение No. 34-60497, File No. PCAOB-2008-04 (13 август 2009 г.)

правилата на Съвета, правилата на Комисията и професионалните стандарти във връзка с извършването на одити, издаването на одиторски доклади.

За тази цел в подкрепа на процеса на инспекция могат по всяко време да бъдат поискани от подлежащата на проверка компания допълнителна информация и/или документи. Специфика в извършването на инспекции е, че **проверките се разграничават на редовни и специални.**

При извършването на редовна проверка инспекторите на Комисията са упълномощено да предприемат такива действия и процедури, каквито Съветът определи за необходими. При изпълнението на специална инспекция могат да бъдат упълномощени допълнително и други лица, които биха били полезни по поставени специфични въпроси от Комисията.

Комисията използва Консултативни групи, които са определени от Борда. Една консултативна група се състои от лица с експертен опит в една или повече от следните области – счетоводство; одит; корпоративни финанси; корпоративно управление; инвестиране в публични дружества; и други области, които Бордът счита за значими.

Честотата на проверките се разпределя за една календарна година за фирмите, които извършват одит на предприятия от обществен интерес. По план инспекциите се извършват веднъж на всеки три календарни години.

Интересна онлайн функция е „**Auditor Search**“¹⁵⁷. С нея всеки заинтересован потребител има достъп до - имената на партньорите по ангажимента и другите счетоводни фирми, участващи в одита на публични компании в САЩ, които могат да бъдат и с чуждестранен произход. **Auditor Search** представлява онлайн платформа от обществена база данни, свързана с финансови одити.

Академичната общност в лицето на **phD Renee Flasher** и разработката „*Public Company Accounting Oversight Board Insights Into the Inspection Process, Environment and Reports*”¹⁵⁸ представя изцяло начина на извършваните инспекции от Комисията. Неговото становище според дисертационния му труд е, че „инспекцията на PCAOB

---

¹⁵⁷ AuditorSearch is a public database of engagement partners and audit firms participating in audits of U.S. public companies, <<https://pcaobus.org/Pages/AuditorSearch.aspx>>, 02.08.2017/2:39 p.m.

¹⁵⁸ Flasher, R., *Public Company Accounting Oversight Board Insights Into the Inspection Process, Environment and Reports*, Dissertation, The Pennsylvania State University, Pennsylvania, 2013.

има три фази: (1) планиране, (2) полева работа и (3) отчитане¹⁵⁹.

Процесът на инспекция обхваща широк спектър от дейности:

- ✓ оценката на тона на върха на одиторската фирма;
- ✓ съответствието с професионални кодекси за поведение за правилното прилагане на одитните процедури и документация, както и оценка на уместността на събраните одитни доказателства;
- ✓ повтарящите се или постоянни пропуски изискват нов или подобрен отговор;
- ✓ анализ на функциониращата система за контрол на качеството;
- ✓ проследяване на режима на външно осигуряване на качеството, който оказва особено влияние върху степента, до която системите за надзор постига своята цел за защита на интересите на инвеститорите и обществеността;
- ✓ налагане на дисциплинарни мерки в случай на откриване на грешки или на съществени слабости по време на инспекциите;
- ✓ обучение и професионална квалификация.

По време на инспекцията инспекторите имат достъп до всички документи в предприятието и получават информация чрез устни интервюта и писмени отговори. Изборът на одиторските ангажименти за проверка се основава на оценка на риска, което означава, че всички одити, извършвани от одиторската фирма, е малко вероятно да бъдат подложени на оценка. За всяка инспекция *PCAOB* подготвя доклад за проверка (*SOA § 104 (g)*). Докладът се преглежда от *PCAOB*, а след това се издава окончателен доклад за инспекцията (*SOA § 104 (b), (f)*).

По отношение на неспазване на регулаторните изисквания, представени по-горе, най-радикална за одиторите е дисциплинарната власт на Комисията. Тази стъпка служи, за да покаже, че одиторите, които не изпълняват професионалните си задължения, ще бъдат отговорни за негативните последствия. Управителният съвет може да наложи редица санкции на отговорния одитор, включително порицание, парични санкции, отмяна на регистрацията на фирмата и забрана за упражняване на професията.

По отношение на съвместната работа между *PCAOB* и *SEC* резултатите са видни. Наложени са санкции на големи одиторски компании като :

---

¹⁵⁹Ibid, p. 18.

- санкционират с 1 милион \$ *PricewaterhouseCoopers* за одита на Merrill Lynch's, съвместно SEC Customer Protection Rule;
- „санкционират *Hong Kong Audit Firm* чрез проведено разследване от Комисията ;
- санкционират председателят на *Deloitte Brazil* с проведено разследване (март, 2017);
- санкционират *PricewaterhouseCoopers Brazil Partner* за неправилно извършен одиторски ангажимент (март, 2017);
- санкционират с 1 милион \$ индонезийски представител на *Ernst & Young Network*, за неправилно извършен одиторски ангажимент и нарушение, свързано със *СКК* (февруари, 2017)“.¹⁶⁰

В САЩ се поставя началото на регулирането на одиторската професия. Затова изследваните практики, които се основават на нормативната уредба и на изследванията на специалистите, имат особено важно значение за подобряването на публичния надзор над одита и в България. Но за да се придобие по-добра представа за надзорната дейност над одиторската дейност, е необходимо да бъдат изследвани и практиките на колегиалните органи в Европа. По този начин ще се представят приликите и различията в инспекционната дейност в това направление.

2.2. Функциониране на публичния надзор над регистрираните одитори във Великобритания

Съветът за финансово отчитане (Financial Reporting Council), който е институцията за публичен надзор над одиторите в Обединеното кралство, е много по-различна институция като структура на управление и действие в сравнение с предходната институция. Регламентирано е тази институция да осъществява надзор над: счетоводителите, одиторите и актюерите - съгласно корпоративното управление на Великобритания. Целта е да се насърчава прозрачността и почтеността в бизнеса. Основната работа на тази институция е насочена към инвеститорите и всички, които разчитат на информацията, публикувана във финансовите отчети.

Счетоводството в Обединеното кралство се развива от стотици години.

---

¹⁶⁰ Enforcement, <<https://pcaobus.org/enforcement/Pages/default.aspx>>, last available on: 15.11.2017/2:16 p.m.

Одиторската професия се признава след средата на *XIX век* със създаването на *Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW)* с получававането на „кралската харта от кралица Виктория през 1880 година, давайки на членовете правото да използват наименованието експерт-счетоводител“¹⁶¹.

Важна предпоставка за създаването на този орган са практики с богат опит, сред които са някои основатели на **Big 4 - Arthur Cooper, Frederick Whinney, William Welch Deloitte** и **Sir William Peat**. Те са заемали ръководни функции в *Института*. *ICAEW* представлява „световна водеща професионална организация, която популяризира, развива и поддържа повече от 147 000 членове по целия свят“.¹⁶² В интерес на обществото *ICAEW* регулира и контролира дейността на одиторите, както и контролира борбата с изпирането на пари, лицензирането на одиторите и развитието на професията.

Във връзка с развитието на професията през юли 2012 година във Великобритания одиторската дейност претърпява трансформация със създаването на **Financial Reporting Council (FRC)**, като единен независим регулаторен орган. Изграждането на тази нова структура служи за по-ефективното управление. Съветът **FRC** се подпомага от два бизнес комитета - *Комитет по кодексите и стандартите (Codes and Standards Committee)* и *Комитет за поведение (Conduct Committee)*. Освен тези комитети грижата за по-добро управление е възложена и на:

- ✓ “Съвета за корпоративното отчитане (*Corporate Reporting Council*);
- ✓ Одиторски съвет (*Audit & Assurance Council*);
- ✓ Актюерски съвет (*Actuarial Council*);
- ✓ Комитета за преглед на корпоративното отчитане (*Corporate Reporting Review Committee*);
- ✓ Комитета за преглед на качеството на одита (*Audit Quality Review Committee*);
- ✓ Орган за финансово поведение (*Financial Conduct Authority*);
- ✓ Правителството (*Government*);
- ✓ Европейската комисия (*European Commission*);

---

¹⁶¹ An overview of ICAEW, <<https://www.icaew.com/en/about-icaew/who-we-are/icaew-overview>>, last available on: 18.11.2017/2:06 p.m.

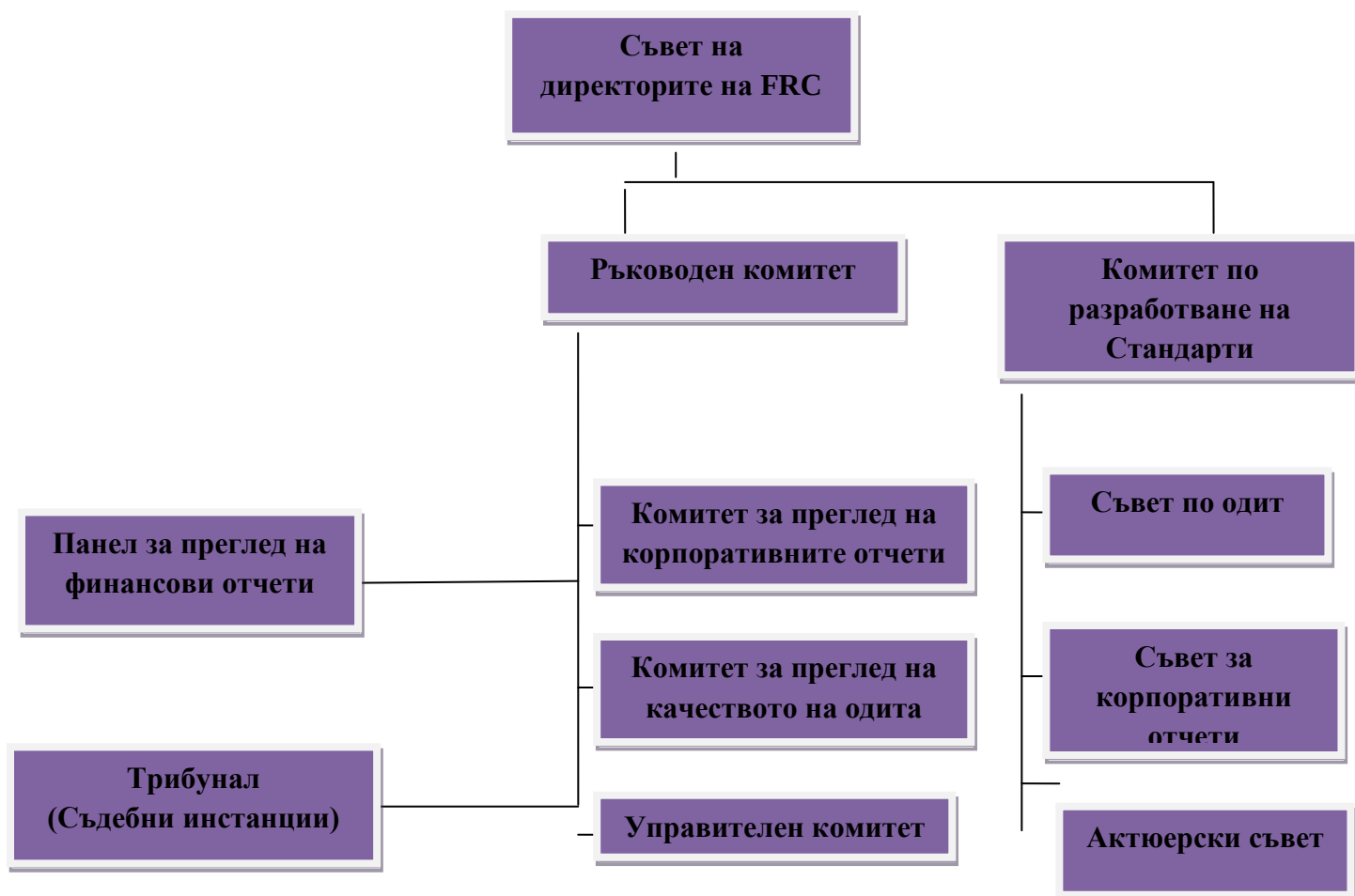
¹⁶² Regulation of the Accountancy Profession, <<https://www.icaew.com/about-icaew/what-is-chartered-accountancy/regulation-of-the-accountancy-profession>>, last available on: 18.11.2017/1:06 p.m.

- ✓ Международни стандарти, Международна федерация на счетоводителите (*International standard setters; International Federation of Accountants*);
- ✓ Съвет за международни счетоводни стандарти (*International Accounting Standards Board*)¹⁶³.

В английското управление се отделя голям ресурс за надзора над корпоративното управление на компаниите, както и на разработването и прилагането на стандартите. Тази методология обхваща в допълнение и сферите изброени по-горе в сравнение с методологията на САЩ.

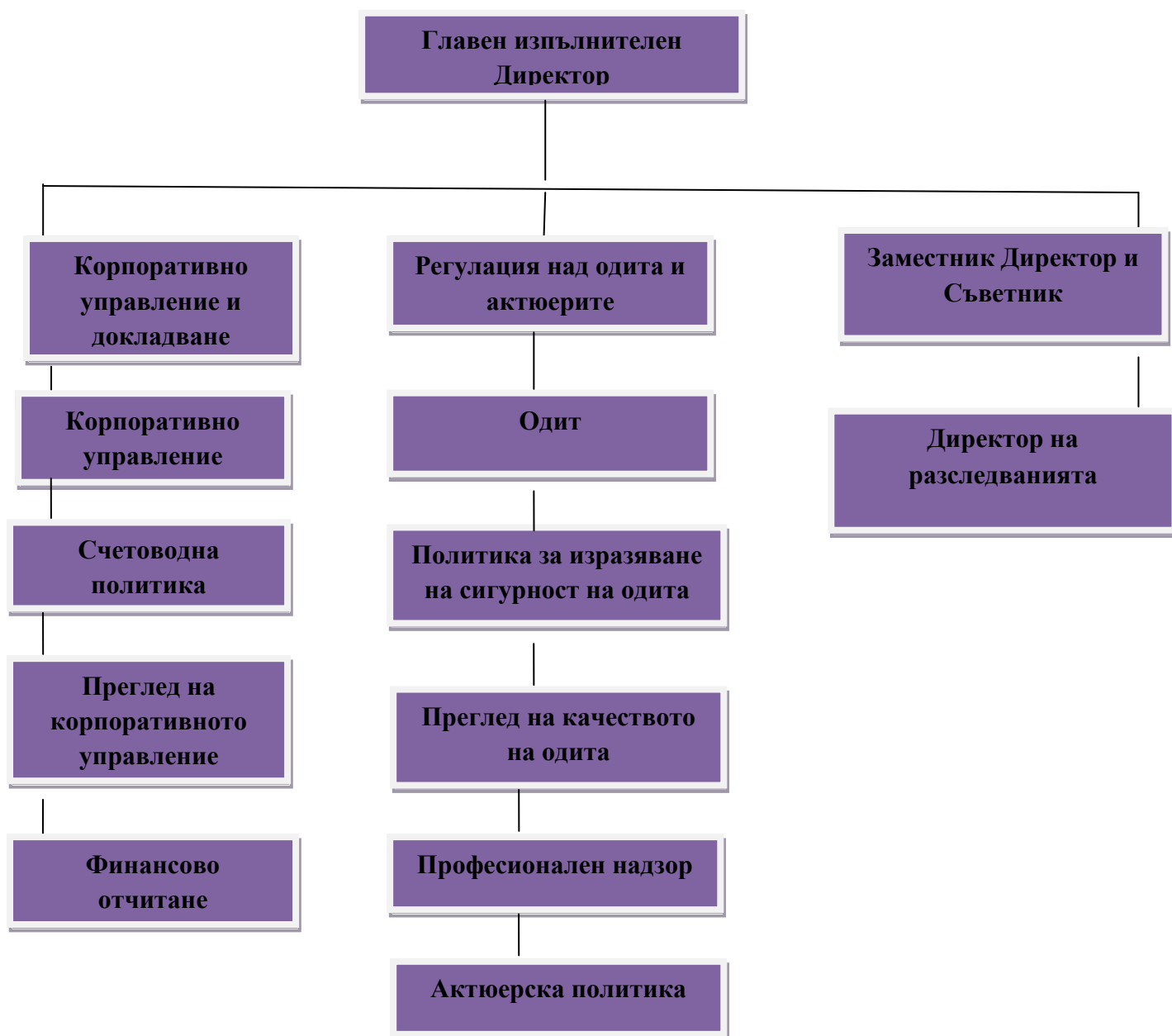
Дейността на **FRC** е по-различна, като структура на управление и обхват на правоспособност. Затова за целите на изследването е представен моделът на управление на този орган в Англия. На следващите фигури (№ 9 и № 10) са представени организационните модели на Комисията .

Фигура № 9. Структура на FRC

¹⁶³ пак там.

Фигура №. 10 Изпълнителна структура FRC

¹⁶⁴ FRC Structure, < <https://www.frc.org.uk/about-the-frc/structure-of-the-frc>>, last available on:17.11.2017/3:07 p.m.

¹⁶⁵Executive Structure,< <https://www.frc.org.uk/about-the-frc/structure-of-the-frc>>, last available on: 17.11.2017/2:07 p.m.

Освен ръководните длъжности са образувани и комитети, които допринасят за качеството на извършването на инспекциите и за подобряването на одиторските практики. Всеки един от комитетите служи за повишаване на качеството в областите, които подлежат на проверка: финансов одит; контролирането на корпоративното управление и финансовата-отчетност, както и актюерските регулации. Комитетът по разработване на стандарти помага на съветите за тяхното методологическо актуализиране.

За целите на дисертационния труд се представя звеното ***The Professional Oversight Board***, което представлява „регулаторен орган в Обединеното кралство, специализиран в счетоводните, одиторските и актюерските професии“¹⁶⁶ и е част от (FRC). В изследването ще се обърне внимание единствено на упражнявания надзор върху: одиторската професия; актюерите и корпоративното управление. Анализът върху трите звена от FRC няма да бъде пълен, но това може да се превърне в проект за бъдещо изследване.

Структурата, ангажирана с контрола на одита, е базирана на следната регулаторна рамка: *Международните одиторски стандарти (ISAs (UK)) и Международният стандарт за контрол на качеството (UK) (ISQC UK) се основават на Международните одиторски стандарти (ISAs) и на Международния стандарт за контрол на качеството (ISQC) същите заглавия, издадени от Международния съвет за одитиране и осигуряване на стандарти (IAASB), публикувани от Международната федерация на счетоводителите (IFAC) през 2009 година. Освен тези стандарти инспекциите се основават и на :*

- ✓ Етичен стандарт (2016 *Ethical Standard*);
- ✓ Одиторски стандарти (2016 *Auditing Standards*);
- ✓ Признаване на признаващите надзорни органи и признати квалифициращи органи (*Recognition of RSBs and RQBs*);
- ✓ Правилата на Съвета за финансово отчитане (*FRC Statutory Regulations*);
- ✓ Процеси във връзка с одитите на предприятия от обществен интерес (ПОИ) (*Processes in Relation to PIE Audits*).

---

¹⁶⁶ Financial Reporting Council, <https://en.wikipedia.org/wiki/Financial_Reporting_Council#Structure>, last available on:15.11.2017/3:07 p.m.

Проверките на ангажиментите за одит се градят основно върху доказателствата в одиторското досие. Въпреки това заключенията от инспекциите се базират от обяснения, предоставени от одиторския екип по конкретния ангажимент като допълнителни доказателства. Работата по одиторските проверки е обект на процедури за контрол на качеството, които формулират крайната оценка на одиторската практика.

Фигура № 11. Използват се четири категории за оценяване на практиката¹⁶⁷:

Източник: Audit Quality Inspections Annual Report 2014/15, 29 May 2015

Надзорните функции на **FRC** за регулирането на задължителния финансов одит е от значение и за контрола над счетоводителите. Този орган може да провери и други направления, свързани с дейността на професионалните счетоводители, като например:

- „независим надзор на регулирането на одиторската професия от признатите надзорни и квалифициращи органи (главните професионални счетоводни органи);
- мониторинг на качеството на одиторската функция по отношение на икономически значими субекти (звеното за инспекция на одита);

¹⁶⁷ Audit Quality Inspections Annual Report 2014/15, 29 May 2015, Financial Reporting Council, p. 14.

- независим надзор върху регулирането на счетоводната професия от професионалните счетоводни органи; и

- независим надзор върху регулирането на актюерската професия¹⁶⁸.

Съгласно правилата на Комисията се провеждат ежегодни пълни проверки на големите одиторски компании, а на всички останали през тригодишен цикъл. Тези инспекции обхващат одити на предприятия от обществен интерес и политики и процедури на фирмите в подкрепа на качеството на одита. Прегледът на политиките и процедурите на фирмите, подкрепящи качеството на одита, обхваща следните области:

- ✓ “Тона на върха и вътрешни комуникации;
- ✓ доклади за прозрачност;
- ✓ независимост и етика;
- ✓ оценка на изпълнението и други въпроси, свързани с човешките ресурси;
- ✓ методология на одита, обучение и насоки;
- ✓ оценка на риска на клиента за приемане / продължаване;
- ✓ консултации и преглед;
- ✓ мониторинг на качеството на одита;
- ✓ други въпроси на фирмата¹⁶⁹.

Освен тези проверки **FRC** подsigурява обществото и бизнес интересите му чрез допълнителни проверки на: одитните комитети, тематични проверки, както и на одитори на дружества, регистрирани извън Европейското икономическо пространство (ЕИП), които са издали ценни книжа на регулираните пазари на ЕС.

Директивата за задължителния одит е една от отговорностите, делегирани от правителството на **FRC**. Правното изискване за извършване на одит на подобни предприятия възниква от *Директивата за задължителния одит (2006/43 / EO)*, приета от ЕС през май 2006 година и транспонирани в британското дружествено право през юни 2008 година.

По-специално, Директивата и законодателството на Обединеното кралство изискват **FRC**, в качеството си на компетентен орган, да включва и регистрираните

---

¹⁶⁸ The Actuary The magazine of the Institute & Faculty of Actuaries, The Professional Oversight Board, <<http://www.theactuary.com/archive/old-articles/part-6/the-professional-oversight-board/>> , last available on:22.11.2017/3:07 p.m.

¹⁶⁹ Audit Quality Inspections Annual Report 2014/15, 29 May 2015, Financial Reporting Council,p. 36.

одиторски дружества от трети страни в своите системи за надзор и прегледи за осигуряване на желаното качество. Основният принцип е, че всички одитори на компании, които търгуват на регулираните пазари на ЕС, следва да подлежат на надзор, независимо от това къде е седалището на съответния емитент. Съгласно доклада на **FRC** се прилагат *3 подхода* по отношение на инспекциите на одиторите от трети държави, които се представят в следващата таблица.

Таблица № 4. Инспекции на FRC на одитори от трети държави

Одитори, които не подлежат на проверка от FRC, тъй като комисията се доверява на системата на инспекция в техните държави.	ЕК разработва еквивалентна система за надзор в някои държави, като тази на ЕС, и е определен срок за постигането на тази еквивалентност.(Тези одитори не подлежат на проверка от FRC)	Държави, които подлежат на инспекции от FRC, съгласно Член 45 (Article 45)¹⁷⁰
Абу Даби	Бермуда	Аржентина
Австралия	Кайманските острови	Азърбајджан
Бразилия	Египет	Бахрейн
Канада	Мавриций	Барбадос
Китай	Нова Зеландия	Чили
Дубай	Русия	Дубай
Индонезия	Турция	Джорджия
Остров Ман	-	Хонг Конг
Япония	-	Индия
Жарсе	-	Израел
Малайзия	-	Йордания
Сингапур	-	Казахстан
Южна Африка	-	Кения

¹⁷⁰ Правило на ЕК.

Южна Корея	-	Кувейт
Швейцария	-	Ливан
Тайван	-	Мароко
Тайланд	-	Нигерия
Съединените Американски Щати	-	Оман
-	-	Пакистан
-	-	Папуа Нова Гвинея
-	-	Катар
-	-	Саудитска Арабия
-	-	Виетнам
-	-	Замбия
-	-	Зимбабве

Източник: Audit Quality Inspections Annual Report 2014/15, 29 May 2015, Financial Reporting Council, p.29.

Статистиката сочи, че „към 31 март 2015 година са регистрирани 110 чуждестранни одитни компании от **FRC** от 45 страни с 211 клиента“¹⁷¹. Повечето от тях са членове на една от четирите най-големи глобални мрежи на одиторски фирми. Обединеното кралство има значително повече емитенти от трети държави, отколкото която и да е друга държава - членка на ЕС. От тях 508 са на държави, които задължително попадат в проверките от Комисията. През 2015 година са извършени инспекции на:

- ✓ Deloitte & Touche - Ливан;
- ✓ Ernst & Young PCC - Ливан;
- ✓ Ernst & Young - Оман;
- ✓ PricewaterhouseCoopers SRL - Барбадос;
- ✓ PricewaterhouseCoopers – Папуа Нова Гвинея.

Тази мярка за сигурност чрез проверка на компаниите от тези държави не е случайна. Поради наличието на различни престъпления, като: тероризъм, изпиране на

¹⁷¹ Audit Quality Inspections Annual Report 2014/15, 29 May 2015, Financial Reporting Council, p. 30.

пари и други финансови измами и злоупотреби, е приет подобен способ за по-висока протекция на обществото.

Позицията на **Banker's Academy**, свързана с изпирането на пари в Обединеното кралство, е, че представлява „продължаващ проблем“ за една от най-големите икономики в Европа. Поради причината, че Великобритания е „голям международен финансов център, той е уязвим за пране на пари чрез отношенията си с други държави“¹⁷². Според авторите, тази държава винаги се стреми да сигнализира при наличието на подозрителни транзакции. Това се осъществява чрез - *The Proceeds of Crime Act om 2002; The UK Money Laundering Legislation om 2007* и прилагането на обучения (AML/CTF¹⁷³), свързани с противодействието на изпиране на пари.

Практическото ръководство *The Joint Money Laundering Steering Group*, посветено на предотвратяването на изпирането на пари и финансирането на тероризма, представя темата в детайли. „В Обединеното кралство съществува дългогодишно задължение за въвеждане на ефективни процедури за откриване и предотвратяване на прането на пари“¹⁷⁴, които правила са насочени към финансовите институции и датират още от 1993 година.

Този тип престъпления се описват в различни актове според английското законодателство. В Ръководството са разписни и различни действия за превенция срещу финансовите измами, като една от тях е – финансовият одит. За целите на изследването на следващата таблица са представени значителните регламенти, които мениджмънтът има ангажимент да внедри в своята политика.

Таблица № 5. Отговорности на мениджмънта срещу финансови престъпления във Великобритания

Международни органи
• Препоръки на работната група за финансово действие (<i>FATF Recommendations February 2012</i>)
• Съвет по сигурността на обединените нации [<i>UN Security Council Resolutions 1267</i>]

¹⁷²Anti Money Laundering (AML) in United Kingdom, <<http://bankersacademy.com/resources/free-tutorials/57-ba-free-tutorials/607-aml-uk-sp-635>>, last available on: 27.11.2017/4:39 p.m.

¹⁷³ Anti-Money Laundering/Counter Terrorist.

¹⁷⁴ The Joint Money Laundering Steering Group, Prevention of money laundering/ combating terrorist financing 2017 REVISED VERSION, Guidance for the UK Financial Sector PART I June 2017, p. 7.

(1999), 1373 (2001) and 1390 (2002)]
Международни регулаторни декларации
• Документ на Базел - Добро управление на рисковете, свързани с изпирането на пари и финансирането на тероризма (<i>Basel paper – Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism updated February 2016</i>)
• Международна асоциация за застрахователен надзор (<i>International Association of Insurance Supervisors Guidance Paper 5</i>)
• Международна организация на комитетите за ценни книжа (<i>International Organization of Securities Commissions Principles Paper</i>)
Европейски директиви
• IV Директива 2015/849 против изпирането на пари (<i>Fourth Money Laundering Directive 2015/849</i>)
Европейски регулации
• Регулация на ЕС 2580/2001 (<i>EC Regulation 2580/2001</i>)
• Регулация на ЕС 847/2015 (<i>EC Regulation 847/2015</i>)
Регулаторна рамка на Обединеното кралство
• Законодателство на Обединеното кралство (<i>Legislation</i>)
• Закон за финансовите услуги и пазари (<i>Financial Services and Markets Act 2000, as amended</i>)
• Постъпления от престъпни действия 2002 (<i>Proceeds of Crime Act 2002, as amended</i>)
• Закон за борбата с тероризма, престъпността и сигурността от 2001 г. (<i>Terrorism Act 2000, as amended by the Anti-terrorism, Crime and Security Act 2001</i>)
• Регулация против изпирането на пари 2017 (<i>Money Laundering Regulations 2017</i>)
• Закон за борбата с тероризма от 2008 г., график 7 (<i>Counter-terrorism Act 2008, Schedule 7</i>)
• Финансови санкции (<i>Financial Sanctions</i>)
о Известия за Санкциите на Министерството на финансите и съобщения (<i>HM Treasury Sanctions Notices and News Releases</i>)
• Регулаторен режим (<i>Regulatory regime</i>)
о Наръчници на органите за финансово управление (<i>FCA Handbook –APER, COND, DEPP, PRIN, and SYSC</i>)
о Ръководство за определяне на финансовите престъпления (<i>FCA Financial Crime Guide</i>)

• Указание за различните индустрии (<i>Industry guidance</i>)
Други въпроси
• Екстратериториалност на някои режими на откъдморските юрисдикции (<i>Extra-territoriality of some overseas jurisdictions' regimes</i>)
Основни задължения
• Висшия мениджмънт във всички компании трябва да: <i>Senior management in all firms must:</i>
о идентифицират, оценяват и управляват ефективно рисковете в бизнеса си (<i>identify, assess, and manage effectively, the risks in their businesses</i>)
О ако в регулирания сектор назначи номиниран служител за обработка на оповестяванията (<i>if in the regulated sector, appoint a nominated officer to process disclosures</i>)
• Висшето ръководство в фирмите, регулирани от FCA, трябва да назначи отделни лица с определени отговорности (<i>Senior management in FCA-regulated firms must appoint individual, including an MLRO with certain responsibilities</i>)
• Трябва да се отделят адекватни ресурси а сертифициране (<i>Adequate resources must be devoted to AML/CTF</i>)
• Търсене на потенциална лична отговорност, ако правилата не са спазени (<i>Potential personal liability if legal obligations not met</i>)
Необходими действия, които се следят редовно
• Изготвяне на официална декларация за политиката във връзка с предотвратяването и оценката на риска от изпирането на пари/финансирането на тероризма (<i>Prepare a formal policy statement in relation to the prevention, and risk assessment of, money laundering/terrorist financing</i>)
• Гарантиране на адекватни ресурси, предназначени за борба с изпирането на пари, лицензиране по определени курсове (<i>Ensure adequate resources devoted to AML/CTF</i>)
• Годишен доклад на Комисията към отговорника против изпирането на пари и предприемане своевременно необходимите действия за отстраняване на недостатъците, установени в доклада (<i>Commission annual report from the MLRO and take any necessary action to remedy deficiencies identified by the report in a timely manner</i>)

Източник: The Joint Money Laundering Steering Group, Prevention of money laundering/

combating terrorist financing, 2017 REVISED VERSION, Guidance for the UK Financial Sector PART I, June 2017, p.9.

Целта на правителството на Англия за режима на борба с изпирането на пари и противодействие на финансирането на тероризма е да запази стабилността на финансовата система на Обединеното кралство чрез всички изредени по-горе нормативни приложения. Финансовият сектор на Обединеното кралство е един от най-сложните и отворени в света, съгласно *Action Plan for anti-money Laundering and counter-terrorist Finance*¹⁷⁵. Това преимущество носи огромни предимства по отношение на насърчаването на инвестициите, предприемачеството и финансовите иновации, но също така го превръща и в потенциална цел за посегателство с престъпни намерения. Затова е важно да бъдат правилно регулирани и действащите органи за надзор над тях.

В тази връзка посредством един от последните нормативни документи на Великобритания, посветени на тази кауза - *Наредби за изпиране на пари, финансиране на тероризма и трансфер на средства 2017 (The Money Laundering, Terrorist Financing and Transfer of Funds, Information on the Payer Regulations 2017)*¹⁷⁶ в (Part 2, Chapter 1, point 11), също се отдава значение на одиторската професия, което доказва ангажираността срещу тези престъпления.

Jonathan Fisher QC също проследява в своята статия „*Preparing a Firm's Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment and the Independent Audit Function*“¹⁷⁷ всички изменения на новите правила, свързани с изпирането на пари, както и ролята на одиторите.

ICAEW отново оповестява голяма част от нормативната база, свързана с противодействието на изпирането на пари, финансирането на тероризъм и други

---

¹⁷⁵ HM Treasury, The National Archives, Kew, London, April 2016.

¹⁷⁶ 2017 No. 692 Financial Services,

<http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2017/692/pdfs/ukxi_20170692_en.pdf>,

Printed and published in the UK by The Stationery Office Limited under the authority and superintendence of Carol Tullo, Controller of Her Majesty's Stationery Office and Queen's Printer of Acts of Parliament, 2017.

¹⁷⁷ Preparing a Firm's Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment and the Independent Audit Function, Published on: onday, 12 June 2017, by Jonathan Fisher QC, <<https://www.brightlinelaw.co.uk/BLL-Portal/Preparing-a-firms-money-laundering-and-terrorist-financing-risk-assessment-and-the-independent-audit-function.html>>, last available on: 28.11.2017/4:52 p.m.

престъпления от това естество, на своята електронна страница¹⁷⁸. Изброяването на поставените регламенти в Англия, насочени към противопоставянето на тези престъпления, могат да продължат да се изброяват, но по-важната цел е тяхната ефективност.

Всички посочени функции служат за поддържането на привлекателността на британския бизнес, макар че е ключово предизвикателство за правителството и регулаторите с **Brexit** на хоризонта. Като доказателствена част към изследването, свързано с ефективното функциониране на **FRC**, следващата таблица представя част от разследвания, насочени към компании от **Голямата четворка**¹⁷⁹.

Таблица № 6. Проведени разследвания от FRC за периода от 2016 – 2017 година.

Одиторска компания	Предприятие	Причина
<i>KPMG</i> ¹⁸⁰	Rolls-Royce Group	Одит на финансов отчет
<i>PricewaterhouseCoopers LLP</i> ¹⁸¹	Redcentric plc	Счетоводна измама и одит на финансов отчет

¹⁷⁸ UK legislation and regulations, < <https://www.icaew.com/library/subject-gateways/law/money-laundering/uk-legislation-and-regulations>>, last available on: 28.11.2017/3:42 p.m.

¹⁷⁹ Big 4 – четирите най-големи международни одиторски компании.

¹⁸⁰ FRC launch investigation into KPMG in relation to the audit of the financial statements of Rolls-Royce Group, 04 May 2017,

<<https://www.frc.org.uk/news/may-2017/frc-launch-investigation-into-kpmg-in-relation-to>>, last available on: 22.11.2017/4:07 p.m.

¹⁸¹ Accountancy Scheme investigation opened regarding the financial statements of Redcentric plc 25 July 2017,

<<http://www.frc.org.uk/news/july-2017/accountancy-scheme-investigation-opened-regarding>>, last available on: 22.11.2017/4:10 p.m.

<i>Deloitte LLP</i> ¹⁸²	Mitie Group plc	Счетоводна измама и одит на финансов отчет
<i>PricewaterhouseCoopers</i> ¹⁸³ <i>LLP</i>	BT Group plc	Одит на финансов отчет

Фактът, че се провеждат разследвания към одиторите на тези огромни корпорации, е явен признак за дейността и ефективността на Комисията. Освен повишаване на качеството на одита, те се стремят да подобрят корпоративното управление в Англия.

То представлява системата, чрез която компаниите са правилно насочени и контролирани. Управителните съвети са отговорни за управлението на техните дружества. Освен чрез одиторските действия, които са включени, целесъобразното корпоративно управление също служи като механизъм за превенция.

Принципите на *Кодекса за корпоративно управление на Англия* служи, за да:

- „1. Оповестяват публично своята политика за това как ще изпълняват отговорностите;
2. разполагат с политика за управление на конфликтите на интереси във връзка със собствеността на управление;
3. наблюдава техните компании, които инвестират;
4. установят ясни насоки за това кога и как те ще ескалират своите дейности;
5. даде готовност за колективно действие с други инвеститори, когато е уместно;
6. има ясна политика за гласуване;

---

¹⁸² FRC announcements in connection with Mitie Group plc's 2016 annual report and accounts, 20 November 2017, <<https://www.frc.org.uk/news/november-2017/frc-announcements-in-connection-with-mitie-group-p>>, last available on: 22.11.2017/4:17 p.m.

¹⁸³ Investigation opened into the audit of the financial statements of BT Group plc, <<https://www.frc.org.uk/news/june-2017/investigation-opened-into-the-audit-of-the-financi>>, last available on: 22.11.2017/3:17 p.m.

7. периодично да докладва за своите дейности по управление и гласуване.”¹⁸⁴

Комисията е разработила подробен Наръчник (**FCA Handbook**) относно корпоративното управление, който да улесни работния процес. Интересна и полезна е частта предназначена за одиторите - (**SUP 3.3 Appointment of auditors**), която разкрива напътствия, свързани с начина на назначаване на одитор, както и се отдава значение на запазването на неговата независимост. Този момент се контролира още с нормативните документи - *Закон за строителните дружества, както и със Закона за благотворителните дружества (SUP 3.3.7 R, the Building Societies Act 1986 или the Friendly Societies Act 1992)*¹⁸⁵.

За да не бъде само и единствено модел на бюрократичен процес, **FRC** има изисквания, които „насърчават всички институционални инвеститори да докладват дали и как са спазили Кодекса“¹⁸⁶.

Промотират се „кралският кодекс за корпоративно управление, което установява стандарти за добра практика във връзка с ръководството и ефективността на борда, възнагражденията, отчетността и отношенията с акционерите“¹⁸⁷. Освен това „съществуват асоциирани указания, публикувани от Съвета за финансово отчитане, за да подпомогнат компаниите при прилагането на принципите на Кодекса за корпоративно управление в Обединеното кралство“¹⁸⁸.

Чуждестранните автори, като например **Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes, Andrei Shleifer** и **Robert Vishny**, извършват задълбочено изследване на тази тема. Тяхното становище в „*Investor protection and corporate governance*“¹⁸⁹ е, че най-разумната преценка, за да се „разбере корпоративното управление и неговата реформа

---

¹⁸⁴The UK Corporate Governance Code, September 2012, <[https://www.frc.org.uk/getattachment/e322c20a-1181-4ac8-a3d3-1fcfbcea7914/UK-Corporate-Governance-Code-\(September-2012\).pdf](https://www.frc.org.uk/getattachment/e322c20a-1181-4ac8-a3d3-1fcfbcea7914/UK-Corporate-Governance-Code-(September-2012).pdf)>, last available on: 29.11.2017/9:24 p.m.

¹⁸⁵ SUP 3.3 Appointment of auditors<<https://www.handbook.fca.org.uk/handbook/SUP/3/3.html>>, last available on: 29.11.2017/10:24 p.m.

¹⁸⁶UK Stewardship Code, <<https://www.frc.org.uk/investors/uk-stewardship-code>>, last available on: 29.11.2017/8:24 p.m.

¹⁸⁷ The UK Corporate Governance Portal - UK Corporate Governance Code and associated guidance, <<http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/technical-resources/the-uk-corporate-governance-portal/uk-corporate-governance-code-and-associated-guidance/>>, last available on: 29.11.2017/7:24 p.m.

¹⁸⁸ пак там.

¹⁸⁹ Porta,R.,Lopez-de-Silanes,F., Shleifer, A., Investor protection and corporate governance, Journal of Financial Economics 58 (2000), PII: S 0 3 0 4 - 4 0 5 X (0 0) 0 0 0 6 5 – 9.

е, чрез конвенционалното разграничение между банково-ориентирани и пазарно-центрирани системи“¹⁹⁰.

Още през 1998 година **Geoffrey Miller** извършва изследването „*Political Structure and Corporate Governance: Some Points of Contrast Between the United States and England*“¹⁹¹, в което разграничава различните типологии на управление между двете страни и изтъква прилики и разлики между тях.

Икономиката на Англия е една от най-развитите и с най-добри показатели. По-детайлното изследване на регулирането на корпоративното управление би било изключително полезно за отразяването и прилагането на добрите практики.

Необходимо е да се отбележи и друго действие на английското управление – извършването на надзорна дейност над актюерите. Това е важно направление, над което да се осъществява надзор, защото одиторите често се базират върху актюерските изчисления.

Paul J. M. Klumpes заявява в „*Incentives Facing Life Insurance Firms to Report Actuarial Earnings: Evidence from Australia and the UK*“, че още „през 90-те години австралийските и британските професионалисти в областта на животозастраховането насърчиха компаниите за животозастраховане да предоставят на инвеститорите допълнителни финансови отчети, които включват настоящата стойност на актюерски изчисления“¹⁹².

Те могат да осигурят надеждност и полезност на следните потребители:

- ✓ „клиенти и работодатели, както и техните представители и консултанти - при оценката на качеството на актюерската информация и съвети, вземайки съответните решения въз основа на него;
- ✓ всички заинтересовани страни, включително крайните потребители и техните представители;

---

¹⁹⁰ Ibid,p.27.

¹⁹¹ Miller, G., *Political Structure and Corporate Governance: Some Points of Contrast Between the United States and England*, 1998 Colum. Bus. L. Rev. 51 (1998).

¹⁹² Klumpes, P., *Incentives Facing Life Insurance Firms to Report Actuarial Earnings: Evidence from Australia and the UK*, Published July 1, 2002, <<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0148558x0201700303>>, last available on: 29.11.2017/5:24 p.m.

- ✓ регулатори, включително професионални органи - при предприемането и отчитането за тяхното регулиране на актюерите и за субектите, които те информират и консултират¹⁹³.

Всички тези потребители на актюерската работа включват и - инвеститори, притежатели на полици и членове на пенсионноосигурителната схеми, служители и бенефициенти, които разчитат на **FRC** да оценят качеството на актюерската информация.

Съгласно доклад на **Financial Reporting Council**¹⁹⁴ се наблюдава широко използване на актюери и актюерска информация в: застраховането, формирането на пенсиите, инвестициите, ценообразуването. Актюерите са лицензирани физически лица, чиято работа се характеризира с математическите модели на работа.

Според други нормативни документи на Съвета, са оповестени шест фактора, които помагат регулирането на актюерската работа:

- ✓ „надеждност и полезност на актюерските методи;
- ✓ технически умения на актюерите;
- ✓ съобщаване на актюерска информация в съответните съвети;
- ✓ етика и професионално поведение;
- ✓ работна среда;
- ✓ други фактори извън контрола на актюерите¹⁹⁵.

Стандартите, на които се базира актюерската професия от 2006 година са:

- ✓ „Стандарт за професионално поведение (*PCS Professional Conduct Standards*);
- ✓ Актюерът, като експерт (*GN24 The actuary as expert witness*);
- ✓ Професионални пенсионни схеми - съветници на попечителите или работодател (*GN29 Occupational pension schemes – advisers to the trustees or a participating employer*);

---

¹⁹³ Actuarial Quality Framework,

<<http://www.frc.org.uk/actuaries/oversight-of-the-actuarial-profession/actuarial-quality-framework>>,

last available on: 01.12.2017/2:24 p.m.

¹⁹⁴ FRC, Discussion Paper, Promoting Actuarial Quality, May 2008, p. 8.

¹⁹⁵ Financial Reporting Council, January 2009, Promoting Actuarial Quality Summary of Responses to Consultation and Actuarial Quality Framework, <<https://www.frc.org.uk/getattachment/33f5aff3-ee0e-48dd-9657-7576ff3eab2b/PromotingactuarialQualityfeedbackanalysisfinal.pdf>>, last available on: 01.12.2017/1:24 p.m.

- ✓ Компенсация за професионални недостатъци GN30 (*Compensation for professional shortcomings*);
- ✓ Закон за финансовите услуги и пазари от 2000 г. (Комуникации от актюерите) от 2003 г. (GN37 *The Financial Services and Markets Act 2000 Communications by Actuaries Regulations 2003*);
- ✓ Преглед на съответствието свързан с пенсиите (GN48 *Compliance review: pensions*)¹⁹⁶.

Всички тези изисквания се базират на предложението от 2004 година, когато правителството на Великобритания изисква от **Sir Derek Morris**¹⁹⁷ да извърши независим преглед на актюерската професия. В основата на това анализиране е проучването на **Lord Penrose**¹⁹⁸ относно извършените финансови злоупотреби на застрахователното дружество **Equitable Life**¹⁹⁹, което подчерта редица опасения относно актюерската професия:

- ✓ „Степента на конкуренция и избор на пазара на актюерски услуги;
- ✓ Регулаторната рамка за членовете на актюерската професия;
- ✓ Бъдещата роля на Отдела на правителствените актюери (GAD)²⁰⁰.

На страницата на <https://www.theguardian.com/> е публикувано обяснение по възникналите въпроси, свързани с проблемното застрахователно дружество. Обявена е една от най-важните причини – пренебрегването на регулаторите от бившия ръководител на това дружество: „**Roy Ranson**, който е бил главен изпълнителен директор и актюер от няколко години и е обвинен, че е обструктивен за разглеждане и пренебрегва опасенията на регулаторите“²⁰¹.

¹⁹⁶ FRC, Discussion Paper, Promoting Actuarial Quality, May 2008, p.76.

¹⁹⁷ Независима и компетентна личност, която извършва широк преглед на актюерската професия.

¹⁹⁸ Шотландски съдия (от 1990 г.) и член на Съвета на местните власт. Той е най-известен с проучването Penrose свързано с разпадането на застрахователната компания Equitable Life. Назначен е от Министерството на финансите да разследва историята на компанията.

¹⁹⁹ Застрахователно дружество в Обединеното кралство, което е основано през 1762 година, но през 2000 година, поради инфлацията са заведени редица съдебни дела, поради злоупотреба с икономическата обстановка.

²⁰⁰ Morris Review, <<https://www.frc.org.uk/actuarial/oversight-of-the-actuarial-profession/morris-review>>, last available on: 01.12.2017/5:24 p.m.

²⁰¹ Tran, M., Haurant, S., Equitable Life: the issue explained, Published on: 8 March, 2004, <<https://www.theguardian.com/business/2004/mar/08/businessqandas.equitablelife>>

Друга медия, която представя този случай, е <http://www.telegraph.co.uk/>. Засегната е темата за обезщетенията, които ще се изплатят на засегнатите лица, както и дейността на актюерите и одиторите. Според тях, „актюерите в застрахователното дружество, одиторите от **E&Y** и актюерите на правителството не успяха да спрат Equitable“²⁰² от този крах.

Dailymail също отразява развитието на този случай. Проучването им установи, че липсва публичност относно схемата за обезщетение. Това означава, че хиляди хора могат да загубят своето обезщетение. Освен това е заявено, че Министерството на финансите е унищожило подробностите и адресите на 353 000 застраховани лица.

BBC не остават безучастни към това събитие. Извършват ретроспективен анализ на ключовите събития на застрахователното дружество от 1999 година до 2010 година. Най-отличаващото се събитие от анализа за 2010 година е, че „бившите одитори на Equitable, **E&Y**, са глобени с 500 000 лири, плюс разходи от 2.4 млн. паунда и е наложено порицание, че не са предупредили притежателите на полици за проблемите на обществото десетилетие по-рано“²⁰³.

След всички изследвания и откриването на съществени заплахи и несигурности в актюерската професия, **Sir Derek** предлага приложението на надзор и иновации в регулирането на професията от **FRC**. Тя се основава на: „независими стандарти, надзор на спазването на техническите и етичните стандарти, актюерско обучение; по-ефективен контрол на актюерските съвети; и по-ясни линии на отчетност на актюерите до регулаторните органи, професията, клиентите и работодателите“²⁰⁴.

Великобритания води много по-отличаваща се политика по отношение на надзорната функция. Нейното развитие ще продължи да представлява интерес за аудиторията, ако прекрати членството си в ЕС. Откроява се със: строгите регулации свързани с финансиранятия, на които одиторите трябва да обръщат сериозно внимание;

---

last available on: 01.12.2017/2:14 p.m.

²⁰² Equitable life scandal victims get extra compensation, Dominiczak, P., Published on: 07 July 2015, <<http://www.telegraph.co.uk/finance/budget/11724918/Equitable-life-scandal-victims-get-extra-compensation.html>>, last available on: 01.12.2017/1:24 p.m.

²⁰³ Equitable Life: Timeline of key events, Published on: 20 October 2010, <<http://www.bbc.com/news/business-10725923>>, last available on: 01.12.2017/5:24 p.m.

²⁰⁴ Morris Review, <<https://www.frc.org.uk/actuaries/oversight-of-the-actuarial-profession/morris-review>>, last available on: 01.12.2017/2:24 p.m.

структурата и упражнявания надзор върху актьорите; корпоративната отговорност на ръководството на предприятията. Тези процеси са неизменна част от бизнес средата в 21 век.

2.3. Функциониране на публичния надзор над регистрираните одитори в Германия

Съществуват значителни различия между развитието на задължителните одити в Германия и англо-американските страни, както и в правните и организационни форми на одиторските фирми. Възникването на одита в държавната администрация на Германия се отличава с история над 300 години. Още „през 1714 година **пруският крал Фридрих Вилхелм I** основава *General-Rechen-Kammer*, която по-късно е преименуван на *Preußische Oberrechnungskammer*“²⁰⁵ и изпълнява функциите на Сметна палата. Този орган претърпява редица промени в съответствие с икономическата и политическата обстановка на страната.

Reiner Quick обобщава чрез анализ в своята статия „*The formation and early development of German audit firms*“²⁰⁶ появата на одиторските фирми в Германия. Представени са предоставяните услуги, техните правни форми и структурата на управление. Според автора „в Германия търсенето на външни одити се развива, защото корпоративните надзорни съвети не успяват да изпълнят задоволително своята задача“²⁰⁷. След голямата депресия и фалита на огромни корпорации, причинени от измамни действия на управляващи директори, през 1931 година в Германия се въвеждат законоустановени одити на акционерни дружества. Любопитен е фактът, че „първата немска компания за одиторски услуги - **Deutsche Treuhand-Gesellschaft** , е създадена много по-рано през 1890 година“²⁰⁸. Наблюдава се тенденцията за използването на одит услугите от големите корпорации и държавата след Първата

---

²⁰⁵ Geschichte,

Quelle: <https://www.bundesrechnungshof.de/de/bundesrechnungshof/geschichte/geschichte?set_language=de>, Letzter Login am: 05.12.2017 Um 14:10 Uhr., (*Преводът от немски в цялото изследване е мой.*)

²⁰⁶ Quick, R., The formation and early development of German audit firms, Journal Accounting, Business & Financial History ,Volume 15, 2005 - Issue 3: Accounting History in the German Language Arena.

²⁰⁷ Ibid, p.317-343.

²⁰⁸ Ibid.

свeтoвнa вoйнa.

Lisa Evans изследва историческото развитие на одита в Германия и одиторските компании преди 1931 година и до започването на официалното регулиране на одиторската професия в своята статия „*Auditing and Audit Firms in Germany before 1931*“²⁰⁹. Приоритетната цел на това проучване „е да даде по-добро разбиране за сравнително бавното развитие на одита в Германия и да разкрие нагласите към одита и формите на одиторските фирми“²¹⁰. В допълнение авторът отбелязва и значението на *Теория на агентите*, която бе разгледана в настоящото изследване.

По отношение на развитието на регулирания одит в публичния сектор надзорната функция се направлява от **Министерството на икономиката и Федералната служба за икономика и контрол на износа (Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle)**, като второстепенен разпоредител за тази дейност отговаря **Комисията за надзор над одиторите (Abschlussprüferaufsichtskommission (АПАК) до 2016 година**. На следващата схема е представена органиграмата на тази институция.

---

²⁰⁹ Evans, L., *Auditing and Audit Firms in Germany before 1931*, Accounting Historians Journal: December 2003, Vol. 30, No. 2, p. 29-65.

²¹⁰ Ibid.

Фигура № 12. Системата за надзор на одиторите в Германия

Източник: <http://siteresources.worldbank.org/>²¹¹

Чрез Комисията за надзор на одиторите (АРАК) се осъществява режим на публичен надзор на одиторите в Германия. *Wirtschaftsprüferkammer (WPK)*, Камарата на публичните счетоводители винаги е подлежала на държавен надзор, упражняван от Федералното министерство на икономиката и енергетиката. Правомощията на тази Комисия „надхвърлят държавния надзор: след неговата функция за публичен надзор,

²¹¹ The Public Oversight System for Statutory Auditors in Germany, Tim Volkmann,

<<http://siteresources.worldbank.org/EXTCENFINREPREF/Resources/4152117->

1278448373484/volkmann_role_of_govbody_in_pos.pdf>, last available on: 05.12.2017/1:10 p.m.

АРАК носи крайната отговорност във всички контролирани области²¹².

Този вид независим публичен надзор е уникален за правото в Германия. Във връзка с дисциплинарния надзор върху одиторите е необходимо да се обърне внимание на двустепенната система. Извършването на „малки нарушения на правилата се разследват и санкционират от **Комисията**“²¹³, а тежките нарушения се санкционират от специалните отделения на наказателните съдилища.

Повдигнатите обвинения се внасят в съда от главната прокуратура в Берлинския окръжен съд. Той отговаря на първа инстанция по делата, а за обжалване на присъдите е компетентен Висшият окръжен съд в Берлин. При подаване на допълнителни жалби те се разглеждат от Федералния съд в Лайпциг.

Упражняваният надзор от Комисията се отнася само до спазването на правата и задълженията на одиторите. Тя отговаря за качеството на „приблизително 8500 публично назначени и заклети експерти“²¹⁴. В тази държава са създадени два отделни режима за надзор над одиторите. Съгласно **Bilanzkontrollgesetz**²¹⁵ за прилагане на счетоводството от 2004 година е създадена двустепенна система.

През 2016 година настъпва промяна чрез влизането в сила на Закона за реформа на надзора върху одиторите - *Abschlussprüferaufsichtsreformgesetz (APAReG)*. От същата година за професионален надзор над регистрираните одитори отговаря - *Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle (BAFA)*. Освен за тази институция „това се отнася и за *Wirtschaftsprüfungsgesellschaften*, които отговарят за членове, които са упълномощени да извършват задължителни проверки“²¹⁶ над одиторите.

На задължителен финансов одит според немското законодателство подлежат дружества с ограничена отговорност (*GmbH, GmbH & Co. KG, KG*) и организации с нестопанска цел. В групата на дружествата, които подлежат на инспекция, задължително попадат и:

---

²¹² Das System der Prüferaufsicht in Deutschland,

Quelle:<<http://www.apak-aoc.de/de/ueber-die-apak/prueferaufsicht.html>>, Letzter Login Am: 06.12.2017 um 10:10 Uhr.

²¹³ Wieder da.

²¹⁴ Berufsregister/Abschlussprüferregister, Quelle:<<https://www.wpk.de/register/>>, Letzter Login Am: 06.12.2017 um 12:10 Uhr.

²¹⁵ Закон свързан с финансовото отчитане в Германия.

²¹⁶ Öffentliche fachbezogene Aufsicht durch die Abschlussprüferaufsichtsstelle (APAS), Quelle: <<https://www.wpk.de/oeffentlichkeit/oeffentliche-aufsicht/>>, Letzter Login Am: 06.12.2017 um 14:10 Uhr.

„- Европейски компании;

- икономически лихвени групи, които емитират облигации или имат най-малко 100 служители;

- публични компании;

- кредитни институции;

- фирмите за финансови услуги;

- лизинг, факторинг, финансово консултиране”²¹⁷.

До тук се изясниха критериите, които определят кои дружества подлежат на инспекция. Следва да се представи по-подробно как упражнява дейността си *Камарата на публичните счетоводители* в Германия.

WPK е публична институция и отговаря за всички членове, които са: сертифицирани експерт-счетоводители, сертифицирани счетоводители, счетоводни фирми и одиторски дружества в Германия. **Institut der Wirtschaftsprüfer** „се състои от отделни **Wirtschaftsprüfers** (немски държавни одитори) и **Wirtschaftsprüfungsgesellschaften** (немски публични одиторски дружества)“²¹⁸. Към 31 декември 2009 година броят на пълноправни членове е „12 979, от които: 11 959 са **Wirtschaftsprüfers** (87% от всички **Wirtschaftsprüfers**) и 1,020 са **Wirtschaftsprüfungsgesellschaften**)“²¹⁹. Проверките, които се извършват от **WPK** над одиторите, обхващат следните направления:

- ✓ „придобиване на изпита за одитори;
- ✓ тест за правоспособност за сертифициран експерт-счетоводител или заклет одитор - за одитори, квалифицирани в чужбина;
- ✓ назначаване на дипломирани експерт-счетоводители и дипломирани счетоводители;
- ✓ надзор над одиторски фирми;

---

²¹⁷ Wieder da.

²¹⁸ Institut der Wirtschaftsprüfer in Deutschland, Quelle:

<https://en.wikipedia.org/wiki/Institut_der_Wirtschaftspr%C3%BCfer_in_Deutschland>,

Letzter Login Am: 18.12.2017 um 15:20 Uhr.

²¹⁹ Wieder da.

- ✓ регистрация;
- ✓ надзор на непрекъснатото обучение;
- ✓ дисциплинарно надзор;
- ✓ контрол на качеството;
- ✓ приемане на професионални принципи²²⁰.

Важна особеност в немската практика е, че одиторите не могат да разкриват съдържанието на доклада поради задължението за конфиденциалност. В допълнение „докладът на одитора се публикува заедно със: счетоводния баланс, отчета за приходите и разходите, бележките и доклада за управлението, докато одитният доклад е поверителен и е достъпен само за ръководството, надзорния съвет и акционерите на дружествата“.²²¹

Неизменна част за одиторската професия са и докладите за прозрачност. Съгласно чл. 13 Регламент (ЕС) 537/2014, всички одитори, които извършват одити на предприятия от обществен интерес, са задължени да публикуват ежегодно на своята интернет страница доклад за прозрачност в съответствие на изискванията на надзорния орган в Германия - (APAS) .

За да има прозрачност на бизнеса, в Германия Управителният съвет на *Wirtschaftsprüferkammer* взема решението „да продължи да предоставя информация относно публикуваните доклади за прозрачността на уебсайта на **WPO**“²²².

За да се поддържа степенната на съответствие с процедурите за контрол на качеството, **WPK** контролира качеството на извършените одити, чиято работата „е обект и на технически надзор на Надзорната комисия на задължителните одитори“²²³. Извършват се проверки от независим одитор за контрол на качеството най-малко веднъж на шест години.

И в тази държава, както и в изследваните по-горе, се отдава значение на изпирането на пари. **WPK** изисква съгласно *Закона за изпирането на пари* да предаде

---

²²⁰ Wieder da.

²²¹ Was machen Wirtschaftsprüfer/-innen und vereidigte Buchprüferinnen?, Quelle:

<<https://www.wpk.de/oeffentlichkeit/wirtschaftspruefer/>>, Letzter Login Am: 07.12.2017 um 14:10 Uhr.

²²² Transparenzberichte 2017 (Art. 13 Verordnung (EU) 537/2014), Quelle:

<<https://www.wpk.de/oeffentlichkeit/transparenzberichte/>>, Letzter Login Am: 07.12.2017 um 10:10 Uhr.

²²³ Bericht der Berufsaufsicht 2015 über Wirtschaftsprüfer und vereidigte Buchprüfer, 2016, s.3.

съмнителни сделки незабавно към *Бюрото за финансово разузнаване*.

Освен това пример за добра практика от страна на **WPK** е, че има политика, която насърчава обучението на новите одитори. От 2015 година **WPK** предлага обмен на стаж на уебсайта си. На платформата членовете могат да предлагат стажове, а заинтересованите кандидати могат да подават заявления.

Във връзка с прозрачността и улесняването на обществените интереси е създаден професионален регистър на одиторите, съгласно *Директива 2006/43 /ЕО*.

Професионалният регистър съдържа задължителната по закон информация:

- ✓ „одитори / сертифицирани счетоводители;
- ✓ счетоводни фирми / одиторски дружества;
- ✓ одиторски фирми от ЕС и ЕИП;
- ✓ одитори от трети държави и фирми от трети държави;
- ✓ съвместни одиторски асоциации и одиторски служби на спестовните банки и асоциации“²²⁴.

Професионалният регистър е наличен на електронна платформа и е достъпен за широката аудитория.

При нарушаване на някои от правилата и регламентите Камарата на одиторите следи за изпълнението на задълженията, съгласно § 57, ал. 1 *WPO*. Професионалният надзор налага санкции, които включват: от жалби, „глоби от 50 000 до 500 000 евро, временна забрана на дейностите в определени професионални области до изключване от професията“²²⁵.

Извършването на задължителни проверки на одиторите, които извършват одит на предприятия от обществен интерес, съгласно изискванията на § 319а ал. 1, се насрочва от Федералната служба по икономика и контрол на износа (§ 66а параграф 6 *WPO*). Паралелно „**APAS** упражнява публичен специализиран надзор на професионалния надзор на **WPK**“²²⁶.

Надзорното развитие над одиторската професия в Германия в сравнение с другите изследвани държави към момента е закъсняло по отношение на оторизирането на независим орган с упълномощени правомощия. **APAS е независимото тяло**, което

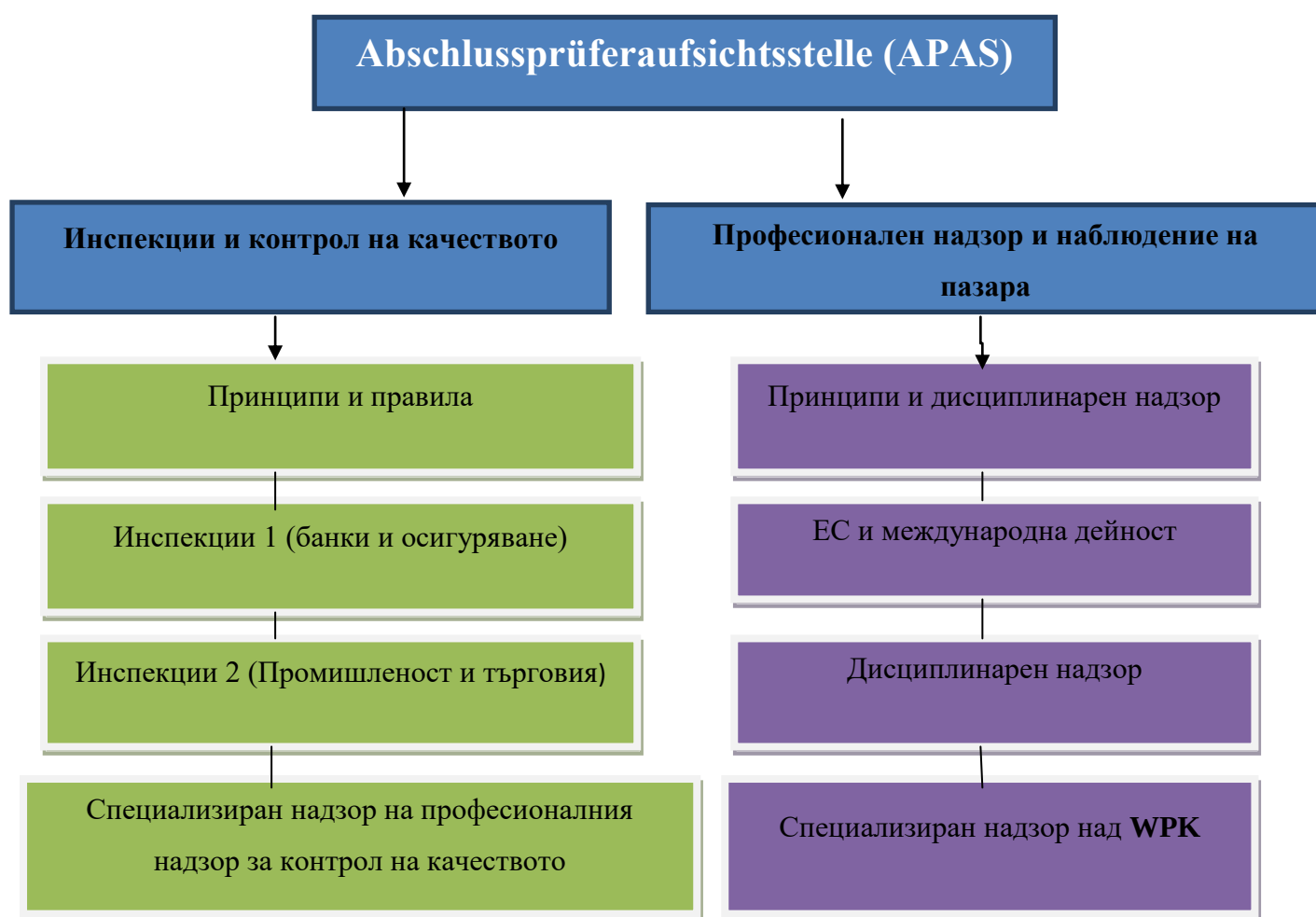
²²⁴ Berufsregister/Abschlussprüferregister, Quelle: <<https://www.wpk.de/register/>>, Letzter Login Am: 07.12.2017 um 11:10 Uhr..

²²⁵ Aufgaben, <<https://www.wpk.de/wpk/aufgaben/>>, Quelle: 07.12.2017/9:10 p.m

²²⁶ Wieder da.

упражнява независим надзор. Тази институция стартира своята дейност през 2016 година със седалище - Берлин, като поддържа филиали в Дюселдорф и в Ешборн. Това е „орган във функционален смисъл, който е организационно интегриран в **BAFA**²²⁷“. За да бъде обобщена дейността на този професионален орган, на следващата схема е представена нейната структура.

Фигура № 13. Структура на Abschlussprüferaufsichtsstelle (APAS)

Източник: Jahresbericht 2016 (APAS), Inspektionen. Berufsaufsicht. Marktbeobachtung,

Aufsicht über die Wirtschaftsprüferkammer. Internationale Zusammenarbeit. s.6.

За да се гарантира прозрачност на бизнеса, се създава структурата - **APAS**, която допълва надзорните функции над **WPO**. Ръководството на тази служба според

²²⁷ Jahresbericht 2016 (APAS), Inspektionen. Berufsaufsicht. Marktbeobachtung, Aufsicht über die Wirtschaftsprüferkammer. Internationale Zusammenarbeit. s.6.

*Geschäftsordnung der Abschlussprüferaufsichtsstelle beim Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle*²²⁸ се състои от ръководителя на Надзорния съвет на одиторите и неговите двама заместници (§ 1, параграф 3, изречение 2 от Директивата APSE).

Управляващият тази институция изпълнява и функциите на ръководител в отдела на *Федералната служба по икономика и контрол*. Съгласно законовите разпоредби Консултативният съвет се състои от най-малко трима и най-много петима членове, които се назначават от Федералното министерство на икономиката и технологиите. Членовете е необходимо да имат познания в областта на одита.

Въз основа на инспекционната си дейност **APAS** е изградена от две подразделения. Първото звено "*Инспекции и контрол на качеството*" - извършва инспекции при практики, които са профилирани – банки, застрахователни и осигурителни дружества. Това разграничение на надзорните функции е профилирано по отношение на качеството на извършваните проверки. Другото подразделение „*Професионален надзор и наблюдение на пазара*” отговаря за дружествата от обществен интерес, съгласно - § 319a Abs 1 S. 1 HGB (§ 319a HGB-Unternehmen). Това звено отговаря и за надзора върху контрола на качеството на **WPK**. По отношение на финансирането на този орган, този процес се осъществява чрез финансиране от федералния бюджет.

Във връзка с проверките на одиторите, те се извършват от инспектиращи екипи на подразделението за Инспекции и контрол на качеството на одиторите. Съгласно *Директива 83/493 / ЕИО*, се извършват инспекции на всеки три години - при практики, които извършват одит на над 25 публични дружества. Според § 319a, параграф 1, изречение 1, HGB проверките се извършват ежегодно, а всички останали практики се проверяват поне на всеки шест години.

Функциите на този орган по време на провеждане на инспекциите се свързват с:

- ✓ „оценка на структурата на вътрешната система за осигуряване качеството на практиката на одитора;
- ✓ подходяща проверка на съответствието за осигуряване на качеството в процедурите и преглед на документите на фирми от обществен интерес за определяне на ефективността на вътрешната система за осигуряване на качеството;

---

²²⁸ Diese Geschäftsordnung ist am 8. Juni 2016 vom Bundesministerium für Wirtschaft und Energie erlassen worden; sie tritt am 17. Juni 2016 in Kraft.

- ✓ оценка на съдържанието на публикувания доклад за прозрачност;
- ✓ инспекциите се основават на рисково-базирания подход²²⁹.

Друга важна особеност е, че програмата за инспекции е ориентирана към оценяване на риска въз основа на одитирания годишен отчет, както и към *консолидираните финансови отчети*.

Консолидацията представлява сложен процес, който „е сборът от приходите, разходите, активите и пасивите на дружеството майка и на всички негови дъщерни дружества в съответствие с отчетния период на предприятието майка и счетоводната политика”²³⁰.

Чуждестранните източници също подкрепят тезата, че “консолидираните финансови отчети могат да бъдат сложни за изготвяне, особено за дружества майки, които включват много дъщерни дружества”²³¹.

Поради сложността на данните в консолидираните отчети е важно да се проследи до каква степен те са достоверни. Затова инспекциите от Комисията към консолидирани отчети е един добър подход за прозрачността на бизнеса.

От съществено значение е надзорната функция, защото действа като стимул за подобряване на качеството. Освен това от *VERHALTENSKODEX FÜR BERUFSANGEHÖRIGE* се обръща внимание на някои значителни повтарящи се пропуски от немските одитори:

- ✓ „ недостатъчно време за завършване на задачите;
- ✓ непълна, ограничена или по друг начин неадекватна информация за правилното изпълнение на задачите;
- ✓ недостатъчен опит, обучение и / или образование;
- ✓ недостатъчни ресурси за правилното изпълнение на задачите”²³².

²²⁹ Jahresbericht 2016 (APAS), Inspektionen. Berufsaufsicht. Marktbeobachtung, Aufsicht über die Wirtschaftsprüferkammer. Internationale Zusammenarbeit. s.11.

²³⁰ The Importance of Consolidated Statements, This article was published on September 24, 2011, <<http://premium.thehindubusinessline.com/portfolio/young-investor/the-importance-of-consolidated-statements/article2482407.ece>>, last available on: 10.12.2017/9:10 p.m.

²³¹ The Importance of Consolidated Financial Statements, Published on 4 January, 2016, <<http://www.qvinci.com/the-importance-of-consolidated-financial-statements/>> last available on: 10.12.2017/3:10 p.m.

²³² Handbuch des Verhaltenskodex für Berufsangehörige, Ausgabe, 2014, s. 154.

Тези пропуски се дължат на одитната среда, която непрекъснато се развива. **Ryan Teeter** изследва как „новите стратегически и нововъзникващи технологии позволяват на одиторите да се възползват от процеса на автоматизация“²³³, което би могло да допусне неточности и пропуски поради автоматизацията на одит методологията. Посветено е издание на промените, които налага европейското законодателство - *Audit Committee Quarterly, EU-ABSCHLUSSPRÜFUNGSREFORM*²³⁴. В него много немски практики, като: **Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Peter Hommelhoff, Prof. Dr. Patrick Velte, Dr. Hans-Peter Aicher** изразяват своите мнения в тази връзка.

Една от позициите с най-съществено и обобщаващо значение гласи, че „изискванията на реформите, свързани с одиторите към ЕС, са разширени и в същото време е определена отговорността на Надзорния съвет и Одитния комитет“²³⁵, както и че промените засягат само предприятията от обществен интерес в Германия.

Съгласно нормативните разпоредби „одитът трябва да се извършва от независим одитор (*Wirtschaftsprüfer*) или от независима одиторска фирма (*Wirtschaftsprüfungsgesellschaft*)“²³⁶, които да бъдат регистрирани в Камарата на публичните счетоводители в Германия (*Wirtschaftsprüferkammer*) и да се спазват съответните правила.

Процедурата „след извършването на одита въз основа на Немските общоприети одиторски стандарти (GAAS)“²³⁷ се представя в одиторския доклад, в който е изразено одиторско мнение. Този доклад е становище, което се прилага към финансовите отчети.

Отговорността на Комисията е да проследи качеството на извършените процедури до достигането на мнението, което е изразено в одиторския доклад. Процедурите, които се изпълняват от надзорни орган, включват:

- ✓ изпращане на писмо;
- ✓ Заповед за инспекция, която изисква да се предостави информация - върху структурата на системата за осигуряване на качеството;

---

²³³ Teeter, R., Dissertation, Essays on the Enhanced Audit, The State University of New Jersey, Newark, New Jersey, 2014, p.1.

²³⁴ Audit Committee Quarterly, EU-ABSCHLUSSPRÜFUNGSREFORM, DAS MAGAZIN FÜR CORPORATE GOVERNANCE, KPMG, I /2016.

²³⁵ Wieder da.

²³⁶ Audit, <<https://globalconnections.hsbc.com/global/en/tools-data/country-guides/de/audit>> last available on: 08.12.2017/9:10 p.m.

²³⁷ Wieder da.

- ✓ мандатност на избора на одитора;
- ✓ дискусии с ръководството и други служители на одиторското дружество;
- ✓ Екипът за инспектиране обсъжда извлечените поуки, практика в контекста на окончателно заседание.
- ✓ След получаване становището на практиката се изготвя от инспектиращата група докладът от проверката и се препраща на управляващата камара.

Броят на дружествата от обществен интерес в Германия се увеличава, затова и потребността от одиторите е еквивалентна. В това съотношение и надзорните функции върху: кредитни институции, застрахователни компании, които са ориентирани към капиталовия пазар, значително се разширяват.

Мандатността за избор на одитор за предприятията от обществен интерес е важна. За да бъде по-добре регулиран пазарът на одиторски услуги, както и да се запази независимостта на самия одитор, се проследява мандатността на избрания одитор.

Общоприетата представа, потвърдена от *KPMG*, е че крайният период на мандата на одиторите „според изискванията на предприятията от обществен интерес е да се променят на всеки десет години”²³⁸.

The International Monetary Fund също отделя значение за създаването на тази институция като практика за подобряването на бизнеса *Financial Sector Assessment Program Update in Germany Iosco Objectives and Principles of Securities Regulation Detailed Assessment of Observance*²³⁹.

Друга мярка за повишаване на сигурността на качеството на одита в Германия е чрез – **APAS**. Упражнява дисциплинарни мерки при нарушаване на правилата от страна на **WPK**. Тази задача е възложена от **APAReG**.

Ecaterina Volosin разглежда надзорната дейност на одиторите в Германия в *“The Oversight of the Audit Profession: Supervising a supervisor”*²⁴⁰. Тя обобщава в своя анализ, че Комисията в Германия служи за етичните въпроси, свързани с общественото

²³⁸EU Legislation in Germany, KPMG, April 2016,

<<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/04/eu-audit-reform-germany.pdf>>,

last available on: 10.12.2017/9:10 p.m.

²³⁹ International Monetary Fund, September 2011, *Financial Sector Assessment Program Update in Germany Iosco Objectives and Principles of Securities Regulation Detailed Assessment of Observance*, Washington, IMF Country Report NO. 11/274, p. 92.

²⁴⁰ Volosin, E., *The Oversight of the Audit Profession, Supervising a Supervisor*, International Accounting & Audit, University of Glamorgan, 15 November 2007.

възприемане на работата на одиторите.

В книгата „*German Corporate Governance in Internal and European Context*” авторите извършват задълбочено изследване, свързано с бизнеса в Германия. Те обелязват, че „отговорността на публичните дружества за действията на членовете на управителните и надзорните съвети включва актовете, свързани с финансовото отчитане”²⁴¹ и че тази регулация служи, за да хармонизира капиталовия пазар.

На база на анализирани държави, в които се упражнява надзор и контрол над одиторската професия, Германия създава със закъснение този независим орган. Това не означава, че регулирането на пазара до 2016 година не е равностойно с това на другите държави. Независимата институция, която контролира одиторите, функционира от една година самостоятелно и е трудно да се отбележи ефективността и ефикасността ѝ към момента. В германската практика могат да се забележат и изисквания, които не са приложими за българските условия, например свързани с конфиденциалността на одиторския доклад.

2.4. Функциониране на публичния надзор над регистрираните одитори във Франция

Един от най-добре регулираните пазари на одиторски услуги е този във Франция. Затова изборът на изследване и на тази държава не прави изключение. Съгласно организацията на одиторите във Франция **Compagnie Nationale des Commissaires aux Comptes (CNCC)**, дипломираните експерт-счетоводители към днешна дата са „19 579 професионалисти, обслужващи фирми и организации в цялата страна”²⁴². От които физически лица са – 13 384, а юридически лица – 6 195 на брой, а „2,4 милиарда евро е общият оборот през 2016 година за професията”²⁴³. Органът, който гарантира за качеството на финансовия одит във Франция е *Висшия съвет на одиторите* – **Haut Conseil du Commissariat aux Comptes (H3C)**.

---

²⁴¹ Plessis, J., Grossfeld, B., Luttermann, C., *German Corporate Governance in Internal and European Context*, Berlin, Springer, 2017, p. 384.

²⁴² Les chiffres clés, source: <<https://www.cncc.fr/chiffres-cles.html>>, dernière connexion: 15.12.2017/ 3:10 p.m.,

(Преводът от френски в цялото изследване е мой.)

²⁴³ au même endroit.

Достигането на тези размери е свързано с факта, че „професионалната организация на одиторите датира с постановлението от 12 август 1969 година, променено на 4 януари 1993 година“²⁴⁴. Вследствие на финансови скандали, правомощията на тази институция се увеличават, което довежда до редица промени в професията.

С изменението на постановлението, отбелязано по-горе „на 27 май 2005 година, кодифицирано в *Търговския закон* през август 2007 година“²⁴⁵, се ратифицира създаването на **Националната компания на одиторите (CNCC)**, която представлява образуване към Министъра на правосъдието. Основната цел е да се осъществява коректното функциониране на професията.

Актуализирането на регулаторния процес на тази професия се основава и на членството на Франция в ЕС, което изисква прилагането на общи правила. Поради тези изисквания през 2003 година се създава и **Loi de sécurité financière de (Законът за финансовата сигурност)**. От този момент влизат в сила нови регламенти.

Нормативната база, която се изисква да спазват одиторите в тази държава, включва:

- ✓ „**Le Code de déontologie** (Етичния кодекс);
- ✓ **Parties législative, réglementaire du code de commerce** (Законодателни и регулаторни части на Търговския закон);
- ✓ **Les normes d'audit françaises** (Френски стандарти за одит);
- ✓ **Les normes comptables françaises** (Френски счетоводни стандарти);
- ✓ **Directive 2013/34/UE (Директива 2013/34 / EC);**
- ✓ **Règlements n2015-06 et 2015-07 du 23 novembre 2015 modifiant le règlement n2014-03 relatif au Plan comptable général et le règlement n99-02 relatif aux comptes consolidés** (Регламенти № 2015-06 и 2015-07 от 23 ноември 2015 г. за изменение на Регламент № 2014-03 относно Общата сметна карта и Регламент № 99-02 относно консолидираните счетоводни отчети)“²⁴⁶.

Националната компания на одиторите притежава и допълнителни звена, които да напътстват своите членове с необходимите методологии и съвети. Тя включва:

---

²⁴⁴ Notre histoire, source: <<https://www.cncc.fr/histoire.html>>, dernière connexion: 15.12.2017/ 1:10.

²⁴⁵ au même endroit.

²⁴⁶ La réglementation, source: <<https://www.cncc.fr/la-reglementation.html>>, dernière connexion: 20.12.2017/2:56.

- ✓ Застрахователна комисия;
- ✓ Банкова комисия;
- ✓ Комуникационна комисия;
- ✓ Национална комисия за контрол на обучението;
- ✓ Комисия за развитие;
- ✓ Професионална комисия по етика;
- ✓ Съвет за счетоводни проучвания;
- ✓ Комисия по правни науки;
- ✓ *Les Comités et Commissions*²⁴⁷ – тази Комисия е изключително важна, защото служи за запознаване професията с учени, студенти и стажанти;
- ✓ Комитет за професионални стандарти;
- ✓ Професионална комисия за кандидатстване за стандарти;
- ✓ Цифрова комисия и иновации - тази комисия е включена през 2017 година и е значима за прилагането на иновационните подходи в професията. Този подход служи да интегрира цифровата технология. Одиторът определя и въздействието от цифровите технологии в организацията на фирмите и бизнес процесите²⁴⁸.

Основните цели на контролиращите органи са да осигурят гаранция за независимост и за финансова сигурност над професията, съгласно *член L. 821-9 на НЗС*.

Извършваните проверки гарантират за:

- ✓ „адекватността на изразеното мнение по отношение на извършената одитна дейност;
- ✓ съответствието на одитните процедури, извършени според нормативните актове, които са в сила към момента на изпълнение на задачите;
- ✓ уместността и ефективността на въведената вътрешна система за контрол на качеството”²⁴⁹.

---

²⁴⁷ Комисия във Франция, за набиране на млади кадри.

²⁴⁸ *Les Comités et Commissions*, source: <<https://www.cncc.fr/commissions.html>>, dernière connexion: 20.12.2017/1:56.

²⁴⁹ *Les contrôles d'activité*, source: <<https://www.cncc.fr/controle-qualite.html>>, dernière connexion: 20.12.2017/5:59.

Проверките са метод, който да осигури на обществеността гаранция за качеството на работата на одиторите. Затова се представя и анализирана работата на *Haut Conseil du Commissariat aux Comptes (H3C)*.

Benoît Pigé също изследва значението на одита и вътрешния контрол. Според труда „*Audit et contrôle interne - 4e édition: De la conformité au jugement*“, „в глобализираната икономика, където социалните отношения се разпръскват и моралните и социалните норми се развиват много силно, нуждата от доверие изглежда повече от всякога необходима“²⁵⁰. Чрез внедряването на ефективните механизми за контрол и правилата за надзор се гарантира качеството на извършените одити.

Друг френски автор - **Etienne Barbie**, също изследва проблема за доверието към одита в своята разработка „*Mieux piloter et mieux utiliser l'audit L'apport de l'audit aux entreprises et aux organisations*“²⁵¹. Изразеното мнение е, че контролът е необходимо да бъде по-добре използван, за да бъде по-висока стойността на одита.

Друго мнение по отношение на качеството на одита е представено в анализа „*Assessing France's Joint Audit Requirement: Are Two Heads Better than One?*“. **Jere R. Francis, Chrystelle Richard** и **Ann Vanstraelen** разглеждат съвместните одити като мярка за сигурност за увеличаване на качеството на одита. Те са на мнение, че има строги правила за защита на независимостта на одиторите във Франция.

Изброените мнения показват, че за да се повиши доверието в обществото, е необходимо да се повиши и качеството на одита. За тази цел е създадена и **НЗС** и ще се представи нейната дейност.

За да се управлява правилно одиторската професия във Франция, е важно да се проследи как се осъществява надзорната функция. За тази задача „експертният орган, който отговаря за контрола на професията – **НЗС**, допринася за по-голяма прозрачност на функциите на задължителните одитори и укрепване на контрола“²⁵². Комисията е „сздадена с Главния прокурор и упражнява надзор с помощта на **Compagnie Nationale des Commissaires aux Comptes (CNCC)**“²⁵³ и е независим публичен орган с юридическа

---

²⁵⁰ Pigé, B, *Audit et contrôle interne*, Editions EMS, 2017, ISBN13978-2-84769-993-7.

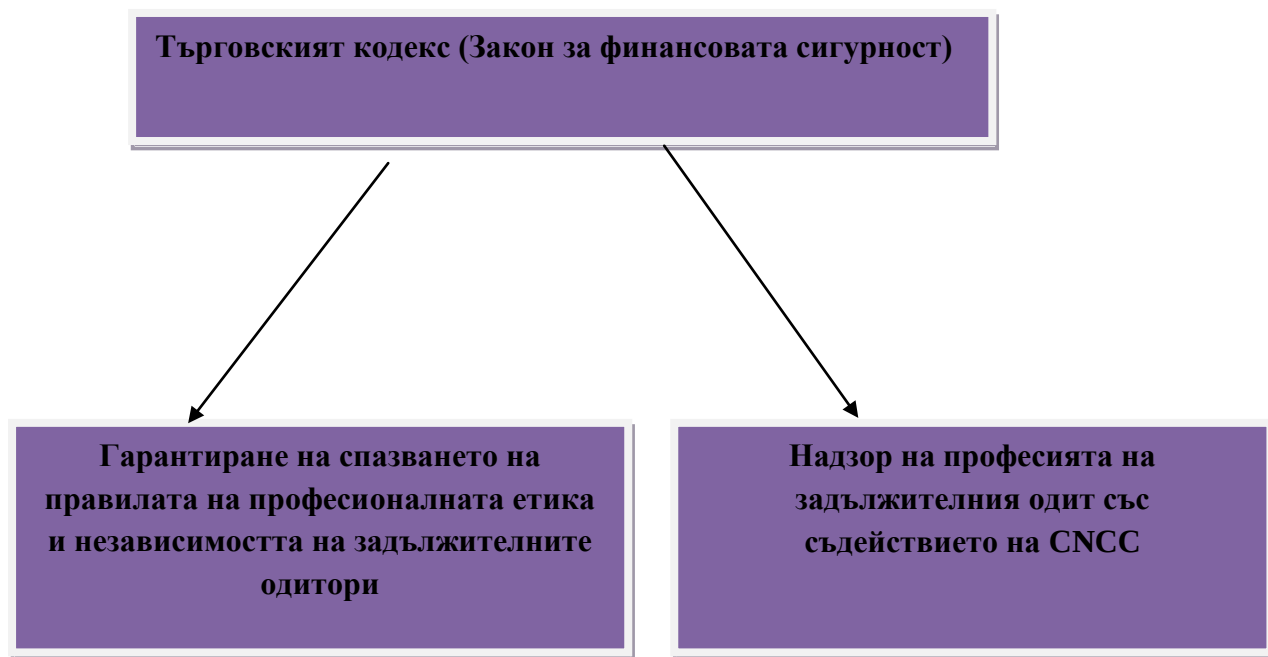
²⁵¹ Barbie, E., *Mieux piloter et mieux utiliser l'audit L'apport de l'audit aux entreprises et aux organisations*, Maxima, 1998, ISBN13978-2-84001-191-0.

²⁵² Haut Conseil du Commissariat aux Comptes, source: <<http://thejournalofregulation.com/fr/article/haut-conseil-du-commissariat-aux-comptes-h3c-frenc/>>, dernière connexion: 16.12.2017/3.20 p.m.

²⁵³ au même endroit.

правосубектност. Неговите мисии са определени в **член L. 821-1** от *френския Търговски кодекс*²⁵⁴. В тази връзка ролята на **НЗС** се свежда до:

Фигура № 14. Ролята на НЗС

Източник: *Haut Conseil du Commissariat aux Comptes (НЗС)*²⁵⁵

Комисията следи за изпълнението на:

- ✓ “регистрацията на одиторите;
- ✓ стандартите, свързани с етичния кодекс, вътрешния контрол на качеството и професионалната практика;
- ✓ определя общите насоки и различните области, върху които задължението за покриване на критериите за минимално обучение;
- ✓ определя рамката и насоките на проверките, контролира тяхното изпълнение и прави препоръки като част от мониторинга;
- ✓ провежда разследвания;
- ✓ произнася санкции;
- ✓ определя като апелативен орган решенията, взети от регионалните комисии в областта на съдебните спорове;

²⁵⁴ Article L821-1, Modifié par LOI n°2017-55 du 20 janvier 2017 - art. 45.

²⁵⁵ Haut Conseil du Commissariat aux Comptes (H3C), An Overview of the French Public Oversight System, 2010, presentation, p. 5.

- ✓ сътрудничество с колегиални органи;
- ✓ следи развитието на пазара за извършване на задължителни одити на предприятия от обществен интерес”²⁵⁶.

В допълнение, Комисията може да делегира следните задачи: регистрация на задължителните одитори и водене на списъка, както и контрол върху фирмите, които не притежават мандат от обществен интерес.

Висшият съвет на **НЗС** се състои от 14 членове:

- „четирима съдии, включително: член на Касационния съд, председател на Висшия съвет, магистрат от съдебната власт, магистрат на Сметната палата;
- Председателя на **Financiers de autorité des marchés (AMF)** или негов представител;
- Председателя на Френския орган за надзор и разузнаване **l'Autorité de contrôle prudentiel et de résolution (ACPR)** или негов представител;
- генералния директор на Министерството на финансите или негов представител;
- университетски преподавател, специализиран в правни, икономически или финансови въпроси;
- четирима души, квалифицирани по икономически и финансови въпроси;
- двама одитори, които са преустановили дейността си”²⁵⁷ и не извършват одит.

Мандатът на членовете на Комисията се подновява на три години от датата на назначаването им. При наличието на някакъв здравословен проблем и неработоспособност на член или загуба на статут се назначава друг член на Комисията, който да поеме неговите функции.

Одиторите имат задължението да разкрият пред прокуратурата финансови престъпления, които са установили по време на провеждане на инспекция. Поради тази причина **AMF** редовно обменя информация с **НЗС**. Също така, „**AMF** подпомага борда за надзор на **НЗС** при извършването на периодични проверки на задължителни

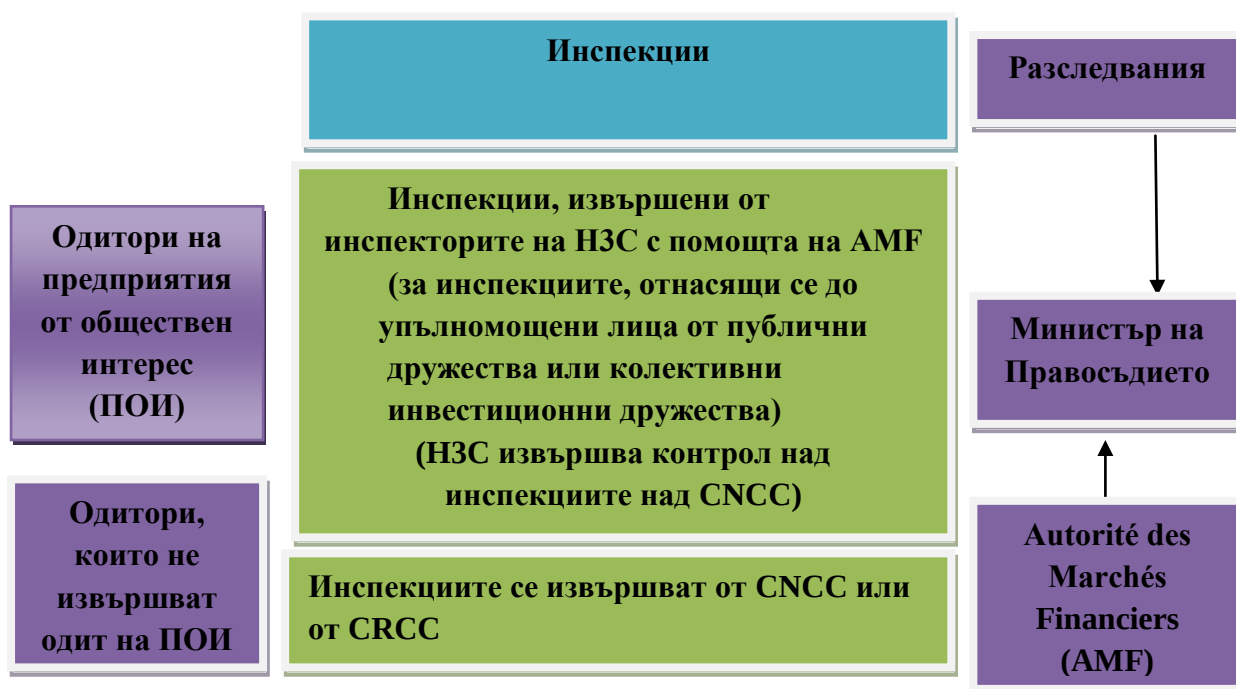
²⁵⁶ Le Haut conseil, source: <<http://www.h3c.org/presentation.htm>>, dernière connexion: 16.12.2017/5:21.

²⁵⁷ au même endroit.

одитори”²⁵⁸.

Целта на този орган е да повиши качеството на извършваните услуги. Тази цел се осъществява основно чрез инспекционната дейност. На схемата по-долу е представен моделът, чрез който се осъществява това действие.

Фигура № 15. Модел на функциониране на надзорните органи над одиторите във Франция

Източник: *Haut Conseil du Commissariat aux Comptes (H3C)*²⁵⁹

Съгласно нормативната уредба инспекциите се извършват веднъж на шест години на одитори, които не извършват одит на предприятия от обществен интерес, а на тези, които упражняват, веднъж на всеки три години. Част от предприятията, които задължително се проверяват от инспекторите, са:

- „дружества, регистрирани на фондова борса, или облагаеми предприятия;

²⁵⁸ Les commissaires aux comptes, Publié le 3 mai 2013, source: <<http://www.amf-france.org/Acteurs-et-produits/Societes-cotees-et-operations-financieres/Information-financiere-et-comptable/Commissaires-aux-comptes?langSwitch=true>>, dernière connexion: 20.12.2017/1:56.

²⁵⁹ Haut Conseil du Commissariat aux Comptes (H3C), An Overview of the French Public Oversight System, 2010, p. 11.

- социални организации за сигурност, посочени в член *L.114-8 om code de la sécurité sociale*;
- кредитни институции;
- застрахователни компании;
- институциите за пенсионни фондове, регулирани от дял III от *IX om code de la sécurité sociale*;
- частно здравно осигуряване или взаимоспомагателни съюзи, регулирани от *II om code de la mutualité*, т.е. взаимозастрахователна система (R. 821-26)²⁶⁰.

В *Décision no 2017-20 du 6 juillet 2017 du Haut Conseil du commissariat aux comptes modifiant son règlement intérieur*²⁶¹ се определят редица от правилата на Комисията, като на най-забележителните е обърнато внимание и се представят в настоящата разработка. Към момента на изследването подобни регламентирани практики в другите колегиални надзорни органи на анализирани държави не бяха налице:

- Съгласно *Член 12* се определят срещите и събранията на Комисията, като се насрочват 2 пъти в един календарен месец. Този процес е важен по отношение на вземането на решения. Освен това в *Член 17* е разпределен Дневният ред за провеждането на едно заседание, като в обобщение е регламентирано, че Дневният ред и файловете се предават на членовете по електронен път в рамките на две седмици. Чрез това изискване се наблюдава и пестене на хартия, което допринася за воденето на една по-екологична политика. Това също означава, че членовете са предварително подготвени и действат по същество за решаването на различни казуси.;
- Друго специфично изискване на френското законодателство е свързано с пътуванията в командировки. Тази държава се отличава с ясно разписани правила :

Подраздел 4.1:

- ✓ член 36 – осигурява въздушни пътувания;
- ✓ член 37 – разглежда пътуванията с влак;
- ✓ член 38 – пътувания с автомобил;

²⁶⁰ Ordonnance n°2016-1360 du 13 octobre 2016 - art. 51, Article L114-6, r Loi n°2005-881 du 2 août 2005 - art. 1 JORF 3 août 2005.

²⁶¹ Решение на Комисията от 5 août 2017.

- ✓ член 39 – при използването на лично превозно средство, което обикновено е забранено с няколко изключения;
- ✓ член 40 – представя използването на таксите и използването на градски транспорт; член 41 регламентира настаняването в хотели ;
- ✓ член 42 разглежда разходите за консумация на храна;
- ✓ член 43 други разходи.

Подраздел 4.2:

член 45 – обезщетения и допълнителни разходи.

Друга съществена особеност на френското законодателство, свързано с одиторската професия е, че се извършват изследвания на часовите ставки за одиторски услуги. Това е важна отличителна черта, която представя и значимостта на този вид дейност. Трендът във Франция е в посока на увеличение. Тази информация се представя през 2015 година в статията „*Audit et expertise comptable : les grilles de salaires 2015*”²⁶² (от френски език: „Работни заплати на одиторите за 2015 година).

Тази статия се базира на данните от **доклада**²⁶³ на *Gestion De L’Humain Dans Un Contexte De Transformation*²⁶⁴, в който са представени обобщения от изследване свързано със заплатите получавани от одиторите. В част от изследването са посочени възнагражденията, които получават различните по длъжност одитори: *младши одитор*, който притежава 2 години опит в одита; *старши одитор* – ръководител на екип с опит от 2 до 4 години; *надзорник* на екипа, притежаващ над 4 години опит; *мениджър* с над 8 години опит в одита и *сертифициран одитор/ сътрудник*. Тази статистика дава една добра представа за регулирането и възнаграждението на одиторите във Франция. В допълнение на проучването са представени и ориентировачните суми за одит на консолидирани отчети в Париж.

Чрез всички тези изисквания се осъществява допълнителна прозрачност на работата на служителите на този орган. Тя допринася за повишаването на

²⁶²Elodie Buzaud, <<https://www.cadremploi.fr/editorial/conseils/salaire/detail/article/audit-expertise-comptable-les-grilles-de-salaires-2015.html>>, dernière connexion: 20.04.2018/5:56.

²⁶³Gestion De L’Humain Dans Un Contexte De Transformation, source: <http://www.enoes.com/sites/default/files/sites/default/files/enoes_documents/analyse_rh_et_remuneration_2014_2015_audit_et_expertise_comptable.pdf#page=31> p.29, dernière connexion: 20.04.2018/4:56.

²⁶⁴ Организация, която извършва анализ на работните заплати на счетоводителите и одиторите.

общественото доверие към работата на Комисията. Тези добри практики, както и разгледаните в предходните точки, могат да послужат и за актуализацията на практиката и в по-малки държави, включително в България. Необходимо е обаче да се имат предвид националните особености. Няма подходящ за изследване аналогичен пример за държава с икономическите показатели на България. Затова в следващата глава ще се представят предложения за подобряването на дейността на КПНРО на база на направените анализи и изследвания във втора глава.

ГЛАВА ТРЕТА. ПРИЛАГАНИ И ПРИЛОЖИМИ МЕТОДИ И ПОДХОДИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПУБЛИЧЕН НАДЗОР НАД РЕГИСТРИРАНИТЕ ОДИТОРИ

3.1. Методи на контрол и надзор над регистрираните одитори в България

Ролята на независимия финансов одит е да сведе до разумни граници информационния риск за заинтересованите потребители, които вземат решения въз основа на информацията от финансовите отчети. Лицата, отговорни за тази дейност, са одиторите. Те изразяват независимо мнение в своите доклади на база на финансовите отчети в съответствие с регулаторните изисквания на всяка една държава. Законът, който регулира професията в България, е *Законът за независимия финансов одит*²⁶⁵. За целите на изследването се представят различни мнения по отношение на значимостта на тази професия в България.

Мнението, което е представено в един от докладите на **Банков надзор** по отношение на независимия финансов одит, е, че „одиторът извършва одит всъответствие със стандартите на общоприетите одиторски практики, които са въведени със *Закона за независимия финансов одит*“²⁶⁶ в България. Сходно е становището и на чуждестранните колегиални институции *United States General Accounting Office (Before the Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs, U.S. Senate)*, които определят, че „одитът е критичен елемент на структурата на финансовото отчитане, тъй като подлага информацията във финансовите отчети на независим и обективен контрол, увеличавайки надеждността за ефективно разпределение на ресурсите на капиталовия пазар, където инвеститорите разчитат на своевременна и надеждна информация“²⁶⁷.

---

²⁶⁵ Обн. в „Държавен вестник“ Законът за независимия финансов одит, приет от XLIII Народно събрание на 15 ноември 2016 г., Издаден в София на 22 ноември 2016 г.

²⁶⁶ IMF Country Reports 15/295, Bulgaria: Financial Sector Assessment Program: Detailed Assessment of Observance on the Basel Core Principles for Effective Banking Supervision, International Monetary Fund, October 2015, p. 14.

²⁶⁷ 115th Congress, Minority Press Releases, May 18, 2017,

<https://www.banking.senate.gov/newsroom/minority-pressreleases/table?PageNum_rs=3&c=115&year=2017>, last available on: 20.03.2018/03:20 a.m.

Безспорен е фактът, че одиторите разглеждат огромен набор от документи и съдържанието в тях е изключително важно за прозрачността на бизнеса. В сключената *Конвенция за борба срещу корупцията* „водещите изследователи отбелязват важна информация, касаеща подкупването на длъжностни лица“²⁶⁸. Тя преминава през счетоводители, както може да попадне и под погледа на одиторите. Тяхното мнение е, че ролята на счетоводителите е значима за пресичането на подобни престъпления.

Най – добрите практики сочат, според **Frederick D. Lipman** и **L. Keith Lipman** в „*Corporate Governance Best Practices, Strategies for Public, Private and not-for-profit Organizations*“, че „наетият одитор или служителите на независимия одитор често са ценни допълнения, за да се подобри управлението“²⁶⁹ на конкретната компания.

Zabihollah Rezaee и **Richard Riley** обръщат внимание на значимостта на независимия финансов одит за разкриването на измами и грешки във финансовите отчети в своята разработка „*Financial Statement Fraud Prevention and Detection*“²⁷⁰. Тяхата теза е, че „ролята на независимите одитори при откриването на измами във финансовите отчети ги характеризират като висококачествени финансови одити“²⁷¹, които служат за подобряване на вътрешните контроли.

Поради причините, изброени по-горе, обществото се нуждае от орган, който да осъществява инспекции чрез контрол и надзор върху достоверността в съдържанието и структурата на одиторските доклади. Този орган в България е **КПНРО**.

В колективния труд, в който участват едни от най-изявените личности в тази професия в България – **проф.д-р на ик.н. Димитър Спасов, проф. д-р ик.н. Михаил Динев, проф. д-р Стоян Дурин, проф. д-р Стоян Стоянов** и други, посветен на юбилейното издание на ИДЕС по случай „80 години от възникването и 20 години от възстановяването на независимия финансов одит в България“, е представено възникването на независимия финансов одит в България и неговото развитие през годините. Това изследване запознава със законовите промени, които усъвършенстват професията от нейното създаване до 2011 година.

---

²⁶⁸ Implementing the Organization for Economic Co-Operation and Development Anti-Bribery Convention Bulgaria, 2004, p.26.

²⁶⁹ Lipman, F., Lipman, L., Corporate Governance Best Practices, Strategies for Public, Private and not-for-profit Organizations, John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2006, p.160.

²⁷⁰ Riley, R., Rezaee, Z., Financial Statement Fraud Prevention and Detection, John Wiley & Sons, Inc., 2010, New Jersey.

²⁷¹ Ibid, p. 229.

Един от най-съществените моменти в развитието на одита в България, а и на транснационално ниво, е въвеждането на **надзор над регистрираните одитори**.

Важно е да се отбележи кои одитори и защо подлежат на инспекции от Комисията. Това са регистрираните одитори, членове към **ИДЕС**, които извършват независим финансов одит, индивидуално или чрез одиторско дружество, на предприятия от обществен интерес. Според българското законодателство към момента „Съгласно чл. 37, ал. 1 от Закона за счетоводството, на задължителен независим финансов одит от регистрирани одитори подлежат годишните и консолидираните финансови отчети на предприятия, които за текущия отчетен период надвишават стойностите на най-малко два от следните показатели:

- Балансова стойност на активите към 31 декември – 2 000 000 лв.;
- Нетните приходи от продажби за отчетния период – 4 000 000 лв.;
- Средна численост на персонала за отчетния период – 50 души.“²⁷²

Освен тези дружества на задължителен финансов одит попадат и предприятия, които са от обществен интерес и са листнати на борсата – **Българска Фондова Борса (БФБ)**²⁷³, както и други, посочени в Закона.

Тези критерии довеждат и до друга важна трансформация за одиторската професия. До 2008 година контролните функции над одиторската професия се извършват от контролори от *ИДЕС* чрез колеги, които също са регистрирани одитори. След като започва функционирането на *КПНРО* надзорната дейност в одиторската дейност е изцяло променена.

КПНРО възниква съгласно промените в *Закона за независимия финансов одит*, приети от Народното събрание през 2008 година, със седалище и адрес на управление град София. Тя е юридическо лице на бюджетна издръжка, като отчита своята дейност пред Парламента. Тази организация е колегиален орган и се състои от: председател и четирима членове, които се избират от народните представители, със срок на управление от 4 - годишен мандат. На органиграмата по-долу е представена структурата и съставът на Комисията.

---

²⁷² Филипов, В., Закон за счетоводството 1, ИК „Труд и право“, София, 2015, с. 105.

²⁷³ Публично дружество, лицензирано от Комисията за финансов надзор като регулиран пазар на финансови инструменти и към настоящия момент е единствената действаща фондова борса в страната

Фигура № 16. Органиграма

Източник: www.cposa.bg ²⁷⁴

От структурата би могло да се отрази липсата на постоянно назначен независим одитор, който не е регистриран одитор в ИДЕС, към състава на Комисията. Това лице би могло да бъде пенсионирано, както практикуват надзорните органи в други държави. Приоритетно е лицето да не упражнява дейността си, като регистриран одитор, за да не се породят конфликтни ситуации, както и правни нарушения (длъжностните лица са на служебни правоотношения).

Инспекторите, които извършат основната дейност на тази институция ще могат да отправят своите въпроси и/или възникнали казуси по време на инспекциите. Хипотетично при назначаването на лице в тази длъжност, всички служители (главен секретар, директор на ДНД и ОА, държавен експерт „методология“) на Комисията ще имат възможността да отправят също своите запитвания. Към момента практиката на Комисията е да се назначават външни експерти от ИДЕС за конкретни инспекции включващи специфични дружества, като: застрахователни, банкови, пенсионни.

²⁷⁴Органиграма, Събота, 03 Ноември 2012 06:09, <<http://cposa.bg/index.php/about-kom/org>>, 31.07.2017/17:15.

Тази практика може да се подобри за да се избегнат конфликтни ситуация с назначаването на независимо лице, което е практикувало, като одитор или не извършва одиторски услуги, по пример на колегиалните органи в другите държави отразени в глава втора.

В съответствие с предписанията „на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 17 май 2006 година относно задължителния одит на годишните счетоводни отчети и консолидираните счетоводни отчети, *Законът за независимия финансов одит* регламентира създаването и функционирането на **система за публичен надзор над регистрираните одитори в Република България**“²⁷⁵. КПНРО е органът, който осъществява надзор над дейността на одиторите.

Комисията упражнява надзорна дейност над:

- „придобиването на правоспособност и регистрирането на одиторите, включително на одитори и одиторски предприятия от други държави-членки на ЕС, както и от трети държави при определени условия, и отнемането на правоспособността за практикуването на одиторска дейност;

- приемането и спазването на стандарти за професионална етика, вътрешен контрол на качеството в одиторските предприятия при извършването на одита;

- продължаващото обучение на одиторите, системата за гарантиране на качеството на одитите, за разследване и налагане на наказания в определени от закона случаи“²⁷⁶.

Освен че *Комисията* изпълнява надзорни функции, **проф. д-р Огнян Симеонов** представя ключовите принципи, които спазва този орган, както и дейностите, които извършва. В тази връзка е важно да се отбележи, че КПНРО изпълнява не само надзорни функции, но и повече контролни. Водените към момента инспекции представляват последващ контрол, защото се извършват на интервал от 1 предходна година или 3. Поради тези причини е необходимо представеното изследване в **точка 3.2. от дисертацията „Възможности за усъвършенстване на организацията и**

---

²⁷⁵ Създаване и статут, Четвъртък, 01 Ноември 2012 07:49, <<http://cposa.bg/index.php/about-kom/statut>>, последно влизане на: 31.07.2017/11:29.

²⁷⁶ пак там.

методологията на публичния надзор” , чрез чуждестранни методи и подходи на колегиални органи.

Фигура № 17. Ключови принципи на КПНРО

Източници: Симеонов, О., Ламбовска, М., Системи за управленски контрол, издателски комплекс – УНСС, София, 2016, с. 94.

С актуализирането на **ЗНФО** се вмениях и нови правомощия на *Комисията*. Вече осъществява надзорна дейност и върху одитните комитети, каквато до този момент не бе упражнявана съгласно **чл. 61 (1) от ЗНФО**²⁷⁷.

Прилагането на контрол на качеството над дейността на регистрираните одитори и одитните комитети е от фундаментално значение. Те „играят важна роля в надзора върху качеството на одита и в подобряването на качеството на одита в световен мащаб”²⁷⁸. Целта на надзорната дейност е практиката на одиторите да бъде подобрена и

²⁷⁷ Закон за независимия финансов одит, обн. в „Държавен вестник“ , приет от XLIII Народно събрание на 15 ноември 2016 г.

²⁷⁸ PlenaryMeetings,

<[https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20\(London\)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf](https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20(London)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf)> ,

last available on: 09.09.2017/6:20 p.m.

ако има някакви пропуски, те да бъдат отстранени и коригирани.

В тази връзка могат да се посочат някои методи и подходи за публичен надзор, които да се усъвършенстват. Освен това е необходимо да се вземе предвид ограничението в обхвата до методологията за публичен надзор, с която разполагат само: служителите на ИДЕС и КПНРО, както и регистрираните одитори и еквивалентните позиции на лица в други държави.

Методологията за публичен надзор, както и организационния процес на самата институция и нейните колегиални чуждестранни органи се базират на изискуемите доказателства (документация) на най-големите в света одиторски компании. Тези компании разполагат със специализирани софтуери съдържащи изчерпателна и подробна документация, които започват да се изискват и от този вид институции.

Надзорните модели за всяка една държава са изработени и внедрени в съответствие с нейните специфични регулации и особености спрямо одит средата. Както е известно оперативната надеждност на КПНРО може да зависи от непрестанното усъвършенстване на дейността ѝ.

Основоположникът посветил редица трудове на регулираният контрол в България, **проф. д-р ик. н. Михаил Динев** и изследването – *„Контрол и регулиране в социалното управление“*²⁷⁹, в което обобщава по отношение на методологията, че „методът е едно конкретно въздействие като резултат от опита на човека в определена област, една съвкупност от умения, които” могат да бъдат съпоставими и по този начин биха могли да се усъвършенстват. Освен за контролните модели, като – сведения, обяснения, справка, анкета, обследване, проверка на документи, фактическа проверка, контрол върху личностното поведение и подходи, като – ситуационен, поведенчески, системен, функционален, репрезентативен, операционен, мултипликационен аналогично същите се имплементират и в надзорната функция.

*Съвременните проблеми на финансовия одит*²⁸⁰ в България, които **доц. д-р Али Вейсел** обобщава изискват съществени промени и в методите и подходите на функцията за публичен надзор. Следашите предложения са специално насочени към: минимизирането на рисковете, подобряването на качеството на финансовия одит и защитаването на интересите на обществото.

Например липсата на единна методология на одиторската практика утежнява

---

²⁷⁹ Динев, М., Контрол и регулиране в социалното управление, София, УНСС, 2015.

²⁸⁰ Вейсел, А., Съвременни проблеми на финансовия одит, София, ИК-АТЛ 50, 2014.

инспекционната дейност. Затова е необходимо инспекторите в България да бъдат гъвкави и адаптивни спрямо представените одиторски досиета поради различието на методологията спрямо големината на одиторските дружества.

На база на тези основания е наложителна промяната в организацията на работния процес. За спестяване на време, но не и на качеството на инспекциите, би могло да се съкрати инспекционния период. Част от процедурите, които извършват инспекторите могат да се извършват в самата Комисия по електронен път, а не изцяло на място в одиторския офис. Този процес може да се осъществи чрез изпращането на сканирани копия на изискуемите документи от одиторите. А локално да се извършва проверка само на специфични документи, които изискват фактическа проверка, включително и дискутиране на възникнали въпроси по време на инспекцията. В тази линия може да се отбележи, че през месец март е тежко провеждането на една инспекция, поради издаването на одиторските доклади. Към този период инспекциите могат да бъдат отложени по-напред във времето. Като причина за това твърдение е повишаването на качеството на извършвания одит, който да не бъде пренебрегнат за сметка на очакващата се проверка.

КПНРО извършва инспекционни действия на над 712 регистрирани дипломирани експерт-счетоводители, както и на 93 одиторски предприятия към 15.04.2018 година. Нормативната рамка, чрез която Комисията упражнява надзор, включва основно: ***Закона за независим финансов одит и Правилник за дейността на КПНРО***. Комисията проверява за спазването на:

- ✓ Международните одиторски стандарти;
- ✓ Национални счетоводни стандарти;
- ✓ Международни стандарти за финансово отчитане;
- ✓ Етичния кодекс на професионалните счетоводители.

Тази нормативна уредба помага за повишаване и гарантиране на качеството на дейността на одиторите в процеса на работата на една организация. Предприятията, които подлежат на независим финансов одит, са фактор в икономиката за една страна, за да бъдат защитени и интересите на държавата, е наложително да има на разположение орган като Комисията.

Част от основните задачи на *КПНРО* са следните:

- 1. Осъществява надзор върху дейността на ИДЕС;**

Тази задача е от основно значение за регистрираните одитори. Защото *ИДЕС* е източникът, който организира тяхната професионална дейност. Институтът се регулира чрез *ЗНФО*. В обобщение *ИДЕС* извършва следните дейности, над които *Комисията* упражнява надзор:

- „организиране и провеждане на изпитите на кандидатите за получаване на диплома на дипломиран експерт-счетоводител;
- регистриране на одиторите, които получават правоспособност съгласно *Закона за независимия финансов одит*;
- организиране и провеждане на различни форми за повишаване на професионалната квалификация;
- организиране на обучение на кандидатите за дипломирани експерт-счетоводители чрез взаимодействие с икономическите университети;
- издаване на свое списание, учебни помагала и научни трудове, свързани с популяризирането на одиторската професия;
- утвърждаване на вътрешна система за контрол на дейността на членовете на *Института*;
- разработване на професионална одиторска методология и техники за допълнително подпомагане и регулиране на дейността на членовете на *Института*;
- контролиране на качеството на одиторската дейност и професионалното поведение на членовете на *Института*;
- организиране, подпомагане и извършване на изследователска дейност в областта на независимия финансов одит, счетоводството, финансовия анализ и други съпътстващи области“²⁸¹.

2. Друго право на Комисията е да утвърждава правилата и процедурите за извършване на инспекции върху качеството на дейността на регистрираните одитори.

---

²⁸¹ Представяне на професията – Дейност, <<http://ides.bg/>>, последно влизане на 01.08.2017/11:05.

Това е най-значимата функция, свързана с гарантиране контрола на качеството над регистрираните одитори. Също така се организират екипите от инспектори и/или наети външни експерти от *ИДЕС*, които участват в проверките .

Одиторите, които одитират предприятия от обществен интерес, подлежат на задължителна проверка от Комисията на всеки три години. В зависимост от поставената оценка, от професионалния орган се определя кога ще бъде следващата проверка.

При сформирана крайна обща оценка на практиката „А“ или „Б“ проверката се извършва след 3 години. При оценка „Б“ или „Г“ по предложение от проверяващия екип и ръководството на Комисията инспекторите могат да влязат на проверка за предписаните препоръки. Всеки одитор с получена обща оценка на практиката „Г“ подлежи задължително следващата година на инспекция от екип на Комисията.

3. Приема жалби срещу изпитите на кандидатите за дипломирани експерт-счетоводители пред ИДЕС, както и контролира правилата за провеждане на непрекъснато обучение и поддържане на професионалната квалификация на одиторите. Както казва **Михаил Барцевски:** „Пазарите са нестабилни. Инвестирайте в себе си.“, затова всеки потенциален одитор е необходимо да надгражда и да инвестира в професионалните си умения.

4. Приема докладите за резултатите от извършените инспекции от дейността на регистрираните одитори на предприятия с дейност от обществен интерес от проверяващите екипи и оценява тези резултати по приети от нея критерии и правила. При наличието на някакви неясноти и съмнения се връща проверяващ екип за допълнителна или повторна проверка/разследване.

5. Друга функция, която се изпълнява от Комисията, е да анализира адекватността на времевите и човешки ресурси на проверявания одитор, както и дали адекватно е определена часовата ставка за получените приходи. Тази функция на надзорния орган е от изключително значение, за да се подобри регулацията на цените на одиторските услуги. Обикновено цените на одит услугите на международните одиторски компании от **Голямата 4-ка**, се различават в сравнение на тези с по-малко ангажменти и в по-малките градове, като това не влияе на качеството на одита.

6. Освен извършването на проверки на място от инспекторите, се провеждат и разследвания при получени сигнали и предложения от заинтересовани лица за

предполагаеми нарушения, както и в други случаи по своя преценка. Комисията защитава интересите на обществото, но обществото също може да предприеме активни действия, ако знае за нарушения от страна на одитор.

От една страна, бихме могли да приемем, „че това, което се случва в съвременния свят, може да бъде описано с думите *морална нищета*, а контролът се е превърнал в услужливо поръчкова, манипулативна функция на социалното управление“²⁸². Затова е крайно наложително да бъдат подавани сигнали за съответните нарушения. От друга страна, „финансовата криза разкри сериозни слабости по отношение на сътрудничеството, координацията, последователното прилагане на законодателството на Европейския съюз и доверието между компетентните национални орган“²⁸³.

С оглед на тези факти „въпреки множеството контролни институции (според главния прокурор на Република България са 36, а според други – много повече) има нарушения на обществените норми и правила за поведение“²⁸⁴. Личностите, които в значителна степен могат да открият и в тази връзка да предотвратят или оповестят измамите и нередностите както в практиката, така и в политиката на едно дружество или институция, са дипломираните експерт-счетоводители, както и вътрешните одитори.

Подадените сигнали към Комисията не са анонимни. Председателят на Комисията, както и членовете определят дали сигналът е допустим или не е в съответствие с критериите за допустимост. Въз основа на резултатите от извършените разследвания при необходимост се предписват препоръки, които регистрираните одитори да изпълнят в определения срок, ако е наложително се налагат и административни санкции в съответствие със законодателството.

7. Проверява за спазването на изискванията по ЗНФО – преминаване на необходимите обучения за поддържане на професионална компетентност с изискуемия минимум от 40 часа, съгласно чл. 30, ал. 1 и 2 от ЗНФО; дали е публикуван докладът за

---

²⁸² Пейчева, М., Вейсел, А., Динева, В., Корпоративна социална отговорност – теория, отчетност и одит, София, ИК АТЛ-50, 2016, с. 14.

²⁸³ Директива 2010/78/ЕС на Европейския парламент и на съвета от 24 ноември 2010 година, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2010.331.01.0120.01.ENG>, последно влизане на: 25.10.2017/13:29.

²⁸⁴ Динев, М., Теория и практика на финансовите престъпления, Контрол върху условията, които пораждат отклонения от възприетите норми и правила за поведение, УНСС –гр. София, 2008, с. 64.

прозрачност и наличен ли е свободен достъп до него; сключена ли е застраховка за професионална отговорност.

Освен по разработения въпросник по **ЗНФО** могат да се провеждат и интервюта с персонала на одиторското дружество с цел да се разбере до каква степен са запознати с правилата, разписани в СКК.

8. Налага наказания в определените от закона случаи. За всеки един одитор, който не спазва законовите изисквания, се прилагат и принудителни административни мерки. Налагането на санкции не е основната цел. **Основната цел на Комисията е** чрез надзорната дейност да послужи като „превенция на престъпността и включва всички качествени и количествени мерки, които целят да намалят или да допринесат за намаляване на престъпността и на чувството на несигурност у гражданите”²⁸⁵, както и да усъвършенства самата професия.

Превенцията е важна за опазването на обществените интереси и „в ЕС и САЩ има различни модели за превенция на престъпността”²⁸⁶. С оглед на направения анализ, според публикацията „Полицията в близост до обществото” (методологически и организационни проблеми) на **Николай Николов** към *Академията на Министерството на вътрешните работи*, партньорството е „начин за постигане на по-висока ефективност в преследването на една обща цел чрез поемане на съвместна отговорност и обединяване на ресурсите на различните субекти участници, били те държавни или частни, колективни или индивидуални”²⁸⁷.

Тези твърдения важат и за партньорските отношения между надзорните органи. Когато има разследване към някоя от международните одиторски компании от **Голямата 10-ка**, е основна обмяната на информацията между компетентните органи.

9. Критериите за избор на партньор при подобно разследване са много важни, някои от най-значимите критерии според **Николай Николов** са:

- „компетентност и ресурси в по-широк смисъл, включително и възможностите им за лидерство;
- достъп до информация;

---

²⁸⁵ Николов, Н., Полицията в близост до обществото” (Методологически и организационни проблеми), Академия на МВР, София, 2010, с. 24.

²⁸⁶ пак там, с.69.

²⁸⁷ пак там, с. 35.

- териториален обхват (т.е дали покриваната територия е от подходящ тип и размер);
- допустимост и законово основание да изпълняват поетите функции;
- готовност за сътрудничество, основано на точно разпределени между партньорите икономически и организационни правомощия и експертни области;
- подходящ баланс между самостоятелност и съвместно участие;
- тясна връзка между целите на партньорството и отговорностите на партньорите;
- наличие на достатъчна служебна, професионална или лична мотивация за поемане на отговорност;
- потенциал за гъвкавост по отношение на нови форми за работа както в началния стадий, така и през цялото време на функциониране на партньорството²⁸⁸.

За да бъде едно разследване пълноценно, спазването на всеки един от тези критерии би бил полезен. Компетентните органи могат да осъществяват „постоянен надзор за законност и ръководство при провеждане на разследването”²⁸⁹ . Партньорските отношения между регулаторните органи са приоритетни за разкриването на по-тежки финансови престъпления. С подобен характер е партньорството, осъществено с проекта **Committee of European Auditing Oversight Bodies**.

Комитетът на европейските органи за надзор на одита (КЕОНО) е организация за сътрудничество на компетентните органи на страните-членки, отговорни за упражняването на надзор над одита. Организацията се създава на основание на *чл. 30 от Регламент (ЕС) № 537/2014*.

Основните функции на този комитет са:

---

²⁸⁸ Николов, Н., Полицията в близост до обществото” (Методологически и организационни проблеми), Академия на МВР, София, 2010, с. 54.

²⁸⁹ Митов, Г., Видолов, И., Илкова, Р., Противодействие на организираната престъпност, Прокуратура на Република България, „МКД – 96” ООД, София, 2013, с 279.

- ✓ „ да улеснява обмена на информация, експертен опит и добри практики между страните-членки по прилагането на *Регламент (ЕС) № 537/2014* и на *Директива 2006/43/ЕО*;
- ✓ да предоставя експертно мнение на *ЕК* и на компетентните органи, по тяхно искане, по въпроси, свързани с прилагането на *Регламент (ЕС) № 537/2014* и на *Директива 2006/43/ЕО*;
- ✓ допринася за изготвянето на техническа оценка на системите за публичен надзор на трети страни и споразуменията за международно сътрудничество между страните-членки и трети страни в областта на одитния надзор;
- ✓ да послужи за техническото проучване на международните стандарти за одит, включително процесите за тяхното създаване, с оглед приемането им на ниво *ЕС*;
- ✓ подобряване на механизмите за сътрудничество по отношение на надзора върху задължителните одитори и одиторските мрежи, извършващи одит на предприятия от обществен интерес или мрежите, към които те принадлежат;
- ✓ изпълнява и други задачи с цел координация в случаите, предвидени в *Регламент (ЕС) № 537/2014* и на *Директива 2006/43/ЕО*.²⁹⁰
- ✓ всяка една държава членка на комитета има право на поне един представител.

Информацията, която се обсъжда на тези заседания, е строго конфиденциална и е забранено разпространението на материали от проведените срещи, съгласно *Rule 16 Exchange of confidential information and protection of personal data* от *Rules of procedure of the Committee of European Auditing Oversight Bodies*²⁹¹. Приоритетите на ***The European Group of Auditors' Oversight Bodies*** са следните:

²⁹⁰ Комитет за европейските органи за надзор на одита (КЕОНО),

<<http://cposa.bg/images/sait/MejdunarodnaDeinost/%D0%9A%D0%95%D0%9E%D0%9D%D0%9E.%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F.docx>>.

последно влизане на: 29.06.2017/2:45.

²⁹¹ Rules of procedure of the Committee of European Auditing Oversight Bodies,

<https://ec.europa.eu/info/system/files/ceaob-rules-of-procedure_en.pdf>, last available on: 25.10.2017/2:47 p.m.

- ✓ „Сътрудничеството между системите за публичен надзор в страните членки и осъществяване на обмен на добри практики;
- ✓ Оценяването на системите за публичен надзор на трети страни и сътрудничество между страните членки и трети държави в областта на публичния надзор;
- ✓ Международните одиторски стандарти, включително тяхното разработване, от гл.т. на тяхното приспособяване в Общността“²⁹².

Освен изброените приоритети по-горе, *Ръководството на EGAOB*²⁹³ урежда и сътрудничеството при разследвания и инспекции.

Още един любопитен факт, свързан с *КЕОНО*, е, че структурата му е разпределена в 5 подгрупи:

1. Подгрупа по международна еквивалентност и адекватност;
2. Подгрупа по международни одиторски стандарти;
3. Подгрупа за спомагане обмена на информацията в областта на разследванията и наказанията;
4. Подгрупа по проверки за улесняване на обмена на информацията на процедурите за осигуряване на качеството;
5. Подгрупа по мониторинг на пазара²⁹⁴.

Макар и тези подгрупи да обхващат голям обем от инспекционната работа, Комисията разработва още два големи и иновативни проекта с цел превенция и обмяна на добрите практики.

Първият проект е ***European Audit Inspection Group (EAIG)***. Този проект

---

²⁹² The European Group of Auditors' Oversight Bodies,

<<http://www.cposa.bg/en/images/pdf/The%20European%20Group%20of%20the%20Auditors%20Oversight%20Bodies.pdf>>, last available on 29.06.2017, 2:59 a.m.

²⁹³ Ръководство за сътрудничеството между компетентните органи в ЕС,

<<http://cposa.bg/images/pdf/Guide%20on%20Cooperation.pdf>>, последно влизане на: 25.10.2017/14:10.

²⁹⁴ Committee of European Auditing Oversight Bodies,

<https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/financial-reforms-and-their-progress/regulatory-process-financial-services/expert-groups-comitology-and-other-committees/committee-european-auditing-oversight-bodies_bg> last available on: 25.10.2017/2:47 p.m.

представлява европейска обща база данни за констатациите и препоръките от инспекциите. Тази „непублична база данни съдържа констатации от проверките във връзка с десетте най-големи европейски мрежи от одиторски фирми (*PwC, KPMG, Deloitte, EY, BDO, Grant Thornton, Nexia International, Baker Tilly, Mazars и Moore Stephens*)”²⁹⁵. Главната цел, за която **EAIG** използват тази база от данни, е за идентифицирането на сходни проблеми по отношение на международните одиторски мрежи или за разкриване на неправилното прилагане на стандарти и законови регулации, като: **International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB)**, **International Ethics Standards Board (IESBA)** и **Public Interest Oversight Board (PIOB)**.

Съгласно тези регулации и за целите на **EAIG** е разработена още една подгрупа **Common Audit Inspection Methodology (CAIM)** със задачата да се създаде подходяща методология за инспекциите. Тази подгрупа първоначално ще разработи обща методология за проверка на фирмените процедури, както и обща методология за проверка на досиетата за ангажимент за одит.

За всички нови решения, взети от Комитета, както и за проведените срещи на регулаторните органи е създаден пресцентър, където те се резюмират и се публикуват в сайта на **EK**.

Освен на европейско равнище има и друго функциониращо сътрудничество на международно ниво между надзорните органи на одиторите - *International Forum of Independent Audit Regulators (IFIAR)*. ”Международният форум на независимите одитни регулатори (*IFIAR*) е учреден на 15 септември 2006 година от представители на 18 държави”²⁹⁶, а „**КПНРО** е член на организацията от 2009 година”²⁹⁷. Към момента членовете на **IFIAR** вече са 58. Във форума със специфичен статут на наблюдател участват: „Съветът за финансова стабилност, Бордът за публичен надзор към Международната федерация на счетоводителите, Международната организация на комисиите по ценните книжа, Базелският комитет на органите за банков надзор, Международната асоциация на застрахователните надзорни органи, Световната банка, Европейската комисия”²⁹⁸.

---

²⁹⁵ European Audit Inspection Group, <<https://www.eaigweb.org/index.php?id=4>>, last available on: 25.10.2017/2:37 p.m.

²⁹⁶ About IFIAR, <<https://www.ifiar.org/About>>, last available on: 24.10.2017/2:37 p.m.

²⁹⁷ Международен форум за независимите одитни регулатори, <<http://cposa.bg/images/pdf/IFIARnew.pdf>>, последно влизане на: 24.10.2017/1:37 p.m.

²⁹⁸ пак там.

Основната цел на тази организация е да създаде възможности на своите членове да споделят информацията относно: пазарната среда на одита, практическия опит от дейността на независимите одитни регулатори с поставяне на акцент върху инспекциите. Регулаторната рамка обхваща следните дейности :

- ✓ „Всеобхватни и добре дефинирани счетоводни и одиторски принципи и стандарти, които са общоприети;
- ✓ Нормативни изисквания за изготвянето и публикуването на финансовите отчети в съответствие с тези принципи и стандарти;
- ✓ Система за контрол върху съставителите на финансовите отчети за осигуряване на съответствие със счетоводните стандарти (напр. глоби, обезщетения за акционерите или санкции на отговорните ръководители за несъответствие);
- ✓ Международен форум на независимите одитни регулатори, Основни принципи за независимите одитни регулатори, Процедури и практики по корпоративно управление, които осигуряват високо качество на корпоративната отчетност и одиторската практика;
- ✓ Процедури за ефективно образование и обучение на счетоводители и одитори²⁹⁹.

Международните партньорски взаимоотношения между комисиите са най-добрият източник на обмяна на информация с практичен характер. Чрез този подход биха се разкрили редица измами и злоупотреби, особено с обмяната на информацията между **КПНРО** и правораздавателните органи.

По отношение на международното сътрудничество често се извършват измами – нецелесъобразното усвояване на европейски средства. В това направление „съществуват важни предизвикателства, касаещи всички страни членки на ЕС, като бърза икономическа и социална промяна и реструктуриране; търговска глобализация; движение към икономика и общество, основаващи се на квалифицирани кадри и ключови сектори и проблеми със социалната интеграция“³⁰⁰. Едно от изискванията на

---

²⁹⁹ Международен форум на независимите одитни регулатори (МФНОР),

<http://cposa.bg/images/pdf/Final_Principles_Bg.pdf>, последно влизане на: 18.12.2017/9:12.

³⁰⁰ Радулов, Р., Полицейско противодействие на престъпления с фондове на Европейския съюз за Република България, Академията на МВР, София, 2012, с. 25.

Управляващия орган е прилагането на независим финансов одит като мярка за допълнителна сигурност. За тази цел основен участник е одитният орган към съответна оперативна програма. В медийното пространство бяха представени редица случаи за злоупотреба с европейските финансираня.

Някои автори, като **доц. д-р Росен Радулов**, разглеждат тази проблематика детайлно. В монографията *„Полицейско противодействие на престъпления с фондове на Европейския съюз за Република България“* са представени - криминологическата и криминалистическата характеристика на престъпността с фондовете от ЕС, превенцията на престъпността с фондовете, и разкриване на престъпленията.

Друг колективен труд, посветен на този вид престъпления, е *„Ръководство за разследване и разкриване на престъпления, свързани със злоупотреба с финансови средства, предоставени на Република България от Европейския съюз“*³⁰¹. Подробният анализ разглежда и част от процедурите по възстановяване на дългове и нанесените финансови корекции. Точно тук е значима функцията на независимия финансов одит, защото чрез неговите функции е вероятно да не бъде нанесено финансово коригиране.

В това направление Комисията няма досег, но тези проекти определено засягат публичните интереси и по-конкретно усвояването на субсидиите. Извършваният до момента мониторинг няма толкова дълбоки приноси. Ако Комисията или подобен орган осъществява надзор върху одита на най-високо рисковите европейски проекти, това би намалило до някаква степен престъпността в тази сфера.

Освен всички функции на Комисията, изброени по-горе, тя също има ангажимент да извършва тематични проверки на – банки, застрахователни дружества, *ИДЕС*. Интересен казус в икономиката на България е фалитът на Корпоративна търговска банка (КТБ). Той представлява и „тест за това докъде се простира отговорността на одиторите“³⁰².

В проучването на **ПИК** се посочва, че „държавата в случая се олицетворява от

---

³⁰¹ Хинов, А., Илкова, Р., Бояджиева, Ю., Проект JLS/2008/ISEC/FPA/C2/046, Ръководство за разследване и разкриване на престъпления, свързани със злоупотреба с финансови средства, предоставени на Република България от Европейския съюз, 2010.

³⁰² Още един КТБ тест за КПМГ, Николай Стоянов, 28 окт 2016, 17:45,
<http://www.capital.bg/biznes/finansii/2016/10/28/2852581_oshte_edin_ktb_test_za_kpmg/>,
последно влизане на: 16:27/23.10.2017 г.

КПНРО и Прокуратурата³⁰³.

Имаше редица спекулации по отношение на извършения одит от одиторското дружество „КПМГ България“. Налице са нарушения, свързани с етичните принципи в Етичния кодекс на професионалните счетоводители.

В това направление **Георги Кадиев**³⁰⁴ е селектирал компании, избрани от Търговския регистър, с отпуснати кредити от КТБ, както и е посочен отговорният одитор за съответния ангажимент. Повече информация може да бъде открита на официалната страница - <http://www.kadiev.bg>³⁰⁵.

Всички тези дружества подават индикации за влошеното състояние на КТБ. Може би до някаква степен изследователят им има право. При наличието на подобен казус петчленната Комисия провежда тайно гласуване. Ето тук е ключовият момент, че мнозинството не пожелава отнемането на лиценза на КПМГ България. Интересна информация е и до каква степен тези членове запазват своята независимост при гласуването, предвид фактическото обстоятелство, че четирима от членове се избират от специални институции – **БНБ, КФН, ИДЕС, Министерството на финансите**.

Структурата на управление на еквивалентни органи в други държави, които бяха разгледани и съпоставени по-горе в настоящото изследване, са много по-различни, което дава своето отражение и обяснение по този въпрос.

Д-р Вера Ахундова подава редица сигнали до различни институции във връзка с „оценката на активите и пасивите на КТБ АД“³⁰⁶. Общността прехвърли голяма част от отговорността върху одиторите. Комисията направи всичко в рамките на капацитета си. За подобен тип случаи е необходимо съвместна работа с органи като – *ДАНС, НАП, ГДБОП*. По този начин разследванията биха били много по-задълбочени и полезни за обществото. Генералните решения се взимат от съдебната система. При подобни случаи е необходимо юристите да притежават нужните познания в областта на

---

³⁰³ Скандалните одитори Голева и Хаджидиев от KPMG пробвали да си напазаруват през задния вход влияние в съда, 17 Ян. 2016, 15:26,

https://www.blitz.bg/kriminalni/skandalnite-oditori-goleva-i-khadzhidinev-ot-kpmg-probvali-da-si-napazaruvat-prez-zadniya-vkhod-vliyanie-v-sda_news387348.html, последно влизане на: 25.10.2017/9:10.

³⁰⁴ Български политик, Народен представител, бивш репортер и редактор към в-к „24 часа“ и „168 часа“.

³⁰⁵ Списък на одиторите на фирми с кредити от КТБ, октомври 30, 2014 at 16:57, <<http://www.kadiev.bg/>>, последно влизане на: 25.10.2017/21:02.

³⁰⁶ Кои кражби след КТБ и ДФ „Земеделие“ ще „узакони“ „Делойт България“ ЕООД, публикувано на 13.04.2016 / 22:40, <<http://afera.bg>>, последно влизане на: 25.10.2017/16:58.

счетоводството и финансовия одит, за да бъдат адекватни налаганите санкции и наказания.

Случаят КТБ се превърна в световна сензация. От топтоблуда **Forbes** също изрази мнението си по този казус. Те дефинираха извършения одит като „The “audit” that wasn’t an audit“³⁰⁷ (От англ. език, “Одитът, който не беше одит“). Този коментар говори изключително сериозно за качеството на извършения одит.

Друг коментар на **Frances Coppola** в тази статия е, че „България трябва да вземе пример от Румъния и да работи за изкореняване на корупцията навсякъде, независимо дали в управлението на банките, контрола над медиите или управлението на институциите“³⁰⁸, както и в политиката.

Градивните коментари на локално и глобално ниво индикират за възникващата необходимост от промяна в организацията и управлението на КПНРО. Ако в структурата на тази организация имаше лице на длъжност, като експерт-счетоводител, който не практикува, като регистриран одитор, взетите решения по отношение на отнемането на лиценза на одиторащата компания на банката вероятно биха били различни.

Тези изводи установиха хипотетично, че ако Комисията се управлява по различен начин като организационна структура и се промени многочленното гласуване, управляващите решения биха били по-ефективни и ефикасни. В следващата подточка на главата ще се предложат препоръки за усъвършенстване на методологията на КПНРО, вследствие на анализиранияте колегиалните органи по-горе в изследването – в САЩ, Англия, Германия и Франция.

3.2. Възможности за усъвършенстване на организацията и методологията на публичния надзор

Предложенията за актуализацията на методологията на КПНРО са резултат от анализите за всяка една от изследваните държави. *Първата препоръка ще се базира на изследването на колегиалния орган в САЩ – РСАОВ.*

В списанието *Bulgaria Air* са включени редица икономически статии, посветени на интересуващата ни тема. Една от тях се нарича „Икономика на илюзията“ от **Валери Ценков**. Авторът представя като пример за такава икономика – фалита на енергийния

---

³⁰⁷ Bulgaria's Failed Corpbank: The Former Owner's Story, Frances Coppola, OCT 5, 2015/ 07:23 PM , <<https://www.forbes.com/sites/francescoppola/2015/10/05/bulgarias-failed-corpbank-the-former-owners-story/2/#52c48f92202f>>, last available on: 25.10.2017/4:43 p.m.

³⁰⁸ пак там.

холдинг **Enron**, „който списание **Fortune** в продължение на 6 последователни години обявяваше за най-иновативна компания на Америка”³⁰⁹. През 2001 година е на лице един от най-големите корпоративни фалити. Тази компания се оказва, че е “празна обвивка, поддържана благодарение на гигантски счетоводни измами”³¹⁰.

За съжаление, това не е единствената компания, която преустановява своята дейност през този период. Броят на предприятията, които изпадат в несъстоятелност или фалит, е изключително голям. За да се онагледят тази проблематика, на таблицата по-долу са представени част от тези икономически провали.

Таблица № 7. Списък на корпоративните фалити и скандали в САЩ за периода от 2001 – 2012 година.

Компания	Дата на прекратяване на дейност	Вид индустрия	Обяснение
<i>Pacific Gas and Electric Company</i> ³¹¹	6 април 2001 година	Енергия	След промяна в регулацията в Калифорния фирмата изпада в несъстояние и не може да продължи да осъществява дейност, оставяйки жилища без енергия.
<i>WorldCom</i> ³¹²	21 юли 2001	Телекомуникации	Спад в цените на акциите и неуспешната схема за

³⁰⁹ Ценков, В., Икономика на илюзията, Bulgaria on Air, 89/December 2017, с. 38.

³¹⁰ пак там.

³¹¹ PG&E Files for Bankruptcy / \$9 billion in debt, firm abandons bailout talks with state
David Lazarus, Chronicle Staff Writer Published 4:00 am, Saturday, April 7, 2001,
<<https://www.sfgate.com/news/article/PG-E-Files-for-Bankruptcy-9-billion-in-debt-2933945.php>>, last available on: 01.02.2018/10:17 p.m.

³¹² The 10 worst Corporate Accounting Scandals of all the Time, <<http://www.accounting-degree.org/scandals/>>, last available on: 02.02.2017/12:15 p.m.

			обратно изкупуване на акции. Директорите са използвали измамни счетоводни модели, за да повишат цените на акциите, и компанията изпада в несъстоятелност. Друга компания изкупува акциите през 2004 година и компанията излиза от несъстоятелност.
<i>Enron</i> ³¹³	28 Ноември 2001	Енергия	Директорите на компанията изкривяват финансовите резултати като загуби. Част от тях имат наложени присъди и са в затвор, защото загубите възлизат на 63,4 милиарда долара.
<i>Arthur Andersen</i> ³¹⁴	15 юни 2002	Счетоводство	Американски съд осъжда счетоводната компания за възпрепятстване на правосъдието чрез раздробяване на документите, свързани с Енрон.

---

³¹³ Ibid.

³¹⁴ Ibid.

<i>Bayou Hedge Fund Group</i> ³¹⁵	29 септември 2005	Хедж фонд	Samuel Israel III заблуждава и мамии инвеститорите си, че има по-висока възвращаемост, и организира фалшиви одити. Търговската комисия за търговия на фючърси подава съдебна жалба и бизнесът се закрива, защото директорите правят опит да преведат 100 милиона долара в чуждестранни банкови сметки.
<i>Refco</i> ³¹⁶	17 октомври 2005	Брокерски услуги	През 2005 година предприятието става публична компания. Разкрива се, че главният изпълнителен директор и председател на компанията е скрил 430 милиона долара несъбираеми дългове и е осъден на 16 години затвор.

³¹⁵ MS. MORGENSON. SEPT. 17, 2005, Clues to a Hedge Fund's Collapse, <https://www.nytimes.com/2005/09/17/business/clues-to-a-hedge-funds-collapse.html>, last available on: 03.02.2017/11:15 p.m.

³¹⁶ Jenny Anderson and Landon Thomas. 15, Oct. 2005, The Fall of Refco Is Providing a Test for Wall Street, <https://www.nytimes.com/2005/10/15/business/the-fall-of-refco-is-providing-a-test-for-wall-street.html>, last available on: 15.03.2018/09:20 a.m.

<i>Bear Stearns</i> ³¹⁷	14 март 2008	Банкиране	Банката инвестира в пазара на ипотечни кредити от 2003 година. Бизнесът изпада в несъстоятелност, тъй като потребителите не могат да изпълнят ипотечните си задължения. След цена на акциите на стойност 172 долара за акция, тя бе купена от JP Morgan за 2 долара на акция на 16 март 2008 година с кредит от 29 милиарда долара, гарантиран от Федералния резерв на САЩ.
<i>Lehman Brothers</i> ³¹⁸	15 септември 2008	Банкиране	Финансовата стратегия на Lehman Brothers от 2003 година е била да инвестира в ипотечния дълг на пазари, които са били дерегулирани от защитата на потребителите от правителството на САЩ. Lehman Brothers са принудени да подадат жалба, след като правителството на САЩ отказа да отпусне заем. Това доведе до срив на световния финансов пазар.

³¹⁷ Kimberly Amadeo, Updated March 14, 2018, <<https://www.thebalance.com/bearn-stearns-collapse-and-bailout-3305613>> last available on: 15.03.2018/10:20 a.m.

³¹⁸ The 10 worst Corporate Accounting Scandals of all the Time, <<http://www.accounting-degree.org/scandals/>>, last available on: 02.02.2017/12:15 p.m.

<i>AIG(American International Group)</i> ³¹⁹	16 септември 2008	Застраховане	Първоначалната оценка на ценните книжа е най-добрата (AAA) на стойност 441 милиарда долара. С навлизането на световната криза AIG установява, че притежават 57,8 милиарда долара от тези продукти. Компанията е принудена да изтегли 24-месечен кредит от Федералния резерв на САЩ.
<i>Washington Mutual</i> ³²⁰	26 септември 2008	Банкиране	Вследствие на финансовата криза с ипотечните заеми банката фалира.
<i>Bernard L. Madoff Investment Securities LLC</i> ³²¹	декември 2008	Ценни книжа	Най-голямата схема Ponzi (незаконна финансова схема) в историята. Инвеститорите получават възвръщаемост от собствените си пари или от други инвеститори, а не от печалби.

---

³¹⁹ Ibid.

³²⁰ Drea Knufken Drea Knufken, 25 Biggest Bank Failures in History, May 7, 2009, 2:12 pm, <<http://www.businesspundit.com/25-biggest-bank-failures-in-history/>>, last available on: 03.02.2018/10:17 p.m.

³²¹ The 10 worst Corporate Accounting Scandals of all the Time, <<http://www.accounting-degree.org/scandals/>> last available on: 02.02.2017/12:15 p.m.

Dynegy	6 юли 2012	Енергия	След поредица от опити за наддаване за поглъщане и установяване на измама при покупката на дъщерно дружество от друго дъщерно дружество, което е свързано лице, е обявен фалит.

От посочените фалирали компании е видно, че са от различни индустрии, т.е. проблемът не е в конкретна сфера. Всички тези огромни загуби се дължат на: неправилното управление на компаниите, извършването на злоупотреби чрез внедрените слаби контроли, корупцията.

Какво се променя в политиката на САЩ, за да се предпази от подобни катаклизми? След фалитите на едни от най-големите корпорации през 2002 година е създаден независимият надзорен орган *PCAOB*, който контролира одиторите чрез *SOA*. Този орган служи като метод за превенция от подобни събития.

Регулирането на одиторската професия е важно, защото е една от малкото професии, които допринасят за подобряването на всеки един не малък бизнес, както и за неговата прозрачност. Как се отрази създаването и на колегиалния орган в България?

КПНРО се създава през 2008 година. Тази институция не е създадена вследствие на редица корпоративни фалити, а с *Директива от ЕС*. Учредяването ѝ е изключително добра практика, но по-важно е как функционира институцията по време на дестабилизиращи икономиката събития ?

Като пример за ефективността и ефикасността на работата на **КПНРО** може да послужат извършваните инспекции и разследвания към КТБ. За съжаление, нямаше резултативност от нито едно разследване на институциите в България и не се оповести нито кое е виновното лице, нито бе наказан някой.

РСАОВ осъществява дейността си от 5-членна Комисия, в която двама от членовете са дипломирани експерт-счетоводители. В България може би това беше сериозен проблем. Чрез многочленното гласуване не се отне лицензът на одиторската компания, която извърши одита на КТБ.

В тази връзка асоциация „Прозрачност без граници” подкрепя проекта „Оценка

на системата за прозрачност в банковия сектор в България”³²². Авторите извършват задълбочено проучване относно действията на институциите, които имаха ангажимент по случая КТБ. Основните отговорни органи според авторите са: *БНБ; КППРО; Народно събрание; МФ; ДАНС; Прокуратура на Република България; Сметна палта; Президент на Република България*.

Прехвърлянето на този ангажимент от институция към друга институция не е нито ефективно, ефикасно и/или икономично решение по този казус. САЩ и България не са единствените страни с подобни проблеми.

Фалити на корпорации и банки се наблюдават също и в Англия. Банката *Northern Rock* е пример за фалирала банка, към която Великобритания намира решение. Тази банка „инвестира на международните пазари за ипотечния дълг на високорисковите ипотечни кредити и тъй като все повече и повече хора не плащат по жилищни кредити в САЩ”³²³, банката фалира. След това английското законодателство национализира банката и я продава през 2012 година на *Virgin Money*.

Това не е прецедент за английското управление. През 2008 година фалира още една английска банка - *Royal Bank of Scotland Group* вследствие на финансовата криза, която започва от САЩ. Отново е намерено решение - „58% от акциите са закупени от правителството на Обединеното кралство”³²⁴.

Това не е единствената отличителна черта на управлението във Великобритания. По отношение на надзорните функции над регистрираните одитори едно от първите предложения за актуализация на функциите за надзор се насочва към актюерската професия. Базирано на направеното изследване на колегиалния функциониращ орган **FRC** – в тази държава отдават значение на надзорната дейност на тази професия.

Това е така, защото „водещи страни и школи в областта на актюерството са Великобритания, САЩ, Канада, Австралия”³²⁵. Тези държави са със значително развита и функционираща пазарна икономика и се наблюдава потребността от актюерски услуги, както и от надзор върху тях.

---

³²² Нушева, В., Михалкова, Д., Славов, К., Иванчев, Б., Оценка на системата за прозрачност в банковия сектор в България, Асоциация „Прозрачност без граници”, София, Изток-Запад, 2017.

³²³ List of corporate collapses and scandals, This page was last edited on 12 December 2017, at 22:44, <https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_corporate_collapses_and_scandals>, last available on: 27.12.2017/5:04 p.m.

³²⁴ Ibid.

³²⁵ Какво е актюер ?, <<http://www.actuarybg.org/>>, последно влизане на: 26.12.2017/7:51.

Освен изброените държави в предходния параграф има и други, които контролират своите актюери. **Hanji Shang** посвещава в „*Actuarial Science: Theory and Methodology*“³²⁶ значително място на актюерската професия в Китай. Авторът разглежда и отделя внимание на регулациите и контрола над тази дейност.

За разлика от независимото тяло – *FRC*, което осъществява надзор над професията във Великобритания, в България актюерите се саморегулират чрез *Международната Актюерска Асоциация*. Тази практика на саморегулация би могла да доведе до сериозни нарушения, които да рефлектират върху обществото.

В статията „*Why independence matters in actuarial services*“ **Richard Frese** и **Tony Bloemer** представят бариери, които биха попречили при избор на актюер. Обръща се внимание на независимостта на актюерите и важноста те да не извършват други услуги освен актюерски. Според автора „*SOA* е катализаторът, който определя днешната бизнес среда“³²⁷.

Този Закон в САЩ въвежда редица изисквания по отношение на предприятията от обществен интерес. Някои от тези изисквания са свързани с оповестяването на коректна информация във финансовите отчети, както и с предпазването от конфликт на интереси. Според Секция 201 от **SOA**, това се касае и за актюерите.

Друг посветен труд на актюерската професия е „*Computational Actuarial Science with R*“ от **Arthur Charpentier**. Представени са подробни модели за изчисления по специфични видове индустрии – застраховане, пенсионни фондове и други. Отдава се внимание на „отговорността за регулациите и надзора“³²⁸, свързани с актюерството.

Работата на актюерите се свързва с това да оценят въздействието на рисковете върху организациите. Тъй като бизнес средата е динамична и изпълнена с несигурности. Поради тази причина инвеститорите стават все по-зависими от актюерите и техните преценки за управление на рисковете.

Актюерите са личности „с разнообразни умения, които са обучени в теорията и приложението на математиката, статистиката, икономическите науки, теорията на

---

³²⁶Shang, H., *Actuarial Science: Theory and Methodology*, Fundan University, China ,Higher Education Press, World Scientific Publishing Co Pte Ltd, 2006.

³²⁷ Why independence matters in actuarial services, Frese, R., Bloemer, T., April 2017, <<http://us.milliman.com/uploadedFiles/insight/2017/independence-actuarial-services.pdf>>, last available on:26.10.2017/5:19 a.m.

³²⁸ Charpentier, A., *Computational Actuarial Science with R*, Press, Taylor & Francis Group, Chapman & Hall Book, New York, 2015CRC P.226.

вероятностите и финансите“³²⁹. Тяхната задача е да минимизират рисковете в краткосрочен и дългосрочен аспект.

Част от другите действия, които извършват актюерите, включват:

- ✓ „анализиране и управление на финансовите рискове и на свързани с тях други рискове;
- ✓ конструиране на подходящи за специфични обстоятелства финансови модели;
- ✓ предоставяне на анализи, които вземат под внимание промените в лихвените проценти, инфлацията, възвръщаемостта на инвестициите и всякакви непредвидими събития;
- ✓ изготвяне на комплексни анализи и предоставянето им в съответната форма на регулаторните органи, законодателите, мениджмънта и акционерите на компаниите и рейтинговите агенции;
- ✓ предоставяне на финансови съвети относно широк кръг от проблеми“³³⁰.

Чрез практиката им „в продължение повече от 150 години, актюерите чрез своя опит и експертно мнение управляват рисковете, свързани с - животозастраховането, здравното осигуряване, имущественото застраховане и пенсионното осигуряване“³³¹. Налично е покачване на интереса на потребителите към актюерските експерти.

В застрахователната дейност в България освен професионалните умения на дипломираните експерт-счетоводители е наложително и използването на услугите и компетенциите на актюери. Ако се направи по-задълбочено проучване на застрахователния пазар в България, може да стане ясно, че се използват услугите на няколко актюери от по-големите застрахователни дружества. Това също води до конфликт на интереси между застрахователите и може да бъде лесно злоупотребено с информацията, която актюерите притежават. В допълнение към това твърдение, същите актюери извършват анализи и на банки, които са свързани лица към застрахователните дружества. Така се пренася тежест по отношение на образуването на конфликт на интереси. Предпоставка е и осъществяваният надзор единствено чрез **органите на БАД** - Управителен съвет; Контролен съвет; Комисия по професионална етика и дисциплина; Комисия по квалификация.

---

³²⁹ Какво е актюер ?, <<http://www.actuarybg.org/>>, последно влизане на: 26.12.2017/7:51.

³³⁰ пак там.

³³¹ пак там.

Другата важна организация освен **БАД**, който упражнява тези функции, е – *Международната Актьорска Асоциация*. Тя изпълнява задачи във връзка с обмяната на информация и добри практики между актьорите в цял свят. Тази организация не представлява независимо тяло, както и предходните отговорни органи. Затова би било добре да бъде осъществен независим надзор от **Комисията** чрез изграждането на необходимия капацитет в тази насока.

Освен регулирането на актьорската професия за допълнителна сигурност във Великобритания се контролира и корпоративната отговорност, което за жалост в България не се извършва. **КПНРО** би могла да разшири правомощията си при осъществяването на реформи одобрени от Парламента. По този начин Комисията ще може да започне да упражнява надзор и върху тази сфера в управлението на бизнеса и към защитата на обществените интереси.

Одитът, насочен към корпоративната социална отговорност (КСО), е важно да бъде поставен под надзор по подобие на горното изискване за актьорите. Този процес представлява „официално стратегически процес, който ще помогне да се измери действителното социално представяне на фирмата в съответствие със социалните цели, които тя определя за себе си и как вземането на решения, мисията, ръководните принципи и бизнес поведението са съобразени със социалните отговорности“³³². Този тип одит е в полза за персонала и на заинтересованите страни. В по-големите икономики този вид одит е отдавна известен на компаниите.

Един от български трудове в тази област е на доц. д-р **Мирослава Пейчева**, доц. д-р **Али Вейсел** и д-р **Валерия Динева** – „*Корпоративна социална отговорност – теория, отчетност и одит*“³³³. Този труд индикира повишаването на потребността от този тип услуги, което е сигурен признак за необходимостта от контрол на качеството.

Други чуждестранни източници подкрепят идеята за важността на КСО. Според тях „одитът на корпоративната социална отговорност има за цел да определи екологичните, социалните или управленските принципи, рисковете, пред които е изправена организацията, и оценка на управленските резултати“³³⁴.

---

³³² What is a Corporate Social Responsibility Audit?, Posted on January 21, 2012, by Robert Price, <<https://news.gcase.org/2012/01/21/what-is-a-corporate-social-responsibility-audit/>>, last available on: 26.10.2017/5:19 a.m.

³³³ Пейчева, М., Динева, В., Вейсел, А., Корпоративна социална отговорност – теория, отчетност и одит, ИК АТЛ – 50, София, 2016.

³³⁴ Auditing Corporate Social Responsibility,

Трудът на **David Crowther** и **Guler Aras** *“Corporate Social Responsibility”* също подкрепя изложените становища. Според тях „преди да може да се приеме, че е необходимо да се разработят подходящи мерки, първо е необходимо организацията да развие и разбере ефектите от своята дейност върху външната среда“³³⁵.

В своя дисертационен труд *„Corporate Social Responsibility and Firm Performance: State of the Art and Perspectives in Social Environmental and Sustainability Performance Management“* **Antonio Tencati** извършва задълбочени проучвания, свързани с КСО. Неговото виждане е, че „самото преследване на печалбите вече не е достатъчно за компанията, трябва също така да отчита нуждите на различните заинтересовани страни, способни да повлияят на собствените си успех“³³⁶.

На сходно мнение е и **Waidi Gbadamosi**, който го изразява в своя дисертационен труд на тема: *“Corporate Social Responsibility and Financial Performance of Banks in the United State”*. Авторът споменава в увода на своето изследване за фалитите на - *Tyco, Enron, Adelphi, WorldCom, Global Crossing, и Merrill Lynch*, в САЩ и *Swissair, Metallgesellschaft, Parmalat, and Vivendi* в Европа. Тези обстоятелства водят до извода, че компаниите „се нуждаят от повече защита чрез писмени разпоредби и надеждна КСО“³³⁷.

Ellina Russell анализира ролята на КСО в индустрията, свързана с горивата, в дисертация - *“CEO and CSR: Business Leaders and Corporate Social Responsibility”*. Този труд представлява широк интерес за обществото поради фалита на *Enron*. От направените анализи се изяснява за пореден път важността на тази функция.

PhD Merle Rihma представя в своята дисертация *“Ethics Audit: A Management Tool for Assessing of Corporate Social Responsibility and Preventing Ethical Risks”* един изключително важен и приложим модел за бизнеса, който е представен на фигурата по-долу. Неговото изследване доказва, че вътрешните контроли и правила често придобиват рутина. Затова правилните „тактики за спазване на изискванията е добре да

<<http://schemaadvisory.com/wp-content/uploads/2012/03/AuditingCorporate.pdf>>,

last available on:27.10.2017/9:19 a.m.

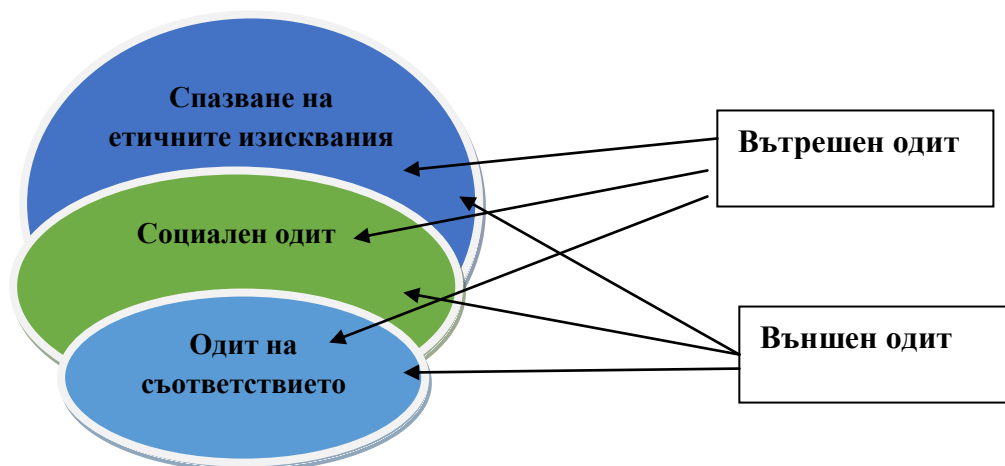
³³⁵ Crowther, D., Aras, G., *Corporate Social Responsibility*, ISBN 978-87-7681-4115-1, Ventus Publishing Aps, 2008, p. 72.

³³⁶ Tencati, A., *Corporate Social Responsibility and Firm Performance: State of the Art and Perspectives in Social Environmental and Sustainability Performance Management*, Degree of Doctor of Philosophy (PhD), De Montfort University, 2015, p. 58

³³⁷ Gbadamoski, W., *Corporate Social Responsibility and Financial Performance of Banks in the United State*, Dissertation, Walden University, 2016, p. 1.

се извършват от външни лица и така се предотвратяват противоречия³³⁸. Както КСО, вътрешният одит и външният одит биха допринесли за правилното развитие на една организация.

Фигура № 18. Приложение на различните видове одити

Източник: Rihme, M., Ethics Audit: A Management Tool for Assessing of Corporate Social Responsibility and Preventing Ethical Risks, Dissertation PhD, Tallinn University

За един от първите модели на КСО се споменава още през 1970 година, той е създаден от **Milton Friedman** в "*The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits*"³³⁹. С течение на времето бизнес средата се променя, както и моделът претърпява промени в синхрон с икономическата обстановка. На следващата схема се представя актуален модел за правилното управление на компаниите, който включва и КСО.

³³⁸ Rihme, M., Ethics Audit: A Management Tool for Assessing of Corporate Social Responsibility and Preventing Ethical Risks, Dissertation of Doctor of Philosophy in Economics, Tallinn University of Technology, 2014, p. 21.

³³⁹ The New York Times Magazine, September 13, 1970.

Фигура № 19. Модел на управление

Източник: <http://www.omnex.com/>³⁴⁰

Тя представлява „отговорност към обществото, философия на поведението и е част от системен подход към бизнеса, фокусиран върху следното:

- ✓ предлагане на висококачествени продукти и услуги на потребителите;
- ✓ създаване на безопасна работна среда, заплащане на документираните заплати, инвестиране в развитие на човешкия капитал;
- ✓ спазване на законодателните (фискални, трудови, екологични и др.) изисквания;
- ✓ изграждане на надеждни и истински отношения с всички заинтересовани страни;
- ✓ подобряване на бизнес операциите с цел добавяне на стойност и увеличаване на богатството на акционерите;

³⁴⁰Corporate Social Responsibility (CSR), <<http://www.omnex.com/sustainability/csr.html>> ,
last available on: 27.10.2017/11:19 a.m.

- ✓ отчитане на обществените очаквания и следване на общоприетите етични ценности в рамките на бизнес процесите;
- ✓ принос към нововъзникващото гражданско общество чрез партньорства и проекти за развитие на местната общност³⁴¹.

Мненията могат да продължат да се изследват и анализират, но изводът е, че КСО е неизменна част към днешното управление на мениджмънта в една компания. Практиките на надзорните органи в САЩ и Великобритания доказват, че КСО влияе на бизнеса и е нужно да се упражнява надзор върху нея. Затова е важно компетентен орган да следи за прозрачността на тази функция и в България, като КПНРО.

По отношение на инспекционната дейност много от одиторите са недовлетворени от тежките въпросници, които инспекторите попълват по време на проверките си. Първата отличителна черта в инспекциите е, че някои държави извършват проверки само на предприятия от обществен интерес и не извършват надзор върху компании, които не са листвани на борсата.

За целите на дисертационния труд се представи информация за функционирането на публичния надзор в САЩ. Един от най-големите пазари на ценни книжа е в САЩ. Важно е да се отбележи, че „Нюйоркската фондова борса (*New York Stock Exchange NYSE*) е най-голямата фондова борса за ценни книжа в света и втората по брой компании³⁴². Този пазар е изключително сложен поради наличието и на други фондови борси - *Американската Фондова Борса (American Stock Exchange, AMEX)*, *Common Stock Index* и *Националната асоциация на дилърите по ценни книжа (National Association of Securities Dealers Automated Quotation)*.

След поредицата от корпоративни скандали икономическата политика бе принудена да създаде **PCAOB** със **SOA**. Този Акт упълномощава извършването на надзор над одиторите, които практикуват одит върху дружества, които са емитенти на ценни книжа.

Емитентът представлява, съгласно *Section 3 of the Securities Exchange Act of 1934*, компания, „чиито ценни книжа са регистрирани по силата на член 12 или от които се изисква да подават отчети по раздел 15(d)“³⁴³.

---

³⁴¹ пак там.

³⁴² Нюйоркската фондова борса, <<https://bg.wikipedia.org/>>, последно влизане на: 29.12.2017/13:24.

³⁴³ Inspected Firms, <<https://pcaobus.org/Inspections/Pages/InspectedFirms.aspx>>, last available on: 28.10.2017/9:19 a.m.

На графиката в статията на **Nicole Bullock** в електронното издание на *Financial times* се проследява броят на листнаните компании за периода от 1977 година до 2017 година. Броят на листнаните дружества към 2017 година е около 3 000³⁴⁴, като пикът в тази сфера е бил през 2000 година – 7 000 дружества са били листнати на борсата. Тази драстична промяна се дължи на фалитите на много компании, както и на промените в Регламента.

Анализът на изследваните държави показва, че проверките на одиторите се извършват по различен начин. В някои държави се проверяват само предприятия от обществен интерес (ПОИ), за разлика от България и Франция. В тези държави се проверяват и предприятия, които не са от обществен интерес през интервал от 6 години. Това допринася за допълнителното повишаване на качеството на одит ангажиментите.

Това влияе на пазарните цени и условията в държавите се разминават. Съгласно проучването на **Accountancy Europe** от 2017 година “*Definition of Public Interest Entities in Europe*” (State of play after the implementation of the 2014 Audit Reform) на следващата таблица се представят броят на предприятията от обществен интерес, както и броят на дружествата, които са листнати на борсата в ЕС.

Таблица № 8. Брой на ПОИ в изследваните държави осъществяващи надзор върху одиторската професия от ЕС

Държава	Брой на ПОИ	Брой на ПОИ, листнати на борсата
България	569	414
Франция	1 796	483
Германия	1 150	800
Великобритания	1 750	1 700

Източник: <https://www.accountancyeurope.eu/>³⁴⁵

³⁴⁴ Fall in number of US-listed companies goes beyond regulation,

<<https://www.ft.com/content/c1885950-35c5-11e7-bce4-9023f8c0fd2e>>, last available on:28.10.2017/9:39 a.m.

³⁴⁵ Definition of Public Interest Entities in Europe” (State of play after the implementation of the 2014 Audit Reform, November 2017,

Броят на листнатите предприятия, които се проверяват задължително в България и Франция е сходен, но броят на дружествата, които не са листнати на борсата, значително се разминава. Това е нормално поради разликата в големината на икономиките в двете страни.

Следващите две държави имат сходни на брой ПОИ, но се разминават значително по броя на листнатите на борсата. Точно поради тези разминавания е трудно да се определят приходите от одиторската дейност за всяка една държава от ЕС.

Този проблем е представен от **доц. д-р Али Вейсел** и неговата теза е, че за да няма спад в цените на одиторските услуги на страни с не толкова големи икономики е необходимо да бъде дефинирана минимална часова ставка, както е направено в – „Индия, Непал и Малайзия”³⁴⁶. За пример се посочва регламентирането на цените на услугите извършвани от адвокати и нотариуси, но при одиторските услуги има особеност, че се извършва **задължителен** финансов одит, а не *доброволен* финансов одит, което довежда към известни ограничения в съответствие с изискванията на **Комисията за защита на конкуренцията**.

Чрез законодателна реформа и с извлечените статистически данни за броя на действащите одиторите в различните регионални организации за България, могат да се подават приходите от извършваните одити на ПОИ, които са листвани на борсата в съответните регионални организации. Те от своя страна могат да подават информацията към **КПНРО**, като по този начин се проследи и регулира минималната пазарна цена на одиторските услуги на ПОИ в България.

Въз основа на проучването, направено в *Таблица № 2*, в следващата **таблица № 3** са представени видът на предприятията, които се обявяват за дружества от обществен интерес.

Таблица № 9. Дефиниция на ПОИ в изследваните държави, осъществяващи надзор върху одиторската професия от ЕС

Държава	Дефиниция за ПОИ
<i>България</i>	- Дружества, листнати на борсата; - Кредитни институции;

<https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/171130_Publication_Definition-of-Public-Interest-Entities-in-Europe.pdf>, last available on: 28.10.2017/10:19 a.m.

³⁴⁶ Вейсел, А., Съвременни проблеми на финансовия одит, София, ИК-АТЛ 50, 2014, с. 53.

	- Застрахователни и презастрахователни компании; - Пенсионноосигурителни дружества и управлявани от тях фондове; - Дружества, които надвишават определените критерии съгласно ЗНФО; - Колективни инвестиционни схеми и предприятия за колективно инвестиране; - Финансови институции по смисъла на Закона за кредитните институции, които покриват изискуемите критерии съгласно ЗНФО; - Холдинг „БДЖ“ ЕАД; - Търговия на дружества с електроенергия, които покриват изискуемите критерии съгласно ЗНФО; - Търговия на дружества с горива, които покриват изискуемите критерии съгласно ЗНФО; - Търгуващи компании, свързани с водоснабдяване.
<i>Франция</i>	- Дружества, листнати на борсата; - Кредитни институции; - Застрахователни компании; - Презастрахователни компании; - Холдингови дружества на кредитни институции, застрахователни компании и листнати на борсата; - Пенсионни фондове.
<i>Германия</i>	- Дружества, листнати на борсата; - Кредитни институции; - Кредитни и застрахователни компании.
<i>Великобритания</i>	- Дружества, листнати на борсата; - Кредитни институции; - Застрахователни предприятия;

Източник: <https://www.accountancyeurope.eu/>³⁴⁷

³⁴⁷ пак там.

От таблицата е видно, че в българското законодателство има значителен брой критерии, които да се спазят, за да попадне едно дружество в графата на ПОИ. Важно е да се отбележи, че посочените критерии не съответстват на мащаба на икономиката в държавите.

Така се налага необходимостта от въпросници, предназначени за инспекциите на одиторите, които са за малки и големи практики. В държавите с големи икономики критериите са релевантни за ПОИ, но в България ситуацията е по-различна.

Броят на дружествата поради, които одиторите попадат на задължителните проверки от **КПНРО**, не е коректно посочен в статистиката по-горе. Много от тези дружества не функционират и има сериозни съмнения дали ще продължат да функционират, като действащи предприятия.

Тази индикация насочва вниманието на **КПНРО** и **ИДЕС** за създаването и внедряването на въпросници за малки дружества. Голяма част от тях не извършват дейност по всеки един обект на одита, затова е необходимо да се облекчи формата на въпросника. По този начин ще се спести голям ресурс от време за изпълнение на инспекциите.

Още една важна промяна в методите на Комисията се свързва с изграждането на единна одит методология без, която е невъзможно да бъде повишено качеството на одита. Когато няма ясно дефинирани минимално изискуеми документи, настъпват редица проблеми в хода на инспекциите. Тези документи биха били една добра основа за подготовката на одита, а не формализиране на: планирането, изпълнението и приключването. Според спецификата на ангажимента е аналогично обема от доказателства да бъде различен в сравнение с минимално изискуемия. Когато липсва конкретика в доказателства се поражда и още един проблем свързан със субективната преценка на инспекторите.

Този проблем може да се реши от **ИДЕС**, защото именно тази институция разработва и въпросниците по които се извършват проверките на **КПНРО**. Чрез разработването на единна одит методология за минимално изискуеми доказателства по подобие на базовите документи на Сметната палата. Чрез разработването на софтуер, на който могат да се качват законовите изменения, проблемите с документирането биха могли да намалеят. Защото там ще има примерни документи, съобразени със съдържанието и достатъчността на изискуемите доказателства според Комисията. С изграждането на подобен тип методология ще бъдат и адекватно оценени одиторските практики, както и наложените санкции. За да бъдат спазвани каквито и да било

правила, първо трябва да се изгради подходяща методология.

Може да се обобщи, че за повишаване качеството на инспекционната дейност, е важна комуникацията между **ИДЕС** и **КПНРО**, но е нужно да се проследят и добрите практики. За да се подобри икономиката и прозрачността на бизнеса в България е от значение да се актуализира и подобри методологията и организацията на **КПНРО**. Усъвършенстването на организацията и методологията на публичния надзор може да се извърши чрез: назначаването на постоянна длъжност на дипломиран експерт-счетоводител, който не е регистриран одитор към ИДЕС, обособяване на надзор върху актюерската професия и корпоративна социална отговорност по модела на Великобритания, регулиране на часовите ставки за одиторските услуги по примера на френския регулатор и други.

Заклучение

Направеното изследване за методологическите проблеми на публичния надзор над регистрираните одитори позволява да се обобщят следните по-важни *изводи*:

1. За предотвратяване на финансовите злоупотреби е необходимо да се прилагат: контрол, инспекция, одит и надзор. Още през 60-те години на XX век се усеща потребността от надзор за подобряване качеството на одита. Съвременния публичен надзор над регистрираните одитори възниква след 2001 година, когато се приема *Sarbanes Oxley Act* в САЩ.
2. Надзор върху одиторската професия е необходим, за да има ефективното функциониране на одиторската професия. Одиторите също представляват несъвършени агенти за бизнеса.
3. Основните предизвикателства, свързани с публичния надзор над регистрираните одитори, са: организацията на органа за контролни и надзорни функции над професията; промяна в одитната методология; разработване на нови подходи, като съвместен одит, използване на данни от актюери и други външни източници, придобиване на компетенции в областта на ИТ сектора за съхраняването на документацията от одиторите; постигане на подходящо санкциониране при допускането на пропуски и по-сериозни нередности и други.
4. Тъй като в САЩ се поставя началото на надзора над одиторската професия, американските практики имат особено важно значение за подобряването на одита и в България.
5. Практиката на надзора във Великобритания се откроява със: строгите регулации свързани с финансиранятия, упражнявания надзор върху актюерите и корпоративната отговорност на ръководството на предприятията. Тези процеси са неизменна част от бизнес средата в XXI век и трябва да се помисли за тяхното прилагане в България, включително чрез инициране на законови промени.
6. Изследването на германската практика показва късното обособяване на независим орган за публичен надзор над регистрираните одитори. Вероятно поради това тази практика не може да се използва съществено за подобрене на българската практика

7. Френската практика на надзора позволява да се търсят подобрения на публичния надзор в България в областта, свързана с регулирането на възнагражденията на одиторските услуги.
8. Необходимо е да се направят организационни и методологически промени в публичния надзор над регистрираните одитори в България. В САЩ се поставя началото на регулирането на одиторската професия. Затова изследваните американски практики, които се основават на нормативната уредба и на изследванията на специалистите, имат особено важно значение за подобряването на публичния надзор над одита и в България. Но за подобряване на надзорната дейност над одиторската професия, е необходимо да бъдат използвани и практиките на колегиалните органи в Европа. По-важните от тях, които могат да намерят приложение в българските условия, са: назначаване на дипломиран експерт-счетоводител в Комисията, за методологическа помощ; съкращаване на инспекционната работа на място, чрез използване на методи и подходи на дистанционния контрол; промяна в подхода на гласуване; регулиране на актюерската професия, корпоративната социална отговорност и одиторските възнаграждения.

Приносителите на дисертационния труд към теорията и практиката могат да бъдат представени в следните точки:

1. Изследвани са – условията, средата, предпоставките за възникналата потребност от надзор над регистрираните одитори, дефинирани са функциите, правата и компетенциите на надзорната институция.
2. Представени са идейните предпоставки и конкретни решения при създаването и функционирането на системата за надзор над регистрираните одитори в: САЩ, Великобритания, Германия и Франция. Оценени са възможностите те да се използват в практиката на българската надзорна институция – КПНРО.
3. Анализирани са организационните и методологическите особености на българската институция за публичен надзор над регистрираните одитори, оценени са възможностите за усъвършенстване в съответствие с постигнатото в световната теория и практика. В тази връзка се предлага:
  - назначаване в Комисията на независим дипломиран експерт-счетоводител, който не упражнява професията, за методологическо подпомагане на служителите; по този начин няма да се изпитва

потребността от наемането на външен експерт-счетоводител и ще се пренебрегнат редица потенциални конфликти на интереси;

- осъществяване на надзорни функции върху актюерската професия, чрез подходящи законови промени;
- осъществяване на надзор над корпоративната култура на предприятията от обществен интерес в България, чрез инициране на законови промени;
- определяне на минимална часова ставка за финансов одит в България, при спазване и на изискванията на законите за защита на конкуренцията;
- прилагане на различни въпросници за малки и големи одиторски практики;
- изграждане на единна одит методология.

Използвана литература

1. Башева, С. и Радулов, А., „Новият Закон за счетоводството – съдържателни аспекти и проблемни тези”, Дванадесета международна научна конференция на младите учени, „Икономиката на България и Европейския съюз: наука и бизнес”, София, 2016.
2. Борисова, В., Опазване на обществения ред (втора част), Контрол върху дейностите, свързани с общоопасни средства, осъществяван от органите на полицията Академия на МВР, София, 2014.
3. Босарт, Д., Демке, К., Номдън, К., Робер, П., Държавните служби в Европа на петнадесетте : тенденции и развитие, Европейски институт за публична администрация Маастрихт, Холандия, 2001.
4. Бояджиева, Ю., Трайкова, Е., Престъпност в сферата на електронните платежни инструменти, МВР, Научноизследователски институт по криминалистика и криминология, Център за полицейски изследвания, София, 2010.
5. Брезоева, Б., Райчев, В., Дурина, Д. , Енциклопедия по счетоводство, Делова седмица Консулт, София, 2009.
6. Бригхем, Ю., Гапенски, Л., Финансовый менеджмент, Санкт-Петербургский университет экономики и финансов, Высшая школа экономики, Санкт-Петербург, 2000.
7. Бригхем, Ю., Гапенски, Л., Финансовый менеджмент, Санкт-Петербургский университет экономики и финансов, Высшая школа экономики, Санкт-Петербург, 2000.
8. Вейсел, А., Одитинг (финансов одит), София, Сиела, 2017.
9. Велински, И., Вътрешен финансов контрол на предприятието, София, Апис, 2002.
10. Велчев, Ж., Научни трудове на Института за държавата и правото, БАН, София, Том VII, 2012.
11. Владимиров, Р., Костадивнова, Р., Наказателно право в схеми и определения, София, Сиела, 2017.
12. Георгиев, Г., Измерване на пазарния риск чрез Монте Карло симулация, сп. Ново знание, бр. 4 октомври – декември 2012.
13. Димитров, Ст., Корпоративни финанси, ВУЗФ, София, 2010.

14. Динев, Д., Дигитални измами и киберсигурност, Противодействие на финансовите киберпрестъпления в България, Издателски комплекс-УНСС, София, 2018.
15. Динев, М. Контрол в социалното управление. София, Тракия-М, 1999.
16. Динев, М., Контрол в социалното управление, Тракия-М, София, 1999.
17. Динев, М., Теория и практика на финансовите престъпления, Контрол върху условията, които пораждат отклонения от възприетите норми и правила за поведение, УНСС –гр. София, 2008.
18. Динев, М., Христова, Л., Одиторски контрол, София, Форком висулчев, 1992.
19. Златарева, К., Счетоводна политика и бизнес стратегия на корпорацията, издателски комплекс – УНСС, София, 2014.
20. Иванов, Х., Контрол над специализираните служби за сигурност, „Военно издателство” 2007.
21. Иванов, Х., Проект Полицаите в гражданската общност, Толерантност в гражданското общество, Асоциация за превенция на противообществените прояви и престъпността, Академия на Министерство на вътрешните работи, „Фабер”, 2002, В. Търново.
22. Йонкова, Б., юбилейна научна конференция 30 години каедра финансов контрол 2 част, Стопанство, София, 2006.
23. Йорданов, К. ,Сметната палата в системата на финансовия контрол на Република България, Свищов, 2000, Дисертация.
24. Йосифова, Д., Формиране на финансови политики в отбранителния сектор – актуални перспективи за реализиране на иновации, изследователска и развойна дейност, Тринадесета международна научна конференция на младите учени на тема „Икономиката на България и Европейския съюз в глобалния свят“, сборик с доклади, 2017, УНСС, София.
25. Китанов, Як., Инвестиционен риск – същност и елементи, Дванадесета международна научна конференция на младите учени, „Икономиката на България и Европейския съюз: наука и бизнес”, София, 2016.
26. Колев, Я., Дигитални измами и киберсигурност, Противодействие на финансовите киберпрестъпления в България, Издателски комплекс-УНСС, София, 2018.
27. Костов, Б., Филипов, В., Свраков, А. , Национални счетоводни стандарти, ИК „Труд и право“, София, 2016.

28. Маринов, А., Противодействие на престъпления, свързани с данък върху добавена стойност, Министерство на вътрешните работи Академия,София, 2011, с.102.
29. Маркова, Е., Речник на нормативните дефиниции в българското законодателство, София, Нова звезда, 2016.
30. Милър, Р., Съвременен вътрешен одит, Аспро ЕООД, София,2007.
31. Митов, Г., Видолов, И., Илкова, Р., Противодействие на организираната престъпност, Прокуратура на Република България, „МКД – 96” оод, София, 2013.
32. Митов, Г., Видолов, И.,Кузманова, Н., Противодействие на организираната престъпност, Прокуратура на Република България, „МКД – 96” оод, София, 2013.
33. Николов, Н., Полицията в близост до обществото” (Методологически и организационни проблеми),Академия на МВР, София, 2010.
34. Нушева, В., Михалкова, Д., Славов, К., Иванчев, Б., Оценка на системата за прозрачност в банковия сектор в България,Асоциация „Прозрачност без граници”, София,Изток-Запад, 2017.
35. Орешаров, Н., Счетоводно-информационни проблеми при осъществяване на бизнескомбинации между еднонационални стопански предприятия, Дисертация, София, 2005.
36. Пейчева М., Вейсел А., Динева В., Корпоративна социална отговорност – теория, отчетност и одит, ИК АТЛ – 50, София, 2016.
37. Пейчева, М., Социален одит и одит на човешките ресурси, ИК АТЛ-50, София, 2015.
38. Радулов, Р., Полицейско противодействие на престъпления с фондове на Европейския съюз за Република България, Академията на МВР, София, 2012.
39. Спасов, Т., Микроикономика, „Стопанство”, София., 2004.
40. Стоянов, С., Пожаревска, Р., Ранелова, Л., Счетоводство на банките (втора част), ФорКом, 2006.
41. Филипова-Сланчева, А., Нови моменти в Базел III при управление, анализ и надзор на ликвидността и капиталовите изисквания в банките,издателски комплекс - УНСС, София, 2017.
42. Хинов, А., Илкова, Р., Бояджиева, Ю., Проект JLS/2008/ISEC/FPA/C2/046, Ръководство за разследване и разкриване на престъпления, свързани със

злоупотреба с финансови средства, предоставени на Република България от Европейския съюз, 2010.

43. Христов., Х., Управление на публичния сектор, Стопанство, София, 2004.
44. Ценков, В., Икономика на илюзията, Bulgaria on Air, 89/December 2017.
45. Чилова, Н., Финансова инспекция, Издателски комплекс – УНСС, София, 2017.
46. Янарлиев, В., Наръчник за разкриване и разследване на застрахователни измами – методическо ръководство, Асоциация на българските застрахователи, Асоциация на полицейските началници, София, 2013.
47. Янев, Р., Противодействие на изпирането на пари, Министерство на Вътрешните работи Академия, София, 2011.
48. Audit Committee Quarterly, EU-ABSCHLUSSPRÜFUNGSREFORM, DAS MAGAZIN FÜR CORPORATE GOVERNANCE, KPMG, I/2016.
49. Audit Quality Inspections Annual Report 2014/15, 29 May 2015, Financial Reporting Council..
50. Audit Quality Inspections Annual Report 2014/15, 29 May 2015, Financial Reporting Council.
51. Audit Quality Inspections Annual Report 2014/15, 29 May 2015, Financial Reporting Council.
52. AuditQuality Agency theory and the role of audit, December 2005, Institute of Chartered Accountants in England & Wales.
53. Barbie, E., Mieux piloter et mieux utiliser l'audit L'apport de l'audit aux entreprises et aux organisations, Maxima, 1998, ISBN13978-2-84001-191-0.
54. Black, Ch., Beken, T., Ruyver, W., Measuring Organised Crime in Belgium: A risk-based Methodology, Maklu, Antwerpen/Apeldoorn, 2000.
55. Bliesner, D., John Wiley & Sons, Inc, 2006, New Jersey.
56. Charpentier, A., Computational Actuarial Science with R, Press, Taylor & Francis Group, Chapman & Hall Book, New York, 2015CRC.
57. Coenen, T., Expert Fraud Investigation, A step-by Step Guide, John Wiley & Sons, Inc, New Jersey, 2009.
58. Crosier, L., Selling Your Business: The Transition from Entrepreneur to Investor, John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2004 .
59. Crowther, D., Aras, G., Corporate Social Responsibility, ISBN 978-87-7681-4115-1, Ventus Publishing Aps, 2008.

60. Diese Geschäftsordnung ist am 8. Juni 2016 vom Bundesministerium für Wirtschaft und Energie
61. Dijk, J., Williams, P., Auditing is an Application Area of Expert Systems, Mstockton press, 1990, Canada,.
62. Emmanuel, C., Otley, D., Olive, K., Accounting for Management Control, Spring-Science+Business Media, B.V, Hong Kong, 1990.
63. Enacted by the 111th United States Congress, July 21, 2010, Pub.L. 111–203.
64. erlassen worden; sie tritt am 17. Juni 2016 in Kraft.
65. Establishing and Maintaining a System of Quality Control for a CPA Firm`s Accounting and Auditing Practice – Firm with a Single Office, AICPA, A Resource of the Enchancing Audit Quality Initiative, New York, 2015.
66. Evans, L., Audting and Audit Firms in Germany before 1931, Accounting Historians Journal: December 2003, Vol. 30, No. 2.
67. Flasher, R., Public Company Accounting Oversight Board Insights Into the Inspection Process, Environment and Reports, Dissertation, The Pennsylvania State University, Pennsylvania, 2013.
68. Flasher, R., Public Company Accounting Oversight Board Insights Into the Inspection Process, dissertation, The Pennsylvania State University The Graduate School The Mary Jean and Frank P. Smeal College of Business, 2013
69. Forsyth, P., Successful Rime Management, London, KoganPage, 2016,.
70. FRC, Discussion Paper, Promoting Actuarial Quality, May 2008
71. FRC, Discussion Paper, Promoting Actuarial Quality.
72. Gbadoski, W., Corporate Social Responsibility and Financial Performance of Banks in the United State, Dissertation, Walden University, 2016.
73. Handbuch des Verhaltenskodex für Berufsangehörige, Ausgabe, 2014.
74. Haut Conseil du Commissariat aux Comptes (H3C), An Overview of the French Public Oversight System, 2010, presentation.
75. HM Treasury, The National Archives, Kew, London, April 2016.
76. Hoang, A., Intelligent oversight: National Security Hanging in Balance of Legislative Incentives and Public Opinion“, Johns Hopkins University, Baltimore, Maryland, 2014.
77. Hufbauer, G., “[Economic Sanction Reconsidered, Peter G. Peterson Institute for International Economics, Washington, 2007.

78. Humphey, C., Loft, A., Woods, M., The global audit profession and the international financial architecture: Understanding regulatory relationships at a time of financial crisis, *ScienceDirect*, 34 (2009) 810–825.
79. IMF Country Reports 15/295, Bulgaria: Financial Sector Assessment Program: Detailed Assessment of Observance on the Basel Core Principles for Effective Banking Supervision, International Monetary Fund, October 2015.
80. Implementing the Organization for Economic Co-Operation and Development Anti-Bribery Convention Bulgaria, 2004.
81. International Monetary Fund, September 2011, Financial Sector Assessment Program Update in Germany Iosco Objectives and Principles of Securities Regulation Detailed Assessment of Observance, Washington, IMF Country Report NO. 11/274,.
82. Jahresbericht 2016 (APAS), Inspektionen. Berufsaufsicht. Marktbeobachtung, Aufsicht über die Wirtschaftsprüferkammer. Internationale Zusammenarbeit.
83. Jahresbericht 2016 (APAS), Inspektionen. Berufsaufsicht. Marktbeobachtung, Aufsicht über die Wirtschaftsprüferkammer. Internationale Zusammenarbeit.
84. Jin., Y, The Sarbanes-Oxley Act: Effect on Public Accounting Firms, Theses and Dissertation, The University
85. Jones, R., Risk-Based Management A Reliability- Centered Approach, Taylor & Francis, 1995. New York.
86. Kanagaretnam, K., Krishnan, G., Lobo, G., The Empirical Analysis of Auditor Independence in the Banking Industry, *The Accounting Review*: November 2010, Vol. 85, No. 6, p. 2011-2046.
87. Kennedy, C., Hoffman, E., Bond, S., Inspection and Gagind, Industrial Press Inc, 200 Madison Avenue, New York, 1987.
88. Kennedy, K., An Analysis of Fraud: Causes, Prevention, and Notable Cases, University of New Hampshire, 2012.
89. Khan, A., Hildreth, W., Budget Theory in the Public Sector, Greenwood Publishing Group, USA, 2002.
90. Kitanov, Y., Are risk free government bonds risk free indeed, *Journal of International Scientific Publications/ Economy and business*, ISSN 1314-7242, Volume 9, 2015.
91. Kuschnik, B., Adequate Measures of Corporate Governance Regulation? 5 *Rutgers Business Law Journal* 2008.
92. Lester, G., When Should Secrets Stay Secret? Accountability, Democratic Governance, and Intelligence, University of California, Berkeley, 2012.

93. Leung, P., Modern Auditing and Assurances Services, 5th Edition ,John Wiley & Sons, Australia Ltd, 2011.
94. Leung, P.,et. Al. Modern Auditing and Assurances Services, 5th Edition ,John Wiley & Sons, Australia Ltd, 2011.
95. Lipman, F., Lipman, L., Corporate Governance Best Practices, Strategies for Public, Private and not-for-profit Organizations, John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2006.
96. LÖHLEIN, L., GUARDING THE GUARDIANS ESSAYS ON AUDIT REGULATION, DISSERTATION,2016.
97. Luybimov, A., Regulation and the Auditing Proffession,University of Central Florida, 2013.
98. Michael, D, The Use of Audited Self-Regulation as a Regulatory Technique, University ot Kentucky College of Law, Law Faculty Scholarly Articles, 1995, p.176.
99. Miller, G., Political Structure and Corporate Governance: Some Points of Contrast Between the United States and England , 1998 Colum. Bus. L. Rev. 51 (1998).
100. Moeller, R., Sarbanes-Oxley Internal Controls, Effective Auditing with AS5, COBIT, AND ITIL,John Wiley & Sons, Inc., 2008, New Jersey.
101. Moon, D., dissertation, Continuous Risk Monitoring and Assessment: CRMA, The State University of New Jersey, 2016.
102. Moon, D., dissertation, Continuous Risk Monitoring and Assessment: CRMA, The State University of New Jersey, New Jersey, 2016.
103. Opijnen, M.,dissertation, Audit Quality in a Regulatory Context – Empirical Studies on Public Oversight, Auditor Independence and Audit Quality Indicators, Maastricht University, May 18,2016.
104. Packer, H., The Limits of the Criminal Sanction, Stanford University Press, Stanford, California1968.
105. Pigé, B, Audit et contrôle interne, Editions EMS, 2017, ISBN13978-2-84769-993-7.
106. Plessis, J., Grossfeld, B., Luttermann, C., German Corporate Governance in Internal and European Context, Berlin, Springer, 2017.
107. Porta,R.,Lopez-de-Silanes,F., Shleifer, A., Investor protection and corporate governance, Journal of Financial Economics 58 (2000), PII: S 0 3 0 4 - 4 0 5 X (0 0) 0 0 0 6 5 – 9.
108. Proceedings of the 15th Eurasia Business and Economics Society Conference, Zager, L., Sever, S., Brozovic,M., Inspection Result of the Quality of Auditing.

109. Quick, R., The formation and early development of German audit firms, Journal Accounting, Business & Financial History ,Volume 15, 2005 - Issue 3: Accounting History in the German Language Arena.
110. Report of the European Group of Auditors` Oversight Bodies (EGAOB) 2006-2008,European Commission.
111. Report to Congressional Requesters, Inspectors General,Information of Operational and Staffing Issue,1999.
112. REVISED VERSION, Guidance for the UK Financial Sector PART I June 2017.
113. Rihma, M., Ethics Audit: A Management Tool for Assessing of Corporate Social Responsibility and Preventing Ethical Risks, Dissertation, TALLINN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY, TUT Press,Estonia,2014.
114. Rihme, M., Ethics Audit: A Management Tool for Assessing of Corporate Social Responsibility and Preventing Ethical Risks, Dissertation of Doctor of Philosophy in Economics,Tallinn University of Technology, 2014.
115. Riley, R., Rezaee, Z., Financial Statement Fraud Prevention and Detection, John Wiley & Sons, Inc., New Jersey.2010.
116. Routledges Companions of Auditing, Offermanns, M., Vanstraelen, A., Oversight and Inspections of Auditing, New York, 2014.
117. Sadler, E., Hamel, A., Staden, M., Auditing, a final approach, Juta & Co, LTD, 2000.
118. Senft, S., Gallegos., F., Davis., A., Information Technology Control and Audit, 4th edition, Taylor & Francis Group, 2013, USA.
119. Shang, H., Actuarial Science: Theory and Methodology, Fundan University, China ,Higher Education Press, World Scientific Publishing Co Pte Ltd, 2006.
120. Shefchik, L., Effects or Risk-Based Inspections on Auditors Behavior, dissertation, Georgia Institute of Technology.
121. Shefchik, L., Effects or Risk-Based Inspections on Auditors Behavior, dissertation, Georgia Institute of Technology, 2014.
122. Sheppey,T.,McGill, R., Sarbanes-Oxley: Building Working Strategies for Compliance,Palgrave macmillan,New York, 2007.
123. Singleton, T., Singleton A., Bologna J., Fraud Auditing and and Forensic Accounting, John Wiley & Sons,Inc, Canada, 2006.

124. Singleton, T., Singleton, A., Bologna, J., Fraud Auditing and Forensic Accounting, Third edition, John Wiley & Sons Inc., New Jersey, Canada, 2006.
125. Taylor, P., Consolidated Financial Reporting, The Management School, Lancaster University, Paul Chapman Publishing, LTD, Canada, 1996.
126. Teeter, R., Dissertation, Essays on the Enhanced Audit, The State University of New Jersey, Newark, New Jersey, 2014.
127. Tencati, A., Corporate Social Responsibility and Firm Performance: State of the Art and Perspectives in Social Environmental and Sustainability Performance Management, Degree of Doctor of Philosophy (PhD), De Montfort University, 2015.
128. The International Behavioural and Social Sciences Library, The Game of Budget Control, Tavistock Press, New York, 2011.
129. The International Ethics Standards Board for Accountants.
130. The New York Times Magazine, September 13.
131. Volosin, E., The Oversight of the Audit Profession, Supervising a Supervisor, International Accounting & Audit, University of Glamorgan, 15 November 2007.
132. Vona, L., The Fraud Audit, John Wiley & Sons, Inc, New Jersey, 2011.
133. Woolf, H., Protection of the Public – a New Challenge, London, Stevens & Sons Ltd., 1990.
134. Zhelyazkova V. , Kitanov Yakim, Green banking – definition, scope and proposed business model, Journal of International Scientific Publications/ Ecology & safety, 1314-7234, Volume 9, 2015/
135. Кой кражби след КТБ и ДФ „Земеделие“ ще „узакони“ „Делойт България“ ЕООД, Публикувано на 13.04.2016/22:40, <<http://afera.bg.html>>, последно влизане на: 25.10.2017/16:58.
136. Нюйоркската фондова борса; <<https://bg.wikipedia.org/>> последно влизане на: 29.12.2017/13:24.
137. Скандалните одитори Голева и Хаджидинев от KPMG пробвали да си напазаруват през задния вход влияние в съда, 17 Ян. 2016, 15:26, <https://www.blitz.bg/kriminalni/skandalnite-oditori-goleva-i-khadzhidinev-ot-kpmg-probvali-da-si-napazaruvat-prez-zadnya-vkhod-vliyanie-v-sda_news387348.html>, последно влизане на: 25.10.2017/9:10.
138. По какъв начин БНБ осъществява надзор върху банковата система в България? <http://www.bnb.bg/AboutUs/AUFAQ/CONTR_BANK_SUPERVISION_FQ>, последно влизане на: 30.07.2017/12:20.

139. Още един КТБ тест за КПМГ, Николай Стоянов, 28 окт 2016, 17:45,
<http://www.capital.bg/biznes/finansi/2016/10/28/2852581_oshte_edin_ktb_test_za_kpmg/>, последно влизане на 16:27/23.10.2017 г.
140. Синдромът „компрометирана независимост“ Или какво се случва в държава, в която всички сови не са това, което са, Иван Бедров, 14.01.2015, 16:02 ч. последна редакция 15.03, 18:17 ч., <https://clubz.bg/13159-sindromyt_%E2%80%9Ekomprometirana_nezavisimost%E2%80%9C> последно влизане на 19.08.2017/13:20
141. Ръководство за сътрудничеството между компетентните органи в ЕС, <<http://cposa.bg/images/pdf/Guide%20on%20Cooperation.pdf>>, последно влизане на: 25.10.2017/14:10.
142. Комитет за европейските органи за надзор на одита (КЕОНО)
<<http://cposa.bg/images/sait/MejdunarodnaDeinost/%D0%9A%D0%95%D0%9E%D0%9D%D0%9E.%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F.docx>>, последно влизане на: 29.06.2017/2:45.
143. Международен форум за независимите одитни регулатори, <<http://cposa.bg/images/pdf/IFIARnew.pdf>>, последно влизане на: 24.10.2017/1:37 p.m..
144. Международен форум на независимите одитни регулатори (МФНОР), <http://cposa.bg/images/pdf/Final_Principles_Bg.pdf>, Последно влизане на: 18.12.2017/9:12.
145. The European Group of Auditors' Oversight Bodies
<<http://www.cposa.bg/en/images/pdf/The%20European%20Group%20of%20the%20Auditors%20Oversight%20Bodies.pdf>>, last available on 29.06.2017, 2:59 a.m
146. Йорданов, К., Съгласно Контрол на качеството във външния одит в публичния сектор,. с. 17. <[http://ebox.nbu.bg/pa2012/17_K.Yordanov-02\[1\].pdf](http://ebox.nbu.bg/pa2012/17_K.Yordanov-02[1].pdf)>, последно влизане на: 30.07.2017/12:17.
147. Създаване, <<http://www.fsc.bg/bg/za-komisiyata/sazdavane/>>, последно влизане на: 25.10.2017/21:02.
148. Най – изпеченият измамник в историята, 18 Ноември 2014, <<https://iskamdaznam.com/naj-izpecheniyat-izmamnik-v-istoriyata/>>, Дата на последно влизане: 30.07.2017/ 11:46.
149. Списък на одиторите на фирми с кредити от КТБ, октомври 30, 2014 at 16:57 <<http://www.kadiev.bg/>>, последно влизане на: 25.10.2017/21:02.

150. Банко право – банков надзор, <<http://www.lawsbg.com/lectures/68-finansovopravo/336-bankovo-pravo.html?start=2>>, последно влизане на: 30.07.2017/12:21.
151. Британските банки губят право да работят в ЕС след „Брекзит“, Публикувана: 20/11/2017 15:22 <http://www.novini.london>., последно влизане на: 22.11.2017/09:51
152. За същността на контрола, Вейсел, А., <<http://publications.vuzf.bg/>>, последно влизане на: 30.07.2017/12:16.
153. The Effect of Sarbanes-Oxley Act on Aditors` Audit Performance, Ruy, T., Uliss, B., Roh, C., <<http://www.aabri.com/manuscripts/08127.pdf>> last available on: 13.08.2017/12:37 p.m.
154. ACAMS, <<https://www.acams.org/anti-money-laundering-specialist-certification/>>, last available on: 13.09.2017/12:37 p.m.
155. ASSOCIATION OF TRADE & FORFAITING IN THE AMERICAS, <<http://www.tradeandforfaiting.com/>> last available on: 13.08.2017/12:37 p.m.
156. Audit report, 07 May 2017, <<https://www.accountingtools.com/articles/2017/5/5/audit-report>> last available on: 30.07.2017/ 12:35 p.m.
157. Ranking The 2016 Top 100 Firms and Regional Leaders, March 04, 2016, 3:56 p.m. <<https://www.accountingtoday.com/the-2016-top-100-firms-and-regional-leaders>>, last available on: 15.11.2017/3:46 p.m.
158. Definition of Public Interest Entities in Europe” (State of play after the implementation of the 2014 Audit Reform, November 2017, <https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/171130_Publication_Definition-of-Public-Interest-Entities-in-Europe.pdf>, last available on: 28.10.2017/10:19 a.m.
159. The 10 worst Corporate Accounting Scandals of all the Time, <<http://www.accounting-degree.org/scandals/>> last available on: 02.02.2017/12:15 p.m.
160. Appointing a Statutory Auditor: a Legal Obligation in Germany, <<http://www.afigec.com/data/en/pdf/163/appointing-a-statutory-auditor-a-legal.pdf>> last available on: 10.12.2017/2:10 p.m.

161. EU Legislation in Germany,KPMG, April 2016,
<<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/04/eu-audit-reform-germany.pdf>>, last available on: 10.12.2017/9:10 p.m.
162. History of the AICPA
<<https://www.aicpa.org/about/missionandhistory/history-of-the-aicpa.html>>, last available on: 25.10.2017/4:43 p.m.
163. Anti Money Laundering (AML) in United Kingdom,
<<http://bankersacademy.com/resources/free-tutorials/57-ba-free-tutorials/607-aml-uk-sp-635>>, last available on: 27.11.2017/4:39 p.m.
164. How has the economy fared since the Brexit vote?, By Tim BowlerBusiness reporter, BBC News, 28 March 2017, <<http://www.bbc.com/news/business-36956418>>, last available on: 22.11.2017/2:18 p.m.
165. Equitable Life: Timeline of key events, Published on: 20 October 2010 ,<<http://www.bbc.com/news/business-10725923>>, last available on: 01.12.2017/5:24 p.m.
166. Financial Supervision in the EU, A Consumer Perspective,February 2011, p.68.
<<http://www.beuc.eu/publications/2011-00396-01-e.pdf>>, last available on: 30.07.2017/12:30 p.m.
167. Preparing a Firm's Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment and the Independent Audit Function,, Published on: onday, 12 June 2017 , by Jonathan Fisher QC, <<https://www.brightlinelaw.co.uk/BLL-Portal/Preparing-a-firms-money-laundering-and-terrorist-financing-risk-assessment-and-the-independent-audit-function.html>>,last available on: 28.11.2017/4:52 p.m.
168. Muhammad Iqbal, Mar 10th, 2012,
<<https://www.brecorder.com/2012/03/10/48970/fraud-in-dynegy-collapse-expert/>>,
last available on: 02.02.2017/11:15 p.m.
169. Drea KnufkenDrea Knufken, 25 Biggest Bank Failures in History,May 7, 2009, 2:12 pm,<<http://www.businesspundit.com/25-biggest-bank-failures-in-history/>>, last available on: 03.02.2018/10:17 p.m.
170. Elodie Buzaud,
<<https://www.cadremploi.fr/editorial/conseils/salaire/detail/article/audit-expertise-comptable-les-grilles-de-salaires-2015.html>>, dernière connexion: 20.04.2018/5:56.

171. Mission & Vision,
<<https://www.cfainstitute.org/about/vision/Pages/index.aspx>>. last available on:
30.07.2017/ 2:35 p.m.
172. Usefulness of the Independent Auditor's Report, Survey to the CFA Institute
Financial Reporting Survey Pool
<https://www.cfainstitute.org/Survey/usefulness_of_independent_auditors_report_survey_results_march_2011.pdf>, last available on: 20.07.2017/12:44 p.m.
173. National Check Fraud Center Types and Schemes of White Collar Crime,
<<http://www.ckfraud.org/whitecollar.html>>, last available on: 10.08.2017/06:20 p.m
174. 159. Corporate fraud Topic Gateway Series No. 57, Chartered Institute of
Management Accountants,
<http://www.cimaglobal.com/Documents/ImportedDocuments/cid_tg_corporate_fraud_may09.pdf>, last available on: 20.08.2017/2:00 p.m.
175. Hunt for 'lost' victims of Equitable Life scandal: Ministers launch campaign to
trace 400,000 who lost savings, Groves, J., Published on: 01:47 GMT, 9 October
2013, <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2450473/Hunt-400k-victims-Equitable-Life-scandal.html>>, last available on: 01.12.2017/3:24 p.m.
176. The Past and the Present of the Audit Profession in Greece, Assist. Prof.
Vrentzou, E., Daskalakis, A., <<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/319971>>
last available on: 30.07.2017/12:00 p.m.
177. An Investigation of the Pricing of Audit Services for Financial Institutions,
Fields, L., Fraser, D., Wilkins, M., Journal of Accounting and Public Policy 23 (2004)
53–77,
<http://digitalcommons.trinity.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=busad_min_faculty>, p.55, last available on: 02.07.2017/12:53 p.m.
178. Key Financial Statement Differences Between GAAP and the IFRS Lita
Epstein, <<http://www.dummies.com/business/accounting/key-financial-statement-differences-between-gaap-and-the-ifs/>> last available on: 11.12.2017/4:20 p.m.
179. The Historical Background of Auditing. October 31, 2011.
<<http://earticlesbooks.blogspot.bg/2011/10/historical-background-of-auditing.html>>,
last available on: 2017.07.30/ 11:35 p.m.
180. Financial Reporting Council,
<https://en.wikipedia.org/wiki/Financial_Reporting_Council#Structure>, last available
on: 15.11.2017/3:07 p.m.

181. List of corporate collapses and scandals, This page was last edited on 12 December 2017, at 22:44,
<https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_corporate_collapses_and_scandals>
last available on: 27.12.2017/4:04 p.m.
182. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
<https://en.wikipedia.org/wiki/Committee_of_Sponsoring_Organizations_of_the_Treadway_Commission>. last available on: 30.07.2017/12:36 p.m.
183. Sarbanes – Oxley Act,
<https://en.wikipedia.org/wiki/Sarbanes%E2%80%93Oxley_Act>, last available on: 30.07.2017/12:37 p.m.
184. Gestion De L’Humain Dans Un Contexte De Transformation, source:
<http://www.enoes.com/sites/default/files/sites/default/files/enoes_documents/analyse_rh_et_remuneration_2014_2015_audit_et_expertise_comptable.pdf#page=31> ,
p.29, dernière connexion: 20.04.2018/4:56.
185. US GAAP versus IFRS The basics, November 2013, Ernst and Young, p.3
<[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-US-GAAP-vs-IFRS-the-basics-2013/\\$FILE/EY-US-GAAP-vs-IFRS-the-basics-2013.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-US-GAAP-vs-IFRS-the-basics-2013/$FILE/EY-US-GAAP-vs-IFRS-the-basics-2013.pdf)>, last available on: 18.11.2017/2:06 p.m.
186. Brexit and the implications for tax accounting , Issue 123 / March 2017 EYGM Limited
<[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS_Developments_Issue_123:_Brexit_and_the_implications_for_tax_accounting/\\$File/Devel123-Mar2017.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS_Developments_Issue_123:_Brexit_and_the_implications_for_tax_accounting/$File/Devel123-Mar2017.pdf)>,
last available on: 22.11.2017/2:18 p.m.
187. Rules of procedure of the Committee of European Auditing Oversight Bodies
<https://ec.europa.eu/info/system/files/ceaob-rules-of-procedure_en.pdf>, last available on: 25.10.2017/2:47 p.m.
188. Committee of European Auditing Oversight Bodies, <<https://ec.europa.eu>>
last available on: 25.10.2017/2:47 p.m.
189. What’s the Difference Between Internal Audit & Internal Control?, Manoukian, J., May 5, 2016 <<https://enablon.com/blog/2016/05/05/whats-the-difference-between-internal-audit-internal-control>>, last available on: 08.08.2017/8:16 p.m.
190. European Audit Inspection Group,
<<https://www.eaigweb.org/index.php?id=4>>, last available on: 25.10.2017/2:37 p.m.

191. Bulgaria's Failed Corpbank: The Former Owner's Story, Frances Coppola, OCT 5, 2015/ 07:23 PM ,
<<https://www.forbes.com/sites/francescoppola/2015/10/05/bulgarias-failed-corpbank-the-former-owners-story/2/#52c48f92202f>>, last available on: 25.10.2017/4:43 p.m.
192. The Costs And Benefits Of Sarbanes-Oxley, Julia Hanna, Mar 10, 2014, 11:15 AM <<https://www.forbes.com/sites/hbsworkingknowledge/2014/03/10/the-costs-and-benefits-of-sarbanes-oxley/#52ff2f8c478c>>, last available on: 20.08.2017/4:00 p.m.
193. FRC launch investigation into KPMG in relation to the audit of the financial statements of Rolls-Royce Group, 04 May 2017,<<https://www.frc.org.uk/news/may-2017/frc-launch-investigation-into-kpmg-in-relation-to>>, last available on: 22.11.2017/4:07 p.m.
194. Top 10 Differences Between IFRS and GAAP Accounting,
<<https://www.firmofthefuture.com/content/top-10-differences-between-ifrs-and-gaap-accounting/>> last available on: 18.11.2017/4:20 p.m.
195. White-Collar Crime Punishment Too Much or Not Enough?, By Frank S. Perri, J.D., CFE, CPA, January/February 2011 <<http://www.fraud-magazine.com/article.aspx?id=4294968845>>, last available on: 01.12.2017/1:24 p.m.
196. Morris Review,<<https://www.frc.org.uk/actuaries/oversight-of-the-actuarial-profession/morris-review>>, last available on: 01.12.2017/2:24 p.m.
197. Actuarial Quality Framework, <<http://www.frc.org.uk/actuaries/oversight-of-the-actuarial-profession/actuarial-quality-framework>>,
last available on: 01.12.2017/2:24 p.m.
198. Financial Reporting Council, January 2009, Promoting Actuarial Quality Summary of Responses to Consultation and Actuarial Quality Framework,
<<https://www.frc.org.uk/getattachment/33f5aff3-ee0e-48dd-9657-7576ff3eab2b/PromotingactuarialQualityfeedbackanalysisfinal.pdf>>, last available on: 01.12.2017/1:24 p.m.
199. White-Collar Crime ,<<https://www.fbi.gov/investigate/white-collar-crime>>,
last available on: 13.08.2017/06:20 p.m
200. Audit, <<https://globalconnections.hsbc.com/global/en/tools-data/country-guides/de/audit>> last available on: 08.12.2017/9:10 p.m
201. Fall in number of US-listed companies goes beyond regulation,
<<https://www.ft.com/content/c1885950-35c5-11e7-bce4-9023f8c0fd2e>>,
last available on: 28.10.2017/9:39 a.m.

202. Accountancy Scheme investigation opened regarding the financial statements of Redcentric plc, 25 July 2017, <<http://www.frc.org.uk/news/july-2017/accountancy-scheme-investigation-opened-regarding>>, last available on: 22.11.2017/4:10 p.m.
203. FRC announcements in connection with Mitie Group plc's 2016 annual report and accounts, 20 November 2017, <<https://www.frc.org.uk/news/november-2017/frc-announcements-in-connection-with-mitie-group-p>> last available on: 22.11.2017/4:17 p.m.
204. Investigation opened into the audit of the financial statements of BT Group plc, <<https://www.frc.org.uk/news/june-2017/investigation-opened-into-the-audit-of-the-financi>> last available on: 22.11.2017/3:17 p.m.
205. The UK Corporate Governance Code, September 2012 <[https://www.frc.org.uk/getattachment/e322c20a-1181-4ac8-a3d3-1fcfbcea7914/UK-Corporate-Governance-Code-\(September-2012\).pdf](https://www.frc.org.uk/getattachment/e322c20a-1181-4ac8-a3d3-1fcfbcea7914/UK-Corporate-Governance-Code-(September-2012).pdf)>, last available on: 29.11.2017/9:24 p.m.
206. UK Stewardship Code <<https://www.frc.org.uk/investors/uk-stewardship-code>>, last available on: 29.11.2017/8:24 p.m.
207. FRC Structure, <<https://www.frc.org.uk/about-the-frc/structure-of-the-frc>>, last available on: 17.11.2017/3:07 p.m.
208. Executive Structure, <<https://www.frc.org.uk/about-the-frc/structure-of-the-frc>>, last available on: 17.11.2017/2:07 p.m.
209. Morris Review , <<https://www.frc.org.uk/actuaries/oversight-of-the-actuarial-profession/morris-review>>, last available on: 01.12.2017/5:24 p.m.
210. Principles for Auditor Oversight, A statement of the Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions October, 2002, <<http://www.fsa.go.jp/inter/ios/press09.pdf>>, last available on: 20.08.2017/01:30 a.m.
211. Audit Committees: The Roles and Responsibilities <<http://www.grfcpa.com/resources/publications/audit-committee-responsibilities/>>, last available on: 30.07.2017/ 12:39 p.m.
212. Bower., J., Effective Public Management, <<https://hbr.org/1977/03/effective-public-management>>, last available on: 13.08.2017/ 5:06 p.m.
213. SUP 3.3 Appointment of auditors <<https://www.handbook.fca.org.uk/handbook/SUP/3/3.html>>, last available on: 29.11.2017/10:24 p.m.

214. History and Background: Development of CPA Profession,
<<http://www.hp.jicpa.or.jp/english/accounting/history/development.html>>,
last available on: 2017.07.30/11:55 p.m
215. About IFIAR, <<https://www.ifiar.org/About>>, last available on:
24.10.2017/2:37 p.m.
216. PlenaryMeetings
<[https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20\(London\)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf](https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20(London)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf)> ,last available on: 09.09.2017/6:20 p.m.
217. What is blackout period?, Bob Schneider
<<http://www.investopedia.com/ask/answers/08/blackout-period.asp>>, last available
on:: 20.06.2017/ 3:50 p.m.
218. An overview of ICAEW <<https://www.icaew.com/en/about-icaew/who-we-are/icaew-overview>> last available on: 18.11.2017/2:06 p.m.
219. Regulation of the Accountancy Profession,
<<https://www.icaew.com/about-icaew/what-is-chartered-accountancy/regulation-of-the-accountancy-profession>>, last available on: 18.11.2017/1:06 p.m.
220. What is the difference between GAAP and IFRS? By Sean Ross ,
<<https://www.investopedia.com/ask/answers/011315/what-difference-between-gaap-and-ifrs.asp>>, last available on: 11.12.2017/4:20 p.m.
221. American Institute Of Certified Public Accountants –AICPA,
<<https://www.investopedia.com/terms/a/american-institute-of-certified-public-accountants.asp>> last available on: 25.10.2017/5:43 p.m.
222. Trends and Possible Areas for Further Consideration,
<[https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20\(London\)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf](https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20(London)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf)> , last available on: 20.06.2017/ 3:20p.m.
223. Brexit: the implications for financial reporting in the UK, ICAEW
<<https://ion.icaew.com/talkaccountancy/b/weblog/posts/brexit-the-implications-for-financial-reporting-in-the-uk>>, last available on: 22.11.2017/1:18p.m.
224. UK legislation and regulations, <<https://www.icaew.com/library/subject-gateways/law/money-laundering/uk-legislation-and-regulations>>, last available on:
28.11.2017/3:42 p.m.
225. Trends and Possible Areas for Further Consideration,

- <[https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20\(London\)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf](https://www.ifiar.org/IFIAR/media/Documents/IFIARMembersArea/PlenaryMeetings/September%202012%20(London)/Final_Audit-Committees-and-Audit-Quality-Paper_07042017-clean_1.pdf)> last available on: 20.06.2017/ 3:03p.m.
226. Principles of Auditor Independence and the Role of Corporate Governance in Monitoring an Auditor's Independence,
<<https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCPD133.pdf>>, last available on: 20.06.2017/ 3:10p.m.
227. White-Collar Crime, <<http://www.investopedia.com/terms/w/white-collar-crime.asp>>, last available on: 15.08.2017/06:20 p.m
228. Klumpes, P., Incentives Facing Life Insurance Firms to Report Actuarial Earnings: Evidence from Australia and the UK, Published July 1, 2002
<<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0148558x0201700303>> last available on: 29.11.2017/5:24 p.m.
229. The Field of Inspection and Oversight, <<http://www.jjay.cuny.edu/field-inspection-and-oversight-0>>, last available on: 30.07.2017/12:46 p.m.
230. Pay Differentials Between Federal Government and Private Sector Workers, Smith, S., 1 January, 1976,
<<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/001979397602900201>>, last available on: 30.07.2017/12:33 p.m.
231. Audit regulation and the development of the auditing profession: The case of Sweden, May 15, 2012 ,
<<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1032373211434723>>, last available on: 30.07.2017/11:57 p.m.
232. Marketing Audit, <https://kbates.com/wp-content/uploads/2015/09/Marketing-Audit-e-Book_Keith_Bates.pdf>, last available on: 30.07.2017/12:09 p.m.
233. Difference Between Auditing and Investigation, June 6, 2015,
<<http://keydifferences.com/difference-between-auditing-and-investigation.html>>,
last available on: 10.07.2017/12:53 p.m.
234. Supervision, <<https://www.mnb.hu/en/supervision>>, last available on: 30.07.2017/12:19 p.m.
235. Chiesa, V., Coughlan, P., Voss, C., Development of a Technical Innovation Audit, Journal of Fact Sheet,
<https://www.nao.org.uk/wpcontent/uploads/2012/07/WGA_Fact_Sheet.pdf>,
last available on: 20.06.2017/ 5:50p.m.

236. Group Supervision, 11/07/2017, <http://www.naic.org/cipr_topics/topic_group_supervision.htm>, last available on: 30.07.2017, 12:26 p.m.
237. What is a Corporate Social Responsibility Audit?, Posted on January 21, 2012, by Robert Price, <<https://news.gcase.org/2012/01/21/what-is-a-corporate-social-responsibility-audit/>> last available on: 26.10.2017/5:19 a.m.
238. The Challenges and Effects of the Sarbanes-Oxley Act on the Internal Audit Profession, Soileau, J., <https://na.theiia.org/about-us/Public%20Documents/Sawyer_Award_2003.pdf>, p.3., last available on: 12.08.2017/12:37 p.m.
239. The UK Corporate Governance Portal - UK Corporate Governance Code and associated guidance, <<http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/technical-resources/the-uk-corporate-governance-portal/uk-corporate-governance-code-and-associated-guidance/>>, last available on: 29.11.2017/7:24 p.m.
240. How 'Brexit' Could Change Business in Britain By The New York Times, Updated September 18, 2017, <<https://www.nytimes.com/interactive/2016/business/international/brexit-uk-what-happens-business.html>>, last available on: 20.11.2017/2:19 p.m.
241. MS. MORGENSON. SEPT. 17, 2005, Clues to a Hedge Fund's Collapse, <<https://www.nytimes.com/2005/09/17/business/clues-to-a-hedge-funds-collapse.html>>, last available on: 03.02.2017/11:15 p.m.
242. Jenny Anderson and Landon Thomas. 15, Oct. 2005, The Fall of Refco Is Providing a Test for Wall Street, <<https://www.nytimes.com/2005/10/15/business/the-fall-of-refco-is-providing-a-test-for-wall-street.html>>, last available on: 15.03.2018/09:20
243. Corporate Social Responsibility (CSR), <<http://www.omnex.com/sustainability/csr.html>>, last available on: 27.10.2017/11:19 a.m.
244. Productive Innovation Management, <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1540-5885.1320105/abstract>>
245. last available on: 2017.07.30/ 12:40 p.m
246. The Growth of Auditing, <<http://onlinedegrees.nec.edu/resources/articles/the-growth-of-auditing/>>, last available on: 2017.07.30/ 11:40 p.m.
247. Auditing History in Ethiopia,

248. <<http://www.ofag.gov.et/ofag/auditing-history-in-ethiopia/>>, last available on: 30.07.2017/11:59 p.m.
249. Избор на председател на КПНРО,
<http://www.parliament.bg/bg/18613/ts_proc_rules>, последно влизане на: 25.06.2018/11:03.
250. Brexit—Income tax accounting implications, pwC, Jennifer Spang, published on: March, 29,2017, <<https://www.pwc.com/us/en/cfodirect/assets/pdf/in-brief/us-2017-11-brexite-income-tax-accounting-implications.pdf>>,
last available on: 21.11.2017/5:18p.m.
251. Inspected Firms,<<https://pcaobus.org/Inspections/Pages/InspectedFirms.aspx>>,
last available on:28.10.2017/9:19 a.m.
252. Responsibilities and Functions of the Independent Auditor,
<<https://pcaobus.org/Standards/Auditing/Pages/AU110.aspx>> last available on: 03.07.2017/12:53 p.m.
253. Enforcement, <<https://pcaobus.org/enforcement/Pages/default.aspx>>,
last available on: 15.11.2017/2:16 p.m.
254. Inspected Firm<<https://pcaobus.org/Inspections/pages/inspectedfirms.aspx>>.,
last available on: 17.12.2017/11:54 p.m.
255. The Importance of Consolidated Statements, This article was published on September 24,2011, <<http://premium.thehindubusinessline.com/portfolio/young-investor/the-importance-of-consolidated-statements/article2482407.ece>> ,last available on: 10.12.2017/9:10 p.m.
256. The Importance of Consolidated Financial Statements, Published on 4 January, 2016,<<http://www.qvinci.com/the-importance-of-consolidated-financial-statements/>> ,last available on: 10.12.2017/3:10 p.m.
257. Eutsler, J., An Assessment of the PCAOB`s Risk-Based Inspection Program: Are Inspection Findings Generalizable and do They Improve Audit Quality ?, University of North Texas,
<https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2972224>p.7., last available on: 15.11.2017/11:54 p.m.
258. Protecting the Public Interest Through to Audit Oversight, 2011, Annual Report, p.3.,
<<https://pcaobus.org/About/Administration/Documents/Annual%20Reports/2011.pdf>> , last available on:30.07.2017/12:44 p.m.

259. Analysis: A decade on, is Sarbanes-Oxley working?, Kevin Drawbaugh and Dena Aubin, uly 29,2012/6:52 PM, <<http://www.reuters.com/article/us-financial-sarbox-idUSBRE86Q1BY20120729>>,last available on: 30.07.2017/10:44 p.m.
260. Audit Committees and Auditor Independence , 07 May 2007, <<https://www.sec.gov/info/accountants/audit042707.htm>>, last available on:30.07.2017/12:53 p.m.
261. The Public Oversight System for Statutory Auditors in Germany, Tim Volkmann,<http://siteresources.worldbank.org/EXTCENFINREPREF/Resources/4152117-1278448373484/volkmann_role_of_govbody_in_pos.pdf>, last available on: 05.12.2017/1:10 p.m.
262. Auditing Corporate Social Responsibility, <<http://schemaadvisory.com/wp-content/uploads/2012/03/AuditingCorporate.pdf>> last available on:27.10.2017/9:19 a.m.
263. Audit fees, industry specialization, and compliance with GAAS reporting standards, O Keefe, Terrence B; King, Raymond D; Gaver, Kenneth M. Auditing; Sarasota 13.2 (Fall 1994) <<https://search.proquest.com/openview/291201c3d39926e729b3c6bea3f0b555/1?pq-origsite=gscholar&cbl=31718>>, last available on:30.07.2017/12:52 p.m.
264. PCAOB,<<https://www.sec.gov/fast-answers/answerspcaobhtm.html>>, last available on: 18.12.2017/11:54 p.m.
265. David Lazarus, Chronicle Staff Writer Published 4:00 am, Saturday, April 7, 2001, PG&E Files for Bankruptcy / \$9 billion in debt, firm abandons bailout talks with state, <<https://www.sfgate.com/news/article/PG-E-Files-for-Bankruptcy-9-billion-in-debt-2933945.php>>, last available on: 01.02.2018/10:17 p.m.
266. Kimberly Amadeo, Updated March 14, 2018, <<https://www.thebalance.com/bearn-stearns-collapse-and-bailout-3305613>> last available on: 15.03.2018/10:20 a.m.
267. Tran, M., Haurant, S., Equitable Life: the issue explained, Published on: 8 March, 2004, <<https://www.theguardian.com/business/2004/mar/08/businessqandas.equitablelife>>
268. last available on: 01.12.2017/2:14 p.m.
269. Equitable life scandal victims get extra compensation, Dominiczak, P., Published on: 07 July <<http://www.theactuary.com/archive/old-articles/part-6/the-professional-oversight-board/>> last available on: 13.20.2017/12:16 p.m.

270. Why independence matters in actuarial services, Frese, R., Bloemer, T., April 2017 <<http://us.milliman.com/uploadedFiles/insight/2017/independence-actuarial-services.pdf>> last available on: 26.10.2017/5:19 a.m.
271. Geschichte, <https://www.bundesrechnungshof.de/de/bundesrechnungshof/geschichte/geschichte?set_language=de>, letzter Eintrag von :05.12.2017/2:10 p.m.
272. Das System der Prüferaufsicht in Deutschland, <<http://www.apak-aoc.de/de/ueber-die-apak/prueferaufsicht.html>> letzter Eintrag von: 06.12.2017/10:10 p.m.
273. Institut der Wirtschaftsprüfer in Deutschland, <https://en.wikipedia.org/wiki/Institut_der_Wirtschaftspr%C3%BCfer_in_Deutschland> letzter Eintrag von: 18.12.2017/3:20 p.m.
274. Was machen Wirtschaftsprüfer/-innen und vereidigte Buchprüfer/-innen?, <<https://www.wpk.de/oeffentlichkeit/wirtschaftspruefer/>> letzter Eintrag von: 07.12.2017/2:10 p.m.
275. Transparenzberichte 2017 (Art. 13 Verordnung (EU) 537/2014), <<https://www.wpk.de/oeffentlichkeit/transparenzberichte/>> letzter Eintrag von: 07.12.2017/10:10 p.m.
276. Bericht der Berufsaufsicht 2015 über Wirtschaftsprüfer und vereidigte Buchprüfer, 2016, p.3. Berufsregister/Abschlussprüferregister <<https://www.wpk.de/register/>> letzter Eintrag von: 07.12.2017/11:10 p.m.
277. Aufgaben, <<https://www.wpk.de/wpk/aufgaben/>>, letzter Eintrag von: 07.12.2017/9:10 p.m.
278. За корупцията в Румъния, <<http://wreview.eu/s/borbata-s-korupciqta-v-rumyniq.html>>, последно влизане на: 07.12.2017/09:10.
279. Berufsregister/Abschlussprüferregister, <<https://www.wpk.de/register/>> letzter Eintrag von: 06.12.2017/12:10 p.m.
280. Öffentliche fachbezogene Aufsicht durch die Abschlussprüferaufsichtsstelle (APAS), <<https://www.wpk.de/oeffentlichkeit/oeffentliche-aufsicht/>> letzter Eintrag von: 06.12.2017/2:10 p.m.
281. Audit Requirements in France, <<https://www.worldbusinessculture.com/>>, last available on: 15.06.2018/12:00 p.m.
282. Les chiffres clés, <<https://www.cncc.fr/chiffres-cles.html>>, dernière entrée de: 15.12.2017/ 3:10 p.m.

283. Haut Conseil du Commissariat aux Comptes,
<<http://thejournalofregulation.com/fr/article/haut-conseil-du-commissariat-aux-comptes-h3c-frenc/>>, last available on: 16.12.2017/3.20 p.m.
284. Le Haut conseil,<<http://www.h3c.org/presentation.htm>>, dernière entrée de: 16.12.2017/5:21.
285. Les commissaires aux comptes, Publié le 3 mai 2013, <<http://www.amf-france.org/Acteurs-et-produits/Societes-cotees-et-operations-financieres/Information-financiere-et-comptable/Commissaires-aux-comptes?langSwitch=true>> dernière entrée de: 20.12.2017/1:56.
286. Директива 2006/43/ЕО .
287. Директива 2010/78/ЕС.
288. Директива 2010/78/ЕС.
289. Препоръка 2002/590/ЕС.
290. Препоръка за регулирането на одиторите 2008/473/ЕО.
291. Препоръка на Европейската комисия 2008/362/ЕС.
292. Директива 2014/56/ЕС.
293. Регламент (ЕС) № 537/2014 .
294. Закона за административните нарушения и наказания, Обн. ДВ. бр.92 от 28 Ноември 1969г., последно изм. в ДВ. бр.101 от 19 Декември 2017.
295. Законът за вътрешния одит в публичния сектор, Обн. ДВ. бр.27 от 31 Март 2006г., изм. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013 г.
296. Закон за защита на конкуренцията, Обн. ДВ. бр.102 от 28 Ноември 2008 г.
297. Закон за независим финансов одит, чл.3, ал. (1), обн. в ДВ , приет от XLIII Народно събрание на 15 ноември 2016 г., издаден в София на 22 ноември 2016 г.
298. Филипов, В., Закон за счетоводството 1, ИК „Труд и право“, София, 2015
299. Enacted by the 111th United States Congress, July 21, 2010, Pub.L. 111–203
300. Новини от FEE, сп. Счетоводна политика, 7-8/2014, с.62.
301. Article L821-1, Modifié par LOI n°2017-55 du 20 janvier 2017 - art. 45.
302. Ordonnance n°2016-1360 du 13 octobre 2016 - art. 51, Article L114-6, r Loi n°2005-881 du 2 août 2005 - art. 1 JORF 3 août 2005.

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ И ДОСТОВЕРНОСТ

от Дияна Банкова Неделчева

Във връзка с информацията в дисертацията на тема „Методологически проблеми на публичния надзор над регистрираните одитори“ във Висше училище по застраховане и финанси - София, декларирам:

1. Резултатите и приносите в научната продукция, които представям са оригинални, като всеки един използван източник е посочен в библиографията.
2. Представената от мен информация във вид на документи, публикации и справки съответства на обективната истина.

Декларатор :

.....

27.07.2018 г.

гр. София